

umran

iki aylık araştırma ve kültür dergisi

Bosna'dan Çeçenistan'a İSLAM'IN DİRİLİŞİ

Cenevre süreci üzerine
Ali İzzetbegoviç

Bosna'dan Çeçenistan'a İslam'ın dirilişi
Abdullah Yıldız

Kuzey Kafkasya'nın geleceği
Mehdi Nüzhet Çetinbaş

Cezayir'de demokratikleşme dönemi ve FIS
Ramazan Ersoy

Keşmir cihadı kritik bir dönemden geçiyor
Seyyid Ali Geylani ile söyleşi

Yükseliyor ışıık ağar geceler
Lokman Yıldırım

**ARAŞTIRMA VE KÜLTÜR
VAKFI
YAYIN ORGANIDIR**

**AKV Adına
SAHİBİ
İsmail DERİCİ**

İŞLETME

**Araştırma ve Kültür Vakfı
Bilgi-İletişim Merkezi (AKBİM)**

**AKV Yayın Koordinatörü
Mustafa ERTEKİN**

**Yazı İşleri Müdürü
Abdullah YILDIZ**

**Yazışma Adresi
Kızıtaşı Cad. Kuriş Ap. 51/4
Fatih - İSTANBUL**

**Tel : 532 51 76
Fax: 631 46 41**

**İdare Merkezi
Hörhor Cad. Ragıpbey
Sk. No: 2/10 Fatih/İSTANBUL
Tel: 534 88 88**

**AKV Merkez Şubesi
Akbiyık Cad.
Sultanahmet Camii Yanı
(Eski Sıbyan Mektebi)
Tel: 517 44 44**

ABONE ŞARTLARI

Yıllık:

Normal: 350.000 TL

Öğrenci: 300.000 TL

POSTA ÇEKİ NO

Abdülvahap Yaman / 658136

Fiyat: 60.000 TL

Dizgi: Şükran Karasahan

İçdüzen: Umran

Baskı: Yıldızlar Matbaacılık A.Ş.

Tel: 576 29 89-544 1747

içindekiler

**Bosna'da neler oluyor?(panel)
Prof. Hüseyin Hatemi, Cengiz Çandar
Cevat Özkaya**

3

**Cenevre süreci üzerine
Ali İzzetbegović
Çev.: Yavuz Petek**

13

**Bosna'dan Çeçenistan'a İslam'ın dirilişi
Abdullah Yıldız**

15

**Kuzey Kafkasya'nın geleceği
Mehdi Nüzhet Çetinbaş**

19

**İslami oluşumlar ve global sistemin komploları
Mesut Karasahan**

23

**Cezayir'de demokratikleşme dönemi ve FIS
Ramazan Ersoy**

28

**Keşmir cihadı kritik bir dönemden geçiyor
Seyyid Ali Geylani ile söyleşi
Çev.: Ubeydullah Baykara**

35

**Yükseliyor ılgık ağar geceler
Lokman Yıldırım**

39

**Toplumsal kirlenmeye Kur'anî bakışlar (V)
Burhanettin Can**

42

**Müslüman ulus-devletler (III)
Marjorie Kelly**

Çev. Sedat Namdar

48

**Türkiye
Siyasi partilerden medyaya çamur savaşları**

Rıfat Kılıçık

52

Kırk ambar

56

Hasbihal...

Değerli okuyucularımız,

Dergimizin yeni bir sayısıyla daha sizleri selamlıyoruz.

1995'in bu son sayısında ağırlıklı olarak, Türkiye haricinde gelişen ve dünya müslümanlarını ilgilendiren konuları ele alıyoruz. Geçtiğimiz haftalar bu bakımdan İslam dünyasının pek çok köşesinde önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem oldu. Bu gelişmelerin başında kuşkusuz Bosna'da yaşanan barış süreci, Cezayir'de yapılan seçimler ve Çeçenistan'daki mücadelenin akibeti geliyor.

Bosna konusundaki gelişmelere ışık tutması ümidiyle sizlere, vakfımızda gerçekleştirilen ve gazeteci-yazar Cengiz Çandar, Prof. Hüseyin Hatemi ve Dayanışma Vakfı Başkanı Cevat Özkaya'nın katıldığı "Bosna'da neler oluyor?" konulu panel ile Ali İzzetbegović'in Cenevre sürecine ilişkin değerlendirmesini sunuyoruz.

Çeçenistan ve Kafkaslar konusunda ise Mehdi Nuzhet Çetinbaş'ın kaleme aldığı bir çalışmayı ve Abdullah Yıldız'ın daha genel anlamdaki değerlendirmesini okuyabilirsiniz.

Ramazan Ersoy'un Cezayir'e ilişkin geniş incelemesinin son yıllardaki gelişmelerle ilgili bölümünü, bu ülke müslümanlarının maruz

kaldığı zulüm, haksızlık ve komplolara ışık tutması ümidiyle yayınıyoruz.

Yine bu sayıda Mesut Karaşahan'ın dünyadaki bir dizi gelişmeyi ele alan çalışmasını ve Keşmir cihadının önderlerinden Seyyid Ali Geylani ile yapılan bir söyleşinin çevirisini bulabilirsiniz.

Lokman Yıldırım'ın İslam'a yönelen gençliği konu edindiği denemesini, Burhanettin Can'ın temiz toplumu Kur'anı açıdan inceleyen çalışmasının devamını ve Sedat Namdar'ın çevirisiyle verdiğimiz Marjorie Kelly'nin incelemesinin son bölümünü de okuyucularımızın istifadesine sunuyoruz.

Türkiye köşemizde ise hükümet krizi ve medyada sürgit devam eden kavgaları mizahi bir üslupla kaleme alan Rifat Küçük'ün yazısını okuyabilirsiniz.

Burada belirtmek istediğimiz bir diğer husus da ekonomik şartlar dolayısıyla dergimizin fiyatında ve abone bedelinde yapmak zorunda kaldığımız yeni belirleme. Okuyucularımızın bu konuda bizi anlayışla karşılayacaklarını umuyor,

Selam ve sevgilerimizi sunuyoruz.

Umran

AKV'de panel: Bosna'da neler oluyor?

Araştırma ve Kültür Vakfı'nın Sultanahmet'teki Konferans Salonu'nda 14.10.1995 tarihinde tertip-
lenen "Bosna'da Neler Oluyor?" ko-
nulu panele konuşmacı olarak Prof.
Hüseyin Hatemi, gazeteci-yazar
Cengiz Çandar ve Dayanışma Vakfı
Başkanı Cevat Özkaya katılmıştı.
Bu panel yapıldıktan bir süre sonra

ABD'nin dayattığı bir barış antlaşması bu ülkenin Dayton
kentinde imzalandı. Antlaşına her ne kadar müslümanların
beklentilerine cevap vermiyorsa da zaman içerisinde geli-
melerin nasıl bir yön takibedeceğini kestirmek güç. Bosna
panelini Cenevre'den Dayton'a uzanan "barış süreci"ne
ışık tutması bakımından faydalı olacağı düşüncesiyle özet
halinde okuyucularımızın dikkatine sunuyoruz.

Cevat Özkaya: Bosna meselesi 1992 Nisan'ından bu
yana öncelikle bir Balkan meselesi olarak ortaya çı-
kmış daha sonra bir Avrupa ve bir dünya meselesi hal-
ine gelen ve hala bu dünya meselesi olma vasfını koru-
yan bir konu. Gerek Türkiye'de gerek dünyada bu me-
sele ile ilgili oldukça fazla sayılabilecek yayın yapıldı.
Medyanın gözünde, kitlelerin gözünde bu mesele bi-
rinci mesele olarak uzunca bir süre yerini korudu. An-
cak Bosna meselesi şu anda çok kritik bir aşamaya gel-
miş durumdadır. Bizim tarihimiz genellikle cepheler-
de kazanılıp masabaşlarında kaybedilen zaferlerle do-
ludur. Bosna meselesinin de böyle olacağını söylemek
istemiyorum, ama tam da bu kritik aşamada bulun-
maktadır. İlk olarak sayın hocama bir soru ile başla-
mak istiyorum. Yugoslavya'nın dağılması biliyorusu-
nuz Sovyetlerin dağılmasının hemen akabinde gel-
miş bir olay. Yugoslavya'nın dağılması başladığında
öncelikle Slovenya ve Hırvatistan'ın adeta Almanya ta-
rafından özgürlükleri, bağımsızlıkları çekilip koparılmış-
tır. Fakat bu dönemde daha henüz bir Bosna savaşı

**Bizim tarihimiz genellikle
cephelerde kazanılıp masa
başlarında kaybedilen zaferler-
le doludur. Bosna meselesi
tam da bu kritik aşamada
bulunmaktadır.**

başlamamışken, ortada yokken,
ünlü Yugoslav düşünür Milovan
Djilas'ın bir sözü var: "Asıl savaş
Bosna'da cereyan edecektir. Bütün
korkum odur. Bosna'da eğer savaş
başlarsa, bu Hırvatistan ve Sloven-
ya'da zaten fazla bir şey olmaz,
ama Hırvatistan'ı kat kat aratacak
bir savaş olacaktır." diye böyle bir

kehanette bulunmuştu. Bu lafın söylendiğinin 4. yılın-
da bu kehanetin ortaya çıktığını görüyoruz. Savaşın
neden Hırvatistan'da veya Slovenya'da değil de, Bos-
na'da bu kadar şiddetli olduğuna ilişkin sizin düşün-
celerinizi almak isteriz.

Hüseyin Hatemi: Sizin de tamamen katıldığım biraz
önceki cümlelerinizde söyledığınız gibi Bosna bugün
gevşenmemesi gereken, bilakis çok dikkatli olunması
gereken bir dönemdedir. Yani bazıları artık Bosna'da
NATO müdahalesinden sonra, Cenevre müzakereler-
inden sonra artık bir mutlu dönem başladı zannı
uyandırmak isteyebilirler. Bu zanna kapılmak belki en
tehlikeli birşey yapmak olur. Çok dikkatli olmak la-
zım. Durum hiç de öyle iyimser bakılacak şartlar için-
de değildir. Niye Bosna'da cereyan edecektir en şid-
detli savaş, Yugoslavya'nın çözülmesi sırasında? Bu-
nun da sebebini hepimiz biliyoruz, çözebiliyoruz. Siz
de biliyorsunuz. Mesela niye Çeçenistan'da Sovyet İm-
paratorluğu'nun çözülmesinden sonra benzer şekilde
bir savaş cereyan ediyor? Aynı sebeple, ama biraz da-
ha iş karışık.. Yugoslavya'da da Bosna Hersek'de el-
bette cereyan edecektir. Çünkü Bosna'da gerek Sırpla-
rın olsun, gerek Hırvatların olsun bir nevi kendilerine
ihanet etmiş, aynı dili konuşsalar, kendilerini aynı mil-
letten sayabilseler bile Osmanlı saydıkları bir topluluk
var. Yani Osmanlı'nın mirası saydıkları, orada Osman-
lı'yı temsil eder saydıkları bir topluluk var ve tekrar

Bosna bugün bilakis çok dikkatli olunması gereken bir dönemdedir. Bazıları artık mutlu bir dönem başladı zannı uyandırmak isteyebilirler. Bu zana kapılmak belki en tehlikeli birşey yapmak olur.

bu kişilerin Bosna-Hersek'te söz sahibi olmasını istemiyorlar. Yani bize ne kadar mesele bir din savaşı değildir filan diye gösterilmek istense bile din savaşı olması müslümanlar açısındandır. Çünkü esasen İslam'da bu anlamda, kastedilen anlamda bir din savaşı olmasına imkan yoktur. Başkasının Hristiyanlığına tahammül edemeyip onları yok etmek tarzında bir din savaşı söz konusu olamaz. Fakat karşı taraf Boşnaklara müslüman gözü ile baktıkları için, Avrupa'da tekrar İslam'ın duyulmasını istemedikleri için İslam'ın iktidar sahibi ol-

masını istemedikleri için bu düşmanlığı gösteriyorlar. Almanya tabi Hırvatları ve Slovenleri destekledi. Sırları da Rusların desteklediği herkesin malumu. Ayrıca Yunanistan'ın da mesela Türkiye'ye karşı unutamadığı bir hıncı, bizde olmayan fakat Yunan tarafında maalesef var. Sırlarda olduğu gibi, bir hıncı, öfkesi olduğu için o da Ortodoksuluk adına Sırları kışkırtıyor

Bosna seyahatimden döndükten sonra, gene bizim içimizde de, Bosna'ya giden kafiye de şu görüşlere de rastladık ve halen de tekrarlanıyor: "Orada bir İslam savaşı filan yoktur. Boşuna kendi kendinize gelin güvey olmayın. Avrupalının İslam'a düşmanlığı yoktur. Bunlardan bahsetmeyin. Ayıp şeylerdir. Medeni dünyaya da ayıptır. Onların İslam'a düşman oldukları diye birşey yoktur. Kardeş kavgasıdır. Yakında da çözülecektir, hatta çözülmüştür. Biz şimdi bu savaşı çözülmüş sayalım. Ve bundan sonra onların kardeş kardeş Sırp-Hırvat-Boşnak, İslam kelimesini pek ağızlarına almamak şartıyla birarada yaşamalarına yardımcı olalım. Yeni dünya düzeni içinde. Bu, gafleti bilinçli veya bilinçsiz kuvvetlendiren görüştür. Biz bu gafletin sonuçlarına çok defa yakın tarih içinde katlandık.

Girit müslümanları meselesinde de mesela: "Girit bizim canımız, feda olsun kanımız, kurtulsun vatanımız" de-

dik; ama sonra Girit'i filan da unuttuk. zaten kendi derdimize düştük. O sırada da Giritli müslümanların icabına bakıldı. Şimdi Niyazi Mısıri'nin bir zamanlar bulunduğu Oniki Ada'da Girit'te, Rodos'ta. Gidip görmedim ama öyle zannediyorum ki İslam'ı temsil den bir yapı bile pek kalmadı. Şimdi Bosna-Hersek için de yapılmak istenen o. Yani orada Müslüman kimliğini ağzına alan, kendisinin müslüman olduğunu söyleyen, ama bilinçli olarak söyleyen kimse kalmaması. Avrupa olsun, Amerika olsun, bundan ancak memnun olacaktır. Gerçekten bundan memnun olacaktır. Ama ikiye bölünmüş tabi söylenebilir "Asla biz böyle birşey istemiyoruz" diye; ama meselenin iç yüzü budur.

Orada, Avrupa'da İslam'ın temsil edilmesi istenmiyor. Bosna seyahatinden dönüşten sonra bir iki günlüğüne İsviçre'ye gittim. Dönüşte Cenevre'de bir kitap gördüm. Onu satın aldım, Bosna meselesi ile ilgili görünce. Üzerinde bir Fransız generalinin ismi; ama açıkça söylenmiyor İsviçre ordusundan mı, Fransa ordusundan mı? Fransa'da yazılıp, Lozan'da basılmış bir kitap. İçinde tamamen daha da şiddetli bir biçimde 1916 da Çanakkale Savaşı'nın sonucunda Osmanlılar için, genel olarak müslümanlar için ne düşünüüyorsa aynı şey daha şiddetli bir şekilde Bosna-Hersek müslümanları için düşünüyor. Yalnız Almanya değil, adeta Amerika bile Boşnaklara müsamaha gösterdiği için İslam fundamentalizminin hamisi olarak gösteriliyor. Yani kitaba hakim olan düşünce şu: Bir generalin, hava generalinin yazdığı, belki de müsteşar isim kullanıyor, uydurma bir ünvanla sahtekarlık yapıyor ama, Marie Piere Galue ismi ile bu zatin, general olduğu yazılıyor ama inanmadım. Türkiye'nin NATO'da müttefiki olan bu ülkenin generali nasıl olur da böyle bir kitap yazar da Türkiye hakkında şu ithamlarda bulunabilir? Kitapta söylenen şu: Ali İzzetbegoviç bugün Hitler'in yeniden canlanışıdır. Hitler'i temsil etmektedir ve İslam fundamentalizmi Sırları şeytan gibi göstermektedir, şeytaniştirmektedir. Oysa zulüm gö-

ren taraf, mağdur olan taraf Sırlardır. Peki bu Boşnakların günahı nedir? Neler isnat ediliyor bunlara? Tabii Sırların yaptıklarından bir bahis yok; mesela bu kadar kadına tecavüz edildi şu kadar kişi öldürüldü. Bunlardan hiç bahis yok. Peki Ali İzzetbegović'i Hitler yapan suçları nedir acaba? Sözde veya gerçekte hava generalinin kitabında şu suçlar isnad ediliyor Boşnaklara, şu bağışlanamaz suçları! Bu Sırp-Hırvat dilini Arap aksam ile telaffuz etmeye başlamışlar. Konuşurken ve hatta bazı televizyon programlarına başlarken Arapça "Selamün aleyküm" diyorlar. Başka ne suçları var? Mesela savaşa "Allahu Ekber" sloganlarını kullanıyorlar. Demek ki bunlar fundamentalist. Arkasından da gene şu kehanet geliyor: Bunların asıl düşmanlığı birinci derecede Avrupa'ya, Avrupa uygarlığına düşmanlık gibi görünüyor ama, orada İsrail'i de yok etmek istiyorlar. Şöyle söylüyor: Türkiye bu Sırlara karşı Boşnakları eğitiyor. Boşnak milislerin Arnavut milislerini Türkiye'de eğitiyor; Alman ve Amerikan hoşgörüsüyle eğitiyor ve biçare Sırlara zulmedilmesine vesile oluyor. Şu halde Avrupa uyansın ve Türkiye'nin de icabına baksın.

Şundan korkuyorum ki bir müddet "Girit bizim kanımız" diye marşlar söyledikten sonra nasıl kendi derdimize düşürüldü isek, ve Girit'in icabına bakıldıysa, biz de eğer bilincimizi daha istenir bir seviyeye getirmezsek, bu konuda daha gözümüzü açmazsak, gaspattan kurtulmazsak Boşnak müslümanlarının da icabına bakılabilir. Çünkü bir sulh anlaşması daha imzalanmadı. 2 aylık bir mütarekeden sonra eğer Boşnakların durumunun güçlendiği görülürse tam da kışın ortasında, kışın en şiddetli döneminde biraz rahatlamış Saraybosna halkının başına yeniden savaş felaketleri, yeniden bombardımanlar filan açılabilir. Ve böylelikle onlar bir sulhe zorlanabilirler.

Ali İzzetbegović de niye bu anlaşmaya razı oldu? Hiç tenkit etmeye hakkımız yok bu mütarekeyi. Çünkü orada bir avuç müslümandan çocuğunu, çocuğunu tama-

men kurban vermesini bekleyemeyiz burada biz rahatımıza bakarak. Şimdi Ali İzzetbegović de İmam Hasan gibi bir sulh yapmaya mecbur olabilir. Bütün İslam alemine bir görev düşmektedir ki, orada karşılarında iki ihtimal bırakılmıştır; onlara iki seçenek bırakılmıştır. İslam aleminin bu pasifliği yüzünden. Birisi ya İmam Hasan usulü bir sulh yapacak hiç değilse halkın canını kurtarmak için bir müddet, yahutta İmam Hüseyin gibi -ki ben Saraybosna'da o Kerbela özelliklerini, Kerbela simgelerini gördüm. O gittiğim sırada, kendimi adeta Kerbela'ya gitmiş ve İmam Hüseyin'i görüp sonra da maalesef tekrar çıkarak muhasaradan çıkarak kendi rahat bölgesine dönmüş birisi gibi hissettim. Ali İzzetbegović'le ziyaretim bir bakıma bana manevi haz veren seyahatin o anı oldu. Diğer taraftan da içimde küçük bir hüznü duyduğum tabii ki. Saraybosna müslümanlarının ve başlarında Ali İzzetbegović'in içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla.

İslam alemine bir görev düştüğü açık. Ama İslam alemi de bu görevi yerine getirecek mi? Yani onları ne Hasanî bir sulhe, ne de Hüseyinî bir şehadete mecbur bırakmadan acaba orada gerçek İslam'ı temsil eden bir İslami yöneticiler görülecek mi? Yoksa bu sulhden sonra yapılmak istenen şu: Özerk Sırp Cumhuriyeti olacak; Boşnak-Hırvat federasyonu içinde de elbette Hırvatlar hakim olacak, müslümanlara belki, eskisinden de daha kötü, Yugoslavya federasyonu zamanından da daha kötü bir durum düşecek. Ancak belki ramazan davulcusu, belediye zabıtası, bekçi baba olabilecekler, bununla avunacaklar. Yugoslav ordusu zamanında nasıl müslümanların general olması, orduda önemli mevkilere gelmesi, ustalıkla bir şekilde önlendi ise bundan sonra hiçbir önemli mevkide ilerde tekrar benzer bir hareket olmasın diye Boşnaklara aman verilmeyecek veyahut kültürel baskı, satın alma yöntemleri ile bunlar tamamen pasifize edilmek İslam'dan uzaklaştırılmak, kimliğini unutturmak yoluna gidecekler. Buna razı değilseniz eğer, daha fazla

Ali İzzetbegović'e ve Boşnaklara şu suçlar isnad ediliyor: Sırp-Hırvat dilini Arap aksanı ile telaffuz etmeye başlamışlar. Konuşurken ve hatta bazı televizyon programlarına başlarken Arapça "selamün aleyküm" diyorlar.

**Hiç tenkit et-
meye hakkımız
yok bu mütare-
keyi. Çünkü
orada bir avuç
müslümandan
çoluğunu, çocu-
ğunu tamamen
kurban verme-
sini bekleyeme-
yiz, burada biz
rahatımıza
bakarak.**

çalışalım, daha fazla birşeyler yapalım. Birbirimizi hiç değilse daha fazla uyara-
lım. Birbirimizi uyutmayalım; yani orada
böyle İslam'a karşı hareket yoktur, Allah
Amerika'dan razı olsun, adamcağız ora-
dan okyanus ötesinde müslümanların da
haline yüreği yanıyor, bir sulh anlaşması
imzalatmak istiyor. Allah Amerika'dan
razı olsun. Bunlar da kardeş kardeş, artık
kavga etmeden geçinsinler, biz de he-
men Türk-Bosnak işadamları derneği
kuralım, gidelim orada belki müteshhit-
lik işlerini üstlenerek biz de biraz dünya-
lık edinelim. Yani bu gaflete düşmekten
korunmaya çağırıyorum kendimizi.

Cevat Özkaya: Teşekkür ediyorum, ho-
cam. Cengiz Bey'e sormak istiyorum; bu
yüzyıllık bir dönem içinde yanılmıyor-
sam üçüncü defa Balkanların sınırları çi-
ziliyor. I. Dünya Savaşı sonrası, ikinci
dünya savaşı sonrası ve sanıyorum bu
da üçüncü defa sınırların çizilmesi ola-
cak. Bize savaşın oluşumunun arkaplanı-
nı ve bugünkü geline nokta'yı izah et-
mesini istiyorum Cengiz Bey'den.

Cengiz Çandar: Hatemi Hoca daha ziya-
de felsefi yönüne işaret etti ve ben daha
dünyevi bir konuşma yapmayı tasarla-
mıştım.

Türkiye'de maalesef diyelim en bü-
yük katliama uğramış milletiz aslında.
Bundan yetmiş yıl öncesinin yazışma-
larını okuyamıyoruz dilinden kopartılmış,
belgelerinden, vesikalarından, tarihin-
den kopartılmış bir milletiz. Hatta
1930'larda Latin alfabesiyle yazılmış me-
tinleri okusanız anlamak mümkün de-
ğil. Harfleri tanıyorsunuz ama dil o ka-
dar değişikliğe uğratılmış ki, cumhuriyet
döneminin kuşakları birbirinden kop-
muş ve toplum kolektif bir hafıza kaybı-
na uğratılmış olunca kendi tarihimizi bü-
tün derinliğiyle kavramak da pek zor. O
bakımdan biz kendi tarihimizi bilmedi-
ğimiz için Bosna'yı da bilmiyoruz aslında.
Yani bizim tarihimizde Bosna nedir?
Nereye oturur? Ve soğuk savaşın sonun-
dan itibaren Türkiye'nin en azından ma-

nevi ve kültürel sınırlarının Misak-ı Milli
diye ifade edilen sınırlarla sınırlı olmadı-
ğın farkettiğimiz zamandan -ki çok yakın
bir zamandır tarihçi için- üç beş senedir
kendimizi tanıma çabasına girdik ve ken-
dimizi tanıma çabası içinde Bosna müslü-
man halkı üzerine bildiğimiz felaket ini-
verdi ve Bosna'nın serencamı içinde biz
kendimizi de keşfetmeye, elimizi kendi
tarihimize değdirmeye yeni yeni başla-
dık. Bazı zaafılarımızı da dikkate almamız
lazım. Türkiye'de zamanının büyük bölü-
münü ya hamasetle ya şikayetle geçiren
bir toplum görüntüsündeyiz. Özellikle
Bosna konusunda.

Herkés bu toplumda herhangi bir ko-
nuda ihtilaf; ideolojik olarak ihtilaf, de-
ğişik partileri tuttuğu için ihtilaf, değişik
futbol takımları tuttuğu için ihtilaf, yani
her zaman bir ihtilaf sebebi var. Bütün
toplumun adeta kolektif vicdanının müş-
terek olarak bulunduğu çok az sembolden
bir tanesi Bosna. Kime sorsanız Bosna'ya
karşı özel bir muhabbeti var. Muhabbet
ilgiden gelmiyor- belki bunun böyle ol-
ması daha da iyi-vicdandan geliyor. Yal-
nız bilgili olmak da zararlı birşey de-
ğildir. Ve o hamaset başladığı anda çok si-
nirlendiğimiz Batı bizden çok daha iyi bi-
liyor Bosna'yı günlük gelişmeleri daha iyi
biliyor.

Biz Batı'nın tarihini -toplum olarak
söylüyorum- çok iyi bilmediğimiz gibi
bugünkü durumunu da çok iyi bilmiyo-
ruz. Bosnalı müslümanlara kıyılıyor zul-
mediliyor. Bu bir adaletsizliktir, haksız-
lıktır. Kalbimiz Bosna'dan yanadır. Bunu
biliyoruz. Fakat bu yetmiyor. Yani mo-
dern dünyada belli gelişmelere karşı ko-
yabilmek için ne yapacağımızı bilebilmek
için o gelişmelerin ne olduğunu, nereden
nereye yol aldığını da bilmek icap ediyor.
Kendimiz için ideal bir dünyada yaşamı-
yoruz. Bizim gibilerin olmadığı üstelik,
hasımlarımızın bulunduğu bir dünyada
yaşıyoruz.

Bosna tarihinde bağımsız devlet ola-
rak sadece İslam öncesi dönemlerinde
bulunmuştur. Yanılmıyorsam 11. 12. yüz-
yıllarda Bosna krallığı aşağı yukarı bu-

günkü sınırların dışına çıkarak Donkodin zamanında bir Bosna krallığı oluşmuş ve bir iki hanedan böyle devam etmiştir. Onun dışında bir bağımsız Bosna devleti tarihte yok. Osmanlılar oraya gittikten sonra Bosna halkının bir bölümü müslümanlıkla tanışmış, müslüman olmuşlar. Ve 1463 tarihinde İstanbul'un fethinden 10 yıl sonra Osmanlılar Bosnaya girmiş ve bir gecede de müslüman olmuştur Bosna; hatıta bu, yüzyıla uzayan bir süreçtir. Yani Bosna'daki müslümanlar Dünya İslam tarihinin en genç müslümanları. Yani hicretten bu yana geçen süreyi düşünün; zaman bakımından onun yarısından daha az ve müslüman olan ve olmayanlarla aynı toprağı 100 yıldır birlikte paylaşan ve ırkı anlamda baktığımız zaman etnik kökü aynı olan bir topluluk. Daha sonra Osmanlılardan alındıktan sonra 1908'de ilhak edildi, I.Dünya Savaşından sonra ortada Bosna'nın ismi de yok.

I.Dünya savaşı'ndan sonra Yugoslavya kurulduktan sonra Yugoslavya'yı oluşturan Federe Cumhuriyetlerden biri olarak Bosna milleti tekrar tarih sahnesinde Bosna-Hersek Cumhuriyeti olarak var. Yugoslav bünyesi içinde var; ve Bosna-Hersek dendiği zaman Bosna'nın geleneksel halkı ifade ediliyor. Geleneksel halk içinde müslümanlar da var, Sırlar da var, Hırvatlar da var.

Fakat Bosna'ya kimliğini, karakterini veren müslümanlar ve müslümanlık. Çünkü Bosnalı Hırvatların bir referans noktası var. Bosna'da yüzyıllardır yaşayan bir Hırvat orada olmaz ise kendisini Hırvatlar içinde hissedeceği bir yer var. Oramın adı da Hırvatistan. Sırlar için de Sırbistan var. Ve bir saat uzaklıkta bir yer; zaten aynı dili konuşuyor. Dolayısıyla

SAVAŞTAN BARIŞA «BOSNA'DA NELER OLUYOR»

ARAŞTIRMA VE KÜLTÜR VAKFI

Bosnayı Bosna yapan, tarih sahnesinde Bosna kimliğini ifade eden müslümanlık. Çünkü Sırp'ın Sırbistan'ı Hırvat'ın Hırvatistan'ı var. Sareyova'daki, Travnik'teki, Dubrovnik'teki Foça'daki Mostar'daki müslüman orada olmaz ise müslümanistan diye bir ülke yok.

Bosna'da o mevcut sınırları içinde belki 1000 yıla yakın bir aradan sonra ilk defa bağımsız egemen cumhuriyet kimliğiyle devlet olmaya kalktığı gün savaş geldi. Şimdi şu anda ulaşılan bu barış müzakerelerinde İzzetbegoviç'e benim ölçülerimce çok haksızca ve hayasızca ve gayri adil bir saldırı yürütülüyor. "Madem bu noktaya gelecektin, niye o zaman savaşıma yolunu seçtin, o zaman bu kadar insanın ölümüne sebep oldun? Çeri gelinen nokta madem buydu öyleyse bu bir teslimiyettir. Bu bir bozgundur" denmesini fevkalade gayriadil, haksız ve adaletsiz bulmamın sebebi şu: Bosna devlet olarak kendini ifade etmeye kalktığı gün savaşıla yüz yüze geldi; o anlamda hukuk devlet oldu ama fiilen hiç bir zaman Bosna devlet olmadı. Yani Yugoslavya dağıldıktan sonra Birleşmiş Milletler üyeliğine kabul edilmesi anlamında uluslararası hukuk meşruiyetine sahip bir devlet idi ama devleti

Şu anda ulaşılan bu barış müzakerelerinde İzzetbegoviç'e çok haksız ve hayasızca bir saldırı yürütülüyor. Bu bir bozgundur denmesini fevkalade gayriadil, haksız ve adaletsiz buluyorum.

**Bosna çok
kültürlü, çok
dinli bir yapıyla
var olmak
durumundadır.
Coğrafya, tarih,
sosyo-politik
ve uluslararası
siyaset başka-
sına imkan
vermiyor.**

devlet yapan başka unsurlar vardır. Tanınmış toprakları üzerinde egemenliğini uygulaması, rejimini hakim kılması, kurumlarını var etmesi ve çalıştırması... bunlar, oluşmaya kalktığı gün savaşla yüzyüze geldi. Bu bakımdan fiili anlamda bir müslüman ağırlıklı Bosna devleti vardı, Sırlar oraya tecavüz etti. Şimdi de gelindi, bir uzlaşma noktası bulundu diye bir keyfiyet yok. Fiili anlamda yok, bundan sonra olursa olacak ve tabi Bosna konuşmanın girizgah bölümünde arz etmeye çalıştığım gibi tarihi, coğrafi ve kültürel özelliklere sahip bir yer ve Bosna devleti kendini ilan ettiği zaman 1991, 92 yılında nüfusun %44'ü müslümandı. %31'i Sırp (Sırbistan Sırpı değil Bosna Sırpı) %17'si Hırvat idi. Dolayısıyla birinci günden itibaren Bosna'nın nüfusunun %50'sinden azı müslüman. Yani Hristiyan-müslüman kalın çizgiyle ayırdığımız zaman Hristiyanlar çoğunluk. Fakat Katolikler ve Ortodokslar arasındaki fark müslümanlık ve Hristiyanlık arasındaki fark kadar önemli ve derin olduğu için üçlü bir durum var. Üçlü bir durumun içinde müslümanlar çoğunluk ama nereden baksanız Bosna'nın sağında Hırvatistan solunda Sırbistan var. Sırbistan ve Hırvatistan'ın aynı mezhebe bağlı parçaları da Bosna'nın içerisinde biri nüfusun %17'sini diğeri ise %33'ünü oluşturarak varlar ve dolayısıyla Bosna çok kültürlü, çok dinli bir yapıyla var olmak durumundadır. Başka şansı yoktur, coğrafya, tarih, sosyo-politik uluslararası siyaset başkasına imkan vermiyor. O anlamda baktığımız zaman Bosna'da bir müslüman devlet kurulması mümkün değildi, müslümanların müslümanlıklarını serbestçe icra edebilecek ve yerine getirebilecekleri ve devlet sistemi içinde de ağırlıklı olabilecekleri ve o anlamda Avrupa'da da müslümanlığı temsil edebilecekleri bir statüleri olabilir. Fakat Bosna İslam cumhuriyeti olamaz. Bunu bilmemiz görmemiz lazım. Niye olamaz? Bu isteğe bağlı bir şey değil, ülkenin nüfus yapısı ve coğrafyası... yani Bosna-Hersek sınırları içerisindeki coğ-

rafyada komşuları itibarıyla Sırbistan ve Hırvatistan'la çevrilmiş bir ülke, denize çıkış yok, 20 km'lik bir alan denize çıkış; onun da iki yanı Hırvatistan ve bu denize çıktığı noktada meskun olan ahalî de Hırvat. Kuzey sınırı bir nehir, Sava nehri; nehrin öbür tarafı Hırvatistan ve Sırbistan, nehrin bu tarafında da Sırlar. Hırvatlar yaşıyor. Böyle bir ülkenin Bosna İslam Cumhuriyeti olmasını gönüller murad edebilir ve eğer eski çağlarda yaşıyor olsak Fatih Sultan Mehmet gibi oraya varıncaya değin İmparatorluğumuzun şerefli bir parçası olsa keşke, ben öyle olmasını çok istiyorum ama olma şansı bizim görebildiğimiz ufuklar dışında mümkün değil.

Bu bakımdan Bosna'da müslümanların ağırlıkta olacağı müslüman kimliklerini koruyabilecekleri -ki böyle gerekiyor zaten- bir bağımsız devlet varılabilecek azami noktadır ve bu anlamda ben milletimizin vicdanının Bosna konusunda muazzez olmasını büyük sempatiyle karşılamakla birlikte Bosna'nın Türkiye'de bir ah vah vesilesi olmasından da hazzetmiyorum. Bosna deyince zavallılar gibi bir duygu uyanıyor. Bosna halkı zavallı bir halk değil, Bosna halkı gururlu bir halk. Öyle ki yardım malzemesi gittiği bazı durumlar oluyor. Millet Türkiye'de üç ceket varsa bir tanesini veriyor. Bir battaniyesini veriyor. Orada sıkıntılar çıkmış, bunlar kullanılmış ceket demişler, kaç kere geri çevirmişler. Yani biz sadaka istemiyoruz diye. Çünkü savaş öncesi nisbeten müreffeh bir halktı gururlu bir halktı, ikincisi, kimliğine sahip çıkmış ve savaşmış, 300.000 insanını feda etmiş. Topu topu 2,5- 3 milyon nüfuslu bir halk, müslüman halk; onda birini feda etmiş neredeyse. Sakatı, yüz kızartıcı durumlara maruz kalanı... savaşın dokunmadığı bir tane aile kalmamış, bütün bir toplum orda kimliğini varetmek üzere ayağa kalkmış.

Ali İzzetbegoviç, Yugoslavya dağılmakta olduğu sırada Yugoslavya'nın bir federe cumhuriyeti içinde yapılan seçimlerde cumhurbaşkanı oldu. Bağımsız devlet olmak istediği anda savaşla yüzyüze

kalmış ve daha birinci günden Bosna topraklarının %70'i Sırp kontrolü altına girmiş. O günden bugüne topraklarının %50'sinden fazlasını kurtarmış bir Bosna müslümanlığı var. Masaya uluslararası alem tarafından bir devlet başkanı muamelesi görerek, Sırbistan ve Hırvatistan cumhurbaşkanları ile eşit seviyede oturacak olan ve onlardan daha fazla itibar sahibi bir cumhurbaşkanı var. Neye dayanıyor bu cumhurbaşkanı? O halkın iradesine dayanıyor, sahada o halkın kimliğini koruma konusunda gösterdiği azme dayanıyor, ordusunun başarılarına dayanıyor ve diplomatik zekasının kıvraklığına dayanıyor. Bu kadar olumsuz şartlar altında, Bosna'nın bugüne gelmesi bir mucizedir. Ve savaş Allah'ın bir lütfu olmuştur. Yazık olmadı mı, cennet gibi bir ülke perişan oldu, binlerce onbinlerce aile parçalandı, tehciye uğradı. 300.000 insanı şehid oldu, büyük elemeler acılar çekti. Bu nasıl Allah'ın lütfudur? Bosna halkı müslüman kimliğini bu savaş sayesinde edinmiştir. Şimdi bir Bosna müslüman halkı vardır. Yoksa Sırp nedir? Hırvat nedir? Kendisi nedir? Çok fazla fark gözetmeden, dolayısıyla kendi dini kimliğini de fazla farketmeden o güney Slavları sistemine entegre olarak tarih içinde yavaş yavaş yokolmaya doğru giden, camilerinin, minarelerinin bir folklorik unsur olarak kalabileceği bir süreçten, kendi kimliğine sahip, kendi tarihinin bilincinde bir gelecek arayışı içinde ve müslüman kimliğini varetmek için dört yanı çevrilmiş olmasına rağmen 3,5 sene içerisinde mucizeler sergilemiş bir Bosna müslüman milleti şimdi vardır. Bu savaşla birlikte Bosna müslüman milleti, 15.yy'da Fatihlerle, Osmanlılarla birlikte oraya gidildiğinde müslümanlıkla tanıştıktan sonra 2.kez doğmuştur. O anlamda, Bosna iyi durumdadır. Tabii, bunların hepsi izafi şeyler. İyi durumda; işte sokaklarda herkes dansetmiyor, doğalgazı çevirdiğinizde hemen yanmıyor, kışın ne yapacağız diye düşünüyor. O başka. İzafi anlamda söylüyorum Bosna gayet iyi durumdadır.

Hatemi : Yani iyi durumda mıdır, kritik

durumda mıdır?

Çandar: Hayır, kritiktir. Ama 3 sene öncesine, hatta 3 ay öncesine oranla iyi durumdadır. 3,5 sene öncesinden, 2 sene öncesinden, 1 sene öncesinden ve 3 ay öncesinden daha iyi durumdadır. Ama bu durum tehlikeyi azaltmıyor, ya da yoketmiyor. Çünkü Bosna toprakları üzerinde cereyan eden askeri mücadeleden daha şiddetlisi masanın üstünde cereyan edecektir. Anayasal yapısının tayininde. Öyle ki bir virgül, bir noktalı virgül, bir kelimenin orda değil, burda olması anlaşmada 3 ay, 5 ay sonra, 1 sene sonra, 5 sene sonra Bosna'nın nihai olarak yok olmasına da götürebilir. Hırvatlar Hırvatistanla, Sırlar Sırbistan'la birleşmeye doğru gidebilirler. Bosna kalkar ortadan.

Bir şeye itiraz ediyorum, onu söyleyeyim. Bosna'ya acınmamalı, Bosna'ya dayanışmaya, desteğe evet, ama Bosna gitmiştir diye bir durum yok, mücadele eden bir halk var ve onun bir özelliği var. Onu anlatmak istiyorum.

Önümüz çok kritik bir dönemdir. Fakat mücadele-masa başında cereyan edecek. Onu görmek lazım ve çok dikkatle izlemek lazım. Ali İzzetbegović, bu halkın, Bosna halkının halisane temsilcisi olduğunu ispat etmiştir. Dolayısıyla yapılabilecek olan, Bosna dışındakilerin yapacağı ona destek vermektir. Onu yargılamak ve sorgulamak, "Acaba Bosna gidiyor mu? İhanet mi ediliyor? Teslim mi olunuyor?" gibi bir tavır içinde olmamak lazım.

Çok kafa karıştırıcı bir döneme ayak basıyoruz, onu anlatmak istiyorum. Şimdi Amerika'da üç cumhurbaşkanını, ayrı yere yerleştirecekler. Biraraya getirmeyecekler. Prosedürü anlatıyorum size. Camp David'de İsrail ile Mısır arasında yaptıkları usul. Bir binada Miloseviç, bir binada Tudjman, bir binada İzzetbegović olacak. Amerikalılar bir o binaya gidecekler, oradan kalkıp bu binaya gelecekler. İş belli bir noktada pişirdikten sonra hadi bakalım hep beraber Paris'e gidecekler. Orda işte AB temsilcileri BM... vs barış anlaşması imzalanacak. Uluslararası barış konferansı olacak, Paris'teki prosedür bu.

Bosna halkı müslüman kimliğini bu savaş sayesinde edinmiştir. Şimdi bir Bosna müslüman halkı vardır. Savaş Allah'ın bir lütfu olmuştur.

**İzzetbegoviç
Bosna halkının
halisane tem-
silcisi olduğu-
nu ispat etmiş-
tir. Dolayısıyla
onu yargılamak
ve sorgulamak,
"Acaba ihanet
mi ediliyor?"
gibi bir
tavır içinde
olmamak
lazım.**

Bu kolay bir iş değil. Bu olacak mı, olma-
yacak mı, o da belli değil. Tasarlanan bu.

İslam dünyası dediğimiz zaman, o İslam dünyasının kim olduğunu da merak ediyoruz. Orada bir Kral Fahd, Hüsnü Mübarek, Kral Hüseyin, Saddam Hüseyin, Mahatır Muhammed... herkes İslam dünyası. İslam dünyasından ziyade ben Türkiye'nin Bosna ile olan çok özel tarihi gerekçelerinden ötürü Türkiye'nin elinde ne kadar araç varsa, sivil kuruluşların gönüllü desteklerinden, İslam konferansı teşkilatını seferber edip oradan kararlar çıkartmaya, Temas Grubu içinde yer alma talebinde bulunmaya, Nato içinde asker göndermeye kadar hepsinden yanayım. Türkiye Hersek'de her kurumuyla ferdiyle dikkatle bu işin içinde olmak zorundadır.

Bosna-Hırvat federasyonu %51, Republica Sırpka %49 toprak dağılımı; tek devlet olacak ama, o devletin içinde özel statülerde iki birim olacak deniyor. Çok ince anayasal noktalarda büyük mücadele verilecek, yarın öbür gün bu bildiğimiz şey kopup Sırbistan'la bağlanmaya kalkarsa, ne olacak? Onun yolu nasıl kapatılır? Onun mücadelesi verilecek.

H.Hatemi: Gerçekten Batılıların kötü an-

lamda kullandıkları fundamentalist terimine layık olan bir devlet başkanı ne yapsa aynı şekilde kötü olmuyor. Hiçbir zaman Hitler'in bugün temsilcisi diye, mesela bir Batılı tarafından nitelenmiyor. Fakat Ali İzzetbegoviç'te bu düşmanlığı çeken ne? İşte bu İslam düşmanları görüyorlar ki oyunları bozuluyor, itham edenin yanlışlığı ortaya çıkıyor: adam İslamı yapmacıksız, içinden benimsemiş, gayet tabii o İslami anlamda demokrat, hukukçu, adalet devletine taraftar. Bunu temsil ediyor yapmacıksız bir

şekilde. Onun için de yükleniliyor ve Avrupa'da böyle bir İslam'ın dahi temsiline yer yok; o milli çıkarların, ırk çıkarlarının, iktisadi çıkarların hakim olduğu yörede böyle bir düzene yer verilmesi istenmiyor. böyle olunca bizim uyanarak bunları desteklememiz lazım. Hiç değilse arka çıktığımızı haklı gördüğümüzü söylemeniz lazım. Yoksa biz de, Avrupalıların kullandığı terimlerden korkarak aman İslam adını ağzımıza bile almayalım bunlara sadece hasbelkader müslüman olmuş, mesela bir kahveyi Türk kahvesi şeklinde içsin, bilmem Osmanlı özellikleri taşısin, ama bunları da fazla ortaya çıkartmasınlar. Mesela mehter takımı falan da kurmaya kalkışmasınlar. Hem Avrupalı hemde bazı özellikleri ile onları taşısinlar. Yani bunu, bu yanlış anlayışı Türkiye'de hakim kılmayalım

Mesela Malezyalılar, böyle tarihi bağlar olmadığı halde, oturup tarihi münakaşalara da girmeden yapılması gerekeni daha iyi yapıyorlar, kestirmeden Ali İzzetbegoviç desteklenmelidir diyorlar ve destekliyorlar. Biz de tarihi sebepler üzerinde münakaşaları bırakalım; doğrudan doğruya müslüman olarak, insan olarak, o adalet devletinin adalet düzeninin tem-

silcisi olarak bunları destekleyelim. Mesele Boşnak ordusu %50'sini tekrar ele geçmişti diye de pek sevinmeyelim. Gene ihtiyatlı olalım. Çünkü Boşnak ordusu altında zamanı gelince belki bir Musolini gibi sahneye çıkacak olan bir tiyatro, operet generali, operet mareşali kılığında bir Tudjman var. Bu da Ali İzzetbegović'e pek öyle bir devlet başkanı olarak bakmaya hazır değil, o da en az belki Sırp asi lideri kadar düşman. Onun için Katolik dünyasının yakınlığı gibi bir şeye de güvenmeyelim. Ama bugün o ortak düşman tehlikesi dolayısı ile belki Katolik aleminde Boşnaklara daha yakın olanlar var. Ortodokslar bu tehlikeye maruz olmadıkları için hiç değilse ilk planda onlar önce Türk düşmanlığını, İslam düşmanlığını ön plana çıkartmış durumdadır. İşte benim söyleyeceğim şu 1. Dünya savaşından önceki gibi dünya savaşı Bosna'da yeniden bir kıvılcımın ortaya çıktığını görüyoruz. İnşallah ikibinli yıllara başlarken bu kıvılcım söndürülür ve Avrupa'da şu bilinebilir ki İslam öyle korkunç gösterilmek istendiği gibi korkunç bir şey değildir. Ve Ali İzzetbegović İslam'ın temsilcisidir. Yoksa İslam, Avrupa sentezinin ürünü değil, temel insani değerler dedikleri şeyler de Avrupa'ya mahsus değildir. Zaten insanlığın, dolayısı ile geniş anlamda İslam'ın ortak değerleridir. Samimi olarak bağlarsa Ali İzzetbegović'i de bir insan kardeşi olarak kabul etsinler Avrupa'da. Ama samimi olarak bağlı olmadıklarını görüyoruz ki nerede İslam'ın gerçek bilinci uyanırsa ona karşı aynı düşmanlıkla hücum ediyorlar. Ama iki yüzlü oldukları için gerçekten fundamentalist diye kötüledikleri kişiler böyle olmuyor, fakat onların kullandıkları sıfatlarla fundamentalist diye nitelendirilebilecek kişilere de hiç böyle bir düşmanlık göstermiyorlar. Bu da nereden doğuyor? Çünkü Osmanlı hilafeti şeklen ilga edildikten sonra bir sene geçmeden maddeten Osmanlı hilafetinin yeri, yani İslam hilafeti Beyaz Sarayın eline geçmiştir, çünkü bir sene sonra Suudi hanedanı oraya biat ederek Mekke ve Medine'ye, İslam hilafetinin merkezine sahip olmuştur. Hadimül-Harameyn olmuştur.

Ama hakim Amerika olduğu için bugün İslam hilafetinde zaten maddeten bir boşluk yoktur; Beyaz Saray o hilafeti maalesef temsil etmektedir.

Cevat Özkaya: Bu olayların, yani bizim çok da gündemimizde olmayan olayların Türkiye'nin gündemine girmesi Türkiye'nin iç politikasında olmazsa olmaz olarak sunulan işte misak-ı milli, yurtta sulh cihanda sulh gibi çok da pasif politikaların ana unsuru olarak istenen şeylerde bir değişiklik meydana getirdi mi? bunu sormak istiyorum.

Cengiz Çandar: Evvela Hoca bu Girit'i gündeme getirmekle haklı. Ben Girit'e gitim, tek bir İslami ve Türk kalıntısına rastlamadım. Yani burada 300, 400 sene Osmanlı devleti bulunmuştur; bir hamamı, bir bedestenî bir camisi olur. Hiçbiri yok. Yalnız Bosna önünde yatan tehlikeli ya da kiritik kavşaklarda bulunmasına rağmen benim kendi fikrim Girit olmama ihtimali çok kuvvetli; zira Bosna savaştı. Varoldu ve Bosna halkı orada duruyor; kimliğini benliğini edindi ve savaştı. Bundan üç sene önce sıfır adet askeri olan bir ülkenin şimdi silahları yetersiz dahi olsa herşeye rağmen 150.000 kişilik emir kumanda zinciri olan bir ordusu var; ikincisi, İzzetbegović kendisine ilişkin olarak belli muhakkaklarda oluşturulan zincirleri parçalamıştır. Yani İzzetbegović'ten, yok edilmesi gereken bir fundamentalist lider portreleri kim çizmek istiyorsa o tablo yoktur.

Şimdi asıl Bosna'ya ilişkin problem bizden kaynaklanıyor; yani Batı dünyasında İzzetbegović'e ve Bosna'ya bir husumet pek yok; tam tersine Batı komiserliğinde ciddi bir sempati var Bosna'ya, mücadele ettiği, savaştığı ve II. Dünya Harbinde kendi durumlarını hatırlattığı için.

Holbrook'un getirdiği formül, en iyi, ideal formül değil. Çünkü Holbrook netice itibarıyla Clinton'u bir daha başkan seçtirmek için bu işin içinde. Esas meselesi Bosna şöyle dursun, böyle olsun değil. Bosna öyle bir şey olsun ki Clinton bir daha seçilebilsin. Adamın önceliği o. Bunu

Holbrook'un getirdiği formül, en iyi formül değil.

Çünkü Holbrook netice itibarıyla Clinton'u bir daha başkan seçtirmek için bu işin içinde. Bosna öyle bir şey olsun ki Clinton bir daha seçilebilsin.

**Bosna'ya asker göndermemizi Sırp-
lar, Yunanlılar istemiyor.
Fakat yurttan
sulh cihanda
sulh ve
misak-ı milliy-
le şartlanmış
olduğumuz
için biz de
istemiyoruz**

Bosnalılar da biliyor. Çıkar kesişmeleri diye bir şey var. Bir daha soruya dönersek; Türk hariciyesi, sistemi, soğuk savaş sonrası meydana gelen duruma hazırlıklı mıydı? Hayır. Hala değil, o zaman hiç değildi. Şimdi hiç değilse Gürcistan diye bir yer var. Çeçenistan var. İsimlere bile aşina değiller. Yurtta sulh cihanda sulh, misak-ı milli hudutları filan... Böyle sınırları belirlemiş bir siyaset kalıbı içinde hareket eden bir devletin birtakım refleksleri var. Fakat devlet sistemi hala cumhuriyetin kurulduğu döneme göre ayarlanmış. Bu, Bosna gibi durumlarda Hoca'nın altını çizdiği işaret ettiği tehlikeyi oluşturuyor. Benim derdim Batılılar değil. Ben Bosna konusunda titrek davranırsam Türkiye olarak, o zaman büyük felaket.. Avrupadan ne bekliyorsanız onu alıyorsunuz. Hatta beklemediğimiz kadar iyi şeyler oluyor. Kaderimizi adeta onun kaderiyle bağlı olarak sürdürmez isek Bosna o zaman gidiyor işte. O zaman çok tehlikeli. Bir tehlike Türkiye'de var. Cevat Bey'in sorusundaki çerçeve içinde var. Cumhuriyetin kuruluş kalıpları içinde mütalaa ettiğimiz için, zihniyet hala devletin resmi kanallarında değişmediği için, misak-ı milli hudutları dışında rol ve göreve karşı bir reaksiyonları var bizimkilerin. Bosna'ya asker gönderilmesini Sırp- lar istemiyor. Kıyametleri koparıyor Yunanlılar istemiyor. "Yahu bunları Balkanlardan biz zor attık, tekrar ne işleri var?" diyorlar. Amerikalılar kendileri için dizayn ettikleri yeni uluslararası sistem içinde her yere yetişemeyeceklerinden belki acentalıklar istiyorlar. Dünyanın orasından burasından Tuna'yla Orta Asya arasındaki hatları da bizi istiyorlar acentaları olarak; onun için bizim var olmamızı Amerikalılar istiyor. Fakat biz yurttan sulh cihanda sulh ve misak-ı milliyle şartlanmış olduğumuz için biz de istemiyoruz. Kim istemiyor bizi? Sırp- lar istemiyor Ruslar istemiyor Yunanlılar istemiyor. Bir de kendimiz istemiyoruz. Böyle bir tuhafılık var. Yanılmıyorsam 2800 asker talebi BM genel sekreterliğinden geldi. Bizim oradaki birliğimizde 1700 asker var. 2800'e tamamlamadık ve hep öyle iğreti duruyor bizim-

kiler orada; her an çekilebilirler.

Bunu şunun için anlatıyorum: Eğer bu gelişmelere hazırlıklı bir ülke olmuş olsaydık, yurttan sulh cihanda sulh ve misak-ı milli gibi yetmiş yıldır kapkalin çizgileriyle üzerimize basılan bu damgadan, bu kavramlardan kafamızı sıyrıp baksa idik böyle bir karar vermekle yüz yüze kalmamız diye bir şey sözkonusu olmazdı; uluslararası diplomasi ve politikada başı çeken ülke biz olmak zorunda olurduk. Amerika'ya şunu yapman lazım, ne biçim süper devletsin dememiz lazımdı, Malezya'ya Pakistan'a ... koşup asker gönderin şuraya; müslüman dayanışması olması lazım. Ne yapıyorsunuz siz? diye bizim dememiz lazımdı. İngiltere'ye Fransa'ya tarihte yaptığımız hatalara devam ederseniz başınıza şu belalar gelecek, buralar bizden sorulur. Çünkü buraları biz yönettik 500 yıl. İyi biliriz buraları. İnsanını tanırız. Sıkı ilişkilerimiz var dememiz lazım. Biz, bizim dışımızda meydana gelen gelişmelerde test sorusuna cevap verecek öğrenci gibi değil, imtihan kağıtları dağıtan öğretmen olmak durumundayız. İmtihana giren öğrenci değil.

Cevat Özkaya: Hatemi hocanın söylediği Cengiz beyin de bir biçimde katıldığı gibi, yeni, kritik bir döneme girilmiştir. Bu kritik dönemde çok dikkatli olunması gerektiği, asıl savaşın masa başında devam edeceği anlaşıyor. Ortaya çıkan taslağın iki maddesi birbirine zıt gibi gözükken maddeler. Birisi Bosna'nın sınırlarını değiştirmeyeceğini, tanınacağını söylerken, diğeri de orada Sırp cumhuriyeti'nin var olduğunu, bu cumhuriyetin de bazı ülkelerle özel ilişkiler kurabileceğini söylüyor. Bu özel ilişkiler nedir? Zaten Sırbistan'dan başka komşusu yok. Bu şartlar altında hem Sırp cumhuriyeti varken Hırvat-Bosnak federasyonu ortada dururken bu bütünlük nasıl sağlanacak? Sınırlar garantör devletler tarafından garanti altına mı alınacak? Bütün bunlar bundan sonraki dönemde ortaya çıkacak ve galiba çok zorlu maraton olacak. İnşallah hayırlısı olsun diyorum.

Cenevre süreci üzerine

Ali İzzetbegović

Cenevre'de başlayıp Dayton'da sonuçlanan Bosna Barışı'na ilişkin Ali İzzetbegović'in Impact Ekim 1995 sayısında İngilizce çevirisiyle yayınlanan aşağıdaki yazısı son gelişmelere ışık tutacak önemli mülâhazalar içeriyor.

Dünyanın mantıklı bulduğu bir barışı reddedersek, silah ambargosu kesinlikle kaldırılmaz ve çevremizdekiler, bizi kuşatanlar savaş için ihtiyacımız olan kaynakları keserler.

Peki bu uzlaşmayı neden kabul ettik? Cevabı çok basit: Savaşı durdurmak için; zaten insanlar için yeterince acı ve sıkıntı var. Savaş hergün birçok kurban ortaya çıkartıyor, her geçen gün birçok evsiz yaratıyor, mültecilerin sabrı ve ümidi tükeniyor, her gün tahrib edilen yerleşim birimleri ve

8 Eylül'de, Cenevre'de Bosna-Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan dışişleri bakanlarının katıldığı bir toplantı gerçekleşti. Hiçbir resmi anlaşma imzalanmadı, ama müzakerelerin devamında çok önemli olduğuna inandığım, gelecekte Bosna'daki barış ile ilgili bir dizi prensip anlaşmasına varıldı. Bu konu ile ilgili şahsi görüşlerimi takdim etmeye çalışacağım.

Bu klasik bir uzlaşmaydı ve her uzlaşma gibi bir acı hissi veriyordu. Cenevre'de üzerinde anlaşılan neydi? İki noktada özetlenebilir:

1) Bosna-Hersek uluslararası tanınmış sınırları içerisinde, BM mensubu bağımsız bir devlet olarak varolmaya devam edecektir.

2) Bosna-Hersek gelecekte %51'e %49 toprak bölümümüyle Bosna-Hersek ve Sırp cumhuriyetinden oluşan bir federasyon olacaktır.

Sırp, kendisine karşı savaştıkları Bosna-Hersek ve biz de onların saldırı ile yarattıkları cumhuriyeti tanımak ve kabullenmek durumunda kaldık. Başta reddettikleri %51'e %49'luk iç paylaşım sınırlarını da kabul ettiler ve ayrıca Sırbistan ile bir konfederasyon da oluşturulmayacak.

Bu önemli noktalara, Sırp cumhuriyetinin Bosna-Hersek içerisinde olması ve Sırbistan'la konfederasyon oluşturulmamasına, Karadzić'in güdümündeki medya tarafından hiç değinilmedi, ama kendilerine veya dışarıya karşı bunu saklamaları hiçbir şeyi değiştirmeyecektir.

fabrikalar artıyor. Dünya tercihini savaştan değil barıştan yana kullandığını gösterdikten sonra savaş devam ederse, beklentilerimiz, ümidimiz desteksiz kalır. Dünyanın mantıklı bulduğu bir barışı reddedersek, silah ambargosu kesinlikle kaldırılmaz ve çevremizdekiler (BM) bizi kuşatanlar savaş için ihtiyacımız olan kaynakları keserler. Savaş, özü itibarıyla kontrolü çok güç bir hadise olduğundan, Sırbistan ve Rusya'nın da katılımıyla kolayca yayılabilir. Eğer olaylar bu yönde gelişirse her şey tehlikeydedir ve her şey kaybedilebilir.

Batının davranışı görüldüğü kadar mantıksız olmayabilir. Bazı Batılı devletlerden dolayı çok az değinilen bir konu var: Rusya'nın nükleer silahları. Günümüzde bu Sovyetler Birliği zamanından bile daha çok tehlike arz etmektedir. O zamanlar tam kontrol altında idiler ama şimdi tatsız sürprizler ortaya çıkabilir. Bu Batılıların kafasında sabit olan ama çok az dile getirdikleri gerçeğe analistlerimiz önemle eğilmektedirler. Batının anlaşılamiyan, sebepsiz görünen tutumunun arkasında bu vardır. Bosna'da savaştan ve barıştan bahsederken bu çok önemli noktayı gözönünde tutmalıyız.

Federasyon Ne Geliyecek?

Dünyayı değiştiremeyiz. Yapmamız gereken onu daha iyi tanımak ve gözlerimizi gerçeklere kapatmamamızdır. Bu acı barıştan ne elde edeceğiz? Bunu bir liste

ABD'nin dayattığı, Dayton'da imzalanan anlaşma taraflarının hiçbirini memnun etmedi...

ile göstermeye çalışacağım.

1- Federasyon ile Bosna-Hersek Bosanska Krupa, Sanski Most, Donji Vakuf, Jajce, Tronova, Brcko, Odzak, Brevanta Dobo, Bosanski Brad, Bosanski Samac ve bir dizi diğer köy ve kasaba dahil olmak üzere %25 daha fazla toprağa sahip olacaktır. Aynı zamanda federasyon Goradze'nin blokajını önleyen bir toprak bağlantısını da sağlamaktadır. Büyük bir ihtimalle Sarayevo'yu da alacaktır. Durumuz budur ve pes etmeyeceğiz.

2- Tüm mültecilerimiz gelip bu genişletilmiş bölgeye yerleşerek normal hayatlarına başlayabilecekler.

3- İnsani yardım yerine ekonomik yardım olarak ülkenin yeniden yapılandırmasını sağlayacak. Fabrikaları, okulları, üniversiteleri yeniden açacak ve buna bağlı olarak insanlara iş, çocuklara okul, ve halka ev, sığınma imkanı sağlayacak. Ayrıca gazi ve şehit aileleri için de sistematik çözüm üretilecektir.

4- Son olarak, barışçıl birleşme şu anda Çetnik kontrolünde olan bölgeleri de etkileyecektir. Bu gelecek iki nesil için zahmetli bir iş olacaktır. Fakat iki ön koşul şimdiden sağlanmalıdır.

Birincisi, üniter Bosna tüm bağımsız ülkeler tarafından tanınmış ve Cenevre'de de tanınmıştır.

İkincisi Bosna'nın korunmuş bölümü

ki burada büyük bir politik ve ekonomik gelişme sağlanacaktır.

Bosna'nın gelecekte yeniden entegrasyonu için bu hususlardan birincisi biçimsel, ikincisi ise gerçekçi bir çerçevedir. Bu fırsatlardan yararlanıp yararlanamayacağı-

mız hususu bize, bizim kim olduğumuza ve sözde Sırp Cumhuriyeti'nin dağınık parçalarındaki karanlığı yok edecek, Bosna'nın bu parçasındaki demokratik ve ilerlemeye elverişli bir devlet modeli oluşturup oluşturamayacağımıza bağlıdır.

Buna bir tek alternatif vardır: Bosna'nın bütünlüğünü askeri bir zaferle sağlamak için savaşa devam etmek. Bunu yapabilir miyiz ve bize neye mal olur, özellikle insan hayatı bakımından? Kaç kişi daha ölür, kaç yaralanır ve daha kaç gönüllü ya da gönülsüz mülteci olur? Bu ulusun kurtuluşu nedir? Savaşın Bosna'nın bizzat varlığını tehdit ettiğini ve bu durumu ancak barışın önleyebileceğini kabul etmedik mi? Savaşın Pale'deki savaş suçlularını besleyip koruduğunu ve barışın bunların bir şekilde sonunu hazırlayacağını kabul etmedik mi? Etnik temizlik Bosna'yı harab ediyor. Srebrenika, Zepa ve Banja Luka'da bu bağlamda geçen aylarda neler olduğuna bakın. Ordunun başarısına rağmen çok uluslu bir devlet olarak Bosna bir sene öncesine nazaran bile ulaşılabilir olmaktan daha uzakta kalmıştır. Savaşın devamı da bu istikamette olmayacak mı? Hala savaşabiliriz, ama başka bir seçeneğimiz olmadığına emin olmalıyız.

Çeviren :Yavuz Petek

**Savaşın
Bosna'nın
bizzat varlığını
tehdit ettiğini
ve bu durumu
ancak barışın
önleyebileceğini
kabul etmedik
mi?**

Bosna'dan Çeçenistan'a İslam'ın dirilişi

Abdullah Yıldız

Merhum üstad Ebu'al-Alâ el-Mevdudî, 1963'te verdiği bir konferansta (1) İslam tarihinde dört önemli aşamanın katedildiğini, şimdi ise yeni bir dönemin eşiğine geldiğini söylüyordu. Ona göre müslümanlar sırayla kısa süren birinci ve örnek aşamayı, sonra uzun süren meliklik (saltanat) aşamasını, daha sonra kölelik ve nihayet bağımsızlık aşamalarını yaşadılar. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında elde edilen bağımsızlıklar, kısa zamanda sosyalist veya Batıcı yönetimlerin işbaşına geçmesiyle bir başka çelişkiyi ve çatışmayı beraberinde getirdi. Böylece müslümanlar, saltanat dönemiyle birlikte tedricen yürürlükten kaldırılan, esaret döneminde neredeyse unutturulan, bağımsızlık döneminde is uğrunda mücadele verilen ama bir türlü kavuşulamayan İslamî düzeni yeniden hayata hakim kulma aşamasına gelmiş oluyordular; ki bu aşamada hem emperyalist güçlerle hem de yerli işbirlikçileriyle boğuşmak zorundaydılar.

Gerçekten de müslümanlar, İslam'ın örnek aşamasında Garaudy'nin ifadesiyle "iyi bir müslüman olmayı ilk görev olan Allah'ın hükümlerini yeryüzünde gerçekleştirmek olarak gördükçe ve bu vazifeyi yerine getirme gücünü kıldıkları namaz, gittikleri hacc ve tuttıkları oruçtan aldıkça, birkaç on yıl içinde İndus nehrinden Atlantik okyanusuna kadar milyonlarca erkek ve kadını kendi imanlarına kazandırdılar." (2) Böylece devasa bir imparatorluk haline geldiler. Garaudy'e göre bu gelişme, hayatın yeniden anlamlandırılması temeline dayalı bir "kültür devrimi"

Müslümanlar, bir yandan iyice azgınlaşan sömürgecilerin pençesinden kurtulma mücadelesi vermek, diğer yandan da İslam düşüncesini taklit uykusundan uyandırmak görevi ile karşı karşıya idiler.

(3) sayesinde ortaya çıktı.

Sonraki aşamada iktidar ve servet heveslisi sultan ve meliklerin bozulması ve dini siyasal otoritelerini sağlamlaştıran bir araç olarak görmeleri ile "İslam'ın çöküşü" (4) başladı. İktidar yanlısı ulema da saltanat rejimlerinin meşruiyetine dair gerekçeler üretti. Garaudy'e göre,

İslam'ın çöküş sürecine girmesi, harici sebeplerden ziyade (Bağdat'ın Moğollar, Kurtuba'nın İspanyollar tarafından çiğnenmesi gibi...) iç sebeplerden kaynaklanır: İctihat kapısının kapatılması, taklit, kendi içine kapanma, yeniliğe karşı teolojik güvensizlik... Zaman zaman müslüman imanından kaynaklanan parıltılar görüldüyse de, bu çöküş devam etti; özellikle Batılı sömürgecilerin egemenliği ve yerli seçkinlerin işbirliği sonucu İslam medeniyeti karanlıklara gömüldü, müslümanlar madden ve manen inkıza girdi. (5)

19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde, müslümanlar, bir yandan Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanma sürecine girmesiyle iyice azgınlaşan sömürgecilerin pençesinden kurtulma mücadelesi vermek, diğer yandan da İslam düşüncesini, uzun süren taklit uykusundan tekrar uyandırmak görevi ile karşı karşıya idiler. XIX. yüzyıl sonlarında, Osmanlıların Kuzey Afrika, Orta Doğu, Balkanlar ve Kafkaslarda hakimiyetini yitirmesi sonucu Batılı emperyalistler, bu bölgeleri ele geçirmekte gecikmediler. Emperyalizm, sadece askerî olarak değil, ideolojik olarak da yani Batı uygarlığının bütün unsurlarıyla birlikte saldırıya geçmişti. İslam dünyası bu çift yönlü saldırıya, her iki yönüyle de ce-

**Osmanlı'nın
Batı'da ilk top-
rak kaybıyla
yeniden alevle-
nen Haç-Hilal
kavgasında
Bosna-Hersek,
"hilal" in ateş
hattında yer
alırken, doğu-
da da Kafkas
müslümanları,
giderek güçle-
nen Rus Haçlı
saldırılarını gö-
güsleme göre-
vini üslen-
mişlerdi.**

vap vermek durumundaydı. Cezayir'de Emir Abdülkadir'in, Kafkaslarda Şeyh Şamil'in başlattığı direniş bu iki yönlü (imani ve askeri) başkaldırının sadece iki örneğinden ibarettir. Cemaleddin Afgani, Muhammed Abduh, Şeyh İbn Badis, Muhammed İkbal ve diğerleri ise, Batı'nın ideolojik saldırılarına karşı İslam düşüncesinin yeniden canlandırılması için çaba sarfettiler.

20.Yüzyılda emperyalist güçler, iki büyük dünya savaşı sonunda İslam dünyasını da kendi aralarında paylaşılarak bütün dünyada "dehşet dengesine" ya da "soğuk savaş" temeline dayalı bir düzen kurdular. Böylece de müslüman dünyadaki kıpırdanışları da bir ölçüde frenlemiş oluyordular. Ancak, "İslam'ın yeniden-ihyası", ya da "öze dönüş" diye isimlendirilebilecek bu gelişmenin önlenmesi mümkün değildi. 1990'lara gelindiğinde soğuk savaş bir anda bitiverdi ve dehşet dengesinin oluşturduğu büyü de bozuldu. Cezayir'de müslümanlar iktidara yürüyordu. İran'da "İslami devrim" çoktan gerçekleşmiş ve oturmuştu. Sudan sessiz sedasız aynı yolda ilerliyordu. Sovyetlerin ve Doğu Blokunun dağılmasıyla birlikte önce Bosna'da sonra da Çeçenistan'da başlayan mücadele ise, "İslami diriliş" sürecinin biraz daha farklı bir boyutunu oluşturuyordu.

Biz bu yazımızda birbirine çok benzeyen Bosna ve Çeçenistan direnişlerinin İslami diriliş süreci içindeki konumunu ele almaya çalışacağız. (Genel olarak İslam dünyasındaki, özel olarak da Cezayir, Filistin vs.deki gelişmelerin bu perspektiften değerlendirilmesini diğer yazılarımızda bulabilirsiniz.)

**Haç-Hilal Kavgasının İki Sıcak
Noktası: Bosna ve Çeçenistan**

Osmanlıların Avrupa içlerine doğru ilerlemeye başladığı 15.yüzyıl ortalarından itibaren Tunâ Çizgisi ve Bosna-Hersek; Rus prensliğinin güneye doğru genişlemeye başladığı 17-18 yüzyıldan iti-

baren de Kafkaslar ve Çeçenistan "Haç-Hilal kavgası"nın sıcak temas noktaları oldular. Her iki bölgede de müslüman-hristiyan mücadelesi zaman zaman inkıtaa uğradığıysa da günümüze kadar devam etti. Tarih farklı inançların ve medeniyetlerin çatışmasından ibaretse, -ki öyledir- bu bölgelerdeki kavgalar da kaçınılmaz olacaktı. Zira hem Bosna Hersek hem de Kafkaslar, İslam medeniyeti ile Hristiyan Batı medeniyetinin kesiştiği fay hattında yer alıyordu. (*)

1683 Viyana Bozgunu sonrasında Osmanlı'nın Batı'da ilk toprak kaybıyla yeniden alevlenen Haç-Hilal kavgasında Bosna-Hersek, "hilal" in ateş hattında yer alırken; doğuda da Kafkas müslümanları, giderek güçlenen Rus Haçlı saldırılarını göğüsleme görevini üslenmişlerdi. Tevafuka bakın ki, Boşnaklar ve Çeçenler, dinlerin, dillerin, mezheplerin ve ırkların alabildiğine çeşitlilik arzettiği ve içiçe girdiği iki ayrı karmaşık coğrafyada; Balkanlar ve Kafkasların kan, barut, kargaşa ve katliam dolu çetin ortamlarında sürdürdüler bu ölüm kalım savaşlarını... Tarih boyunca savaşların, isyanların ve çatışmaların bitmek tükenmek bilmediği Balkanlar ve Kafkaslar'da "biz"i yani İslam varlığını savundular yıllar yılı.

"Kutsal İttifak"ı oluşturan Avrupa devletlerinin 17. yüzyıl sonlarından 19.yüzyıl sonlarına kadar devam eden saldırılarına ve daha sonraları da onlarla işbirliği yapan isyancı azınlıkların ayaklanmalarına karşı Balkanlar'da Osmanlı adına en büyük direnişi ve çabayı Boşnaklar gösterdiler. 1683-1699 yılları arasında 16 yıl devam eden Osmanlı-Kutsal İttifak savaşları, aralıklarla Osmanlı-Venedik ve Avusturya savaşları, Osmanlı-Rus ve Avusturya savaşları ya da Osmanlı-Rus savaşları biçiminde sürüp gitti ve Boşnaklar bu savaşlarda hep ön saf-larda yer aldılar. Mahut 93 Harbi (1877-78 Osmanlı-Rus Harbi) sonunda imzalanan Berlin Antlaşması ile Bosna-Hersek Avusturya nüfuzuna terkedildi. 1908'de ise Avusturya yönetimi Bosna-Hersek'i ilhak ettiğini açıkladı. Böylece Osmanlı

ana karası ile bağlantısı kesilen Boşnakların "İslami kimlik" mücadelesi başlıyordu.

Kafkaslarda ise, Kazan ve Astarhan devletlerini yutan Rus emperyalizminin güneye doğru yayılması karşısında en büyük engeli Çerkes halkları ve Çeçenler oluşturdular. 18.yüzyıl sonlarında Şeyh Mansur öncülüğünde başlayan İslami mücadele, 19.yüzyılda İmam Hadis, İmam Gazi Muhammed ve İman Hamza'ların liderliğinde devam etti. Çeçenler Rus yayılmacılığı karşısında en şanlı direnişlerini 1834-1859 yılları arasında efsanevi mücahid Şeyh Şamil öncülüğünde gerçekleştirdiler. 74 yıllık ömrünün büyük bir kısmı Ruslara karşı savaşla geçen "Kafkaslar Kartalı"nın esir düşmesiyle Çeçen direnişi önemli bir yara aldı. Ama Kafkasların bu yiğit halkı, İslam'dan aldıkları güçle, inatla ve kararlılıkla yıllarca devam ettirdi mücadelelerine.

19. Yüzyıldan 20.Yüzyıla: Tarihin Tekerrürü

Saraybosna'da bir Sırp öğrencinin tabancasından çıkan kurşunun Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliadını yere sermesiyle başlayan Birinci Dünya Harbi, Balkanlar ve Kafkaslar'da sınırları, dengeleri allak bullak etti; ancak müslümanların, özellikle Boşnakların ve Çeçenlerin talihsiz kaderi hiç değişmedi. Savaş sonrasında parçalanmış Avusturya-Macaristan İmparatorluğu topraklarında kurulan Sırp ağırlıklı Sosyalist Yugoslavya, müslüman Boşnakları sindirme ve "Yugoslav" kimliği içinde eritme politikası uyguladı. Ne garib tecellidir ki, aynı politikayı Sovyet Rusya Kafkaslar'da uyguluyor ve diğer müslüman halklarla birlikte özellikle Çeçenleri "Bolşevik" kimliği içinde eritmeye çalışıyordu. Zaman zaman yapılan katliamlarla Kafkaslar ve Balkanlar'da nüfus dengesi müslümanlar aleyhinde bozulmak istendi. II. Dünya Savaşı yıllarında Rusya, 1 milyona yakın Çeçen'i Sibirya'ya sürüp yarısının ölümüne neden olurken aynı yıllarda Sırplar

yüzbinlerce Boşnak'ı katlediyor, yurdundan sürüyordu.

Ve böylece 1990'lara gelindi..

Sovyetlerin ani çöküşü ve Doğu Bloku'nun dağılmasıyla birlikte Balkanlar ve Kafkaslarda asrın başındaki dengeler yeniden belirdi; tarih neredeyse aynen tekrerrür ediyordu: Yaklaşık 70 yıldır komünist ve sosyalist rejimlerin unutturduğu zannedilen etnik ve dini kimlikler yeniden hatırlandı. "Demir perde"nin cenderesinden kurtulan federal veya özerk devletler birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeye başladılar.

1991 sonlarında Bosna-Hersek Yugoslavya'dan, Çeçenistan ise Sovyet Rusya'dan bağımsızlığını ilan etti. Ve iki yiğit halk, iki yiğit liderin öncülüğünde bağımsızlık mücadelesine girdiler: Bosna'da Aliya İzzetbegović, Çeçenistan'da Cevher Dudayev!

Silahsız ve hazırlıksız Bosna müslümanları Avrupa'nın 6. büyük ordusu olan Yugoslav-Sırp ordusunun desteğindeki Bosnalı Sırp Çetniklerle boğuşmak, onların tank ve toplarına tabanca ve tüfekle mukabele etmek zorunda kaldılar; daha doğrusu tek taraflı bir katliam, saldırı ve tecavüze maruz bırakıldılar. 5 Nisan 1992'den Eylül 1995'e gelinceye kadar Bosna'da 253.000 müslüman katledildi, 22 bin kadın tecavüze uğradı, 50 bin insan sakat kaldı, 1 milyondan fazla müslüman da yerinden yurdundan oldu. Ama Boşnaklar teslim olmadılar ve tarihin ender kaydettiği bir destan yazdılar.

Çeçenistan'da ise 1992 başlarından itibaren muhtemel bir Rus saldırısı bekleniyordu. Rusya önce Hasbulatov'u destekleyerek sonuca gitmek istediysede Dudayev her seferinde muhalif saldırıları geri püskürttü. Nihayet Rusya 1994 sonunda Çeçenistan başkenti Grozni'yi işgale karar verdi. 24 saat içinde teslim alacaklarını düşledikleri Grozni 3 ay direndi; ardından Çeçenler teslim olmayıp dağlara çekildiler. Grozni yerle bir olmuş, 30 bin müslüman katledilmişti, ama Çeçen direnişi akıl almaz biçimleri ve yöntemleriyle geçmişte olduğu gibi sür-

Yugoslavya, müslüman Boşnakları "Yugoslav" kimliği içinde eritme politikası uyguladı. Aynı politikayı Sovyet Rusya Kafkaslar'da uyguluyor ve diğer müslüman halklarla birlikte özellikle Çeçenleri "Bolşevik" kimliği içinde eritmeye çalışıyordu.

mekteydi, sürecekti de.

Şehit Kanlarıyla Yeşeren İslam

Tarih boyunca tanık olduğumuz İslam-Küfür savaşları, beşeri değerlendirme ölçü ve tahminlerini altüst edecek biçimde inanılmaz başarıldığı savaşlardır. Aliya İzzetbegović'in ifadesiyle: "Özgürlük savaşlarında bütün tahlilleri boşa çıkaran açıklanamaz bir boyut vardır. Ve kurtuluş savaşları kaybedilmez!"

Elbette tarihsel süreç hakkı ve doğru olanlardan yanadır. Zalimlerin maddi üstünlükleri geçici olmaya mahkumdur.

"Yol, ancak insanlara zulmeden ve yeryüzünde haksız yere tecavüz ve taşkınlıkta bulunanların aleyhinedir." (42 Şura 42)

"Onların tüzakları (planları) dağları yerinden oynatacak da olsa, Allah katında onlara hazırlanmış bir plan vardır." (14 İbrahim, 46)

Bosna ve Çeçenistan'da Allah'ın vaadi gerçekleşti ve cesaretlili yapıları ve silahlarıyla dünyayı dehşete düşüren Rus ve Sırp zalimleri karşısında bir avuç mazlum müslüman Allah'ın yardımı ile olağanüstü başarılar kazandı ve hayatta kalma mücadelesinden zaferle çıktı.

Bosna müslümanları Aliya İzzetbegović gibi bir siyasi dehanın kararlılığı ve Rasim Delić, Sefer Halilović gibi komutanların fedakarlığıyla sayısı 150 bini aşan bir ordu kurmayı ve ağır-hissiz dünyaya rağmen ayakları üzerinde durmayı başardılar. İslami kimliklerini yeniden kuşandılar ve Hristiyan denizinde "müslüman bir ada" olarak kalacaklarını isbatladılar. Böylece Bosna'da İslam 200 bin şehidin kanıyla tekrar yeşermeye başladı.

Çeçenler ise Cevher Dudayev ve Şamil Basayev gibi efsanevi kahramanların öncülüğünde inanılmaz başarılar kazanarak, dev Kızıldünyu çaresiz bıraktılar ve Rusya'nın bir "kağıttan kaplan" olduğunu isbatladılar. 70 yıllık komünizm uygulamasına rağmen İslami kim-

liklerinden fazla bir şey kaybetmeyen Çeçenler bu bağımsızlık savaşında sadece İslam'dan güç aldılar ve İslami kimliklerini iyice pekiştirdiler.

Öte yandan Bosna ve Çeçenistan İslami mücadeleleri, sadece kendi bölgelerinde değil, tüm dünyada "İslam'a dönüş" sürecine ivme kazandırdı ve müslümanların akıllarını başlarına toplamalarına vesile oldu.

İnanıyoruz ki, sadece Bosna ve Çeçenistan mücadeleleri değil, Filistin, Ceza-yir, Keşmir, Moro, Tacikistan, Kırım gibi dünyanın dört bir yanında sürüp gitmekte olan mücadeleler, hatta ABD'deki müslüman zenci hareketi ve Avrupa ülkelerindeki İslami faaliyetler, 21. yüzyılın "İslam asrı" olacağını müdelemektedir.

Garaudy'nin dediği gibi "rüzgar (İslam'dan yana) esmektedir ve yelkenleri doldurma zamanıdır." (6)

Ve Allah Teala'nın Kur'an'daki vaadi yakındır:

"Allah sizin iman edip salih amellerde bulunanlarınıza şu vaadde bulunmuştur: Onlardan öncekileri hükümlan kıldığı gibi onları da yeryüzünde muhakkak hükümlan kılacak, onlar için seçip beğendiği dinlerini yine onlar için güç kaynağı yapacak, onları korkularının ardından mutlaka güvene kavuşturacaktır." (24 Nur 55)

Ve "zulmedenler nasıl bir devrime uğrayıp başaşağı edileceklerini pek yakında bileceklerdir." (26 Şuara 227)

Dipnotlar

1. Bkz. Ebu'l-Ala el-Mevdudi, Günümlerde İslam, Çev. B. Eryarsoy, Bir y. İst. 1985.
2. Roger Garaudy, İslam ve İnsanlığın Geleceği, Çev. Cemal Aydın, Pınar y., İst. 1995, s. 114.
3. Açı, s. 119.
4. Roger Garaudy, Yaşayan İslam, Çev. Mehmet Bayrakdar, Pınar y., İst. 1995, s. 51.
5. Açı, s. 55.
6. R. Garaudy, İslam ve İnsanlığın Geleceği, s. 121.

(*) Samuel Huntington'ın "medeniyetler çatışması"na ilişkin öngörüsü, tarih olaylarını inançlar çatışması ile izah eden görüşün fütürist bir yorumu olarak değerlendirilebilir.

Tarih boyunca tanık olduğumuz İslam-Küfür savaşları, beşeri değerlendirme ölçü ve tahminlerini altüst edecek biçimde inanılmaz başarıldığı savaşlardır.

Kuzey Kafkasya'nın geleceği

Mehdi Nüzhet Çetinbaş

Rusların Çeçenistan'ı işgal girişimi Aralık ayında birinci yılını dolduruyor. Birkaç asinin hareketi olarak niteledikleri Çeçen direnişini 24 saatte bastırmak için giden Rus kuvvetleri, birinci yılın sonunda bir bataklıkla saplandıklarının ancak farkına vardılar.

Şamil Basayev'in dünyayı şaşırtan Budenovsk baskınından sonra barış masasına oturmak zorunda kalan Rusya, bu hareketinde gerçekten de samimi mi? Bu soruların cevabını belki de zaman verecek. Ancak biz geçmişte yaşanan tecrübelerin ışığında meseleyi bir parça aydınlatabiliriz.

17.yy. sonlarında başlayan Kafkas-Rus savaşlarının hiçbirinde, Kuzey Kafkasyalılar Ruslara boyun eğmemişlerdir. Tarihte görülmemiş bir vahşetle Kafkasyalılar soykırıma tabi tutulmuşlar, büyük bir kısmı da 1864 yılında zorla yurtlarından sürülmüşlerdir. O yılların rakamlarına göre, 3 milyona yakın insanın vatanlarından koparıldığını gözönünde tutarsak, işlenen vahşetin büyüklüğünü daha iyi idrak ederiz.

1800 yılının başlarında müslüman Kuzey Kafkasyalıların tahmini nüfusları 7 milyon civarındadır. Bugün bütün dünyadaki Çerkes halklarının toplam nüfusu, ancak 10 milyonu bulmaktadır. Sürgüne gönderilen insanların akıbeti bir yanda tutulsa dahi, Kuzey Kafkasya'da 1864 zorunlu göçünden sonra da, 3 milyon civarında Kafkasyalının vatanlarında her türlü baskıya rağmen kaldıklarını görüyoruz.

Aradan geçen 130 senede, Rusya topraklarında

Birkaç asinin hareketi olarak niteledikleri Çeçen direnişini 24 saatte bastırmak için giden Rus kuvvetleri, birinci yılın sonunda bir bataklıkla saplandıklarının ancak farkına vardılar.

yaşayan Kuzey Kafkas halklarının nüfusu ancak 5 milyona ulaşmıştır. Buradan şu husus ortaya çıkıyor: Ruslar bu geçen süre zarfında da soykırıma devam etmişlerdir.

Bir Kuzey Kafkasyalı olarak şunu kesinlikle söyleyebilirim; hangi görüşte olursa olsun, bu

toprakların insanı bağımsızlık düşüncesinden hiçbir zaman vazgeçmemiş, vazgeçmeyecektir de.

Bunu çok iyi bilen Sovyetler Birliği yöneticileri, çarlığın düştüğü hatalardan ibret alarak, Kafkasya'yı ufak parçalara bölerek yutmaya çalışmışlardır.

Stalin'in şeytani oyunları sonunda, Kafkasya'da suni bölünmelerle yedi ayrı muhtar cumhuriyet oluşturulmuş, sözümona hepsine sınırlar çizilmiş, başlarına da kukla yöneticiler getirilmiştir. Komünizmin felsefesine tamamen ters olmasına rağmen, bu bölgelerde kabile milliyetçiliği desteklenmiş; güdümlü insanlarla, halklar birbiri aleyhinde sürekli kışkırtılmıştır.

Bugün Kafkasyada yaşanan problemlerin temelinde, yetmiş yıldır birbirleri aleyhine kışkırtılan halkların bir araya gelmede çektikleri sıkıntı yatmaktadır.

Tarihte topyekün olarak Rusya'ya karşı savaşan milletlerin, bugün aynı amacı taşımadıklarını söylemek büyük bir haksızlık olur. Komünist sistemin yetiştirdiği elit tabaka, bugün de Kuzey Kafkasya Cumhuriyetlerinin büyük çoğunluğunun başında bulunmaktadır.

Abhazya'nın lideri Ardzanba ve Çeçenistan devlet

Bugün Kafkasya'da yaşanan problemlerin temelinde, yetmiş yıldır birbirleri aleyhine kıskartılan halkların bir araya gelmede çektikleri sıkıntı yatmaktadır.

başkanı Dudayev'i istisna tutarsak, diğer cumhuriyetlerin bütün liderleri Rusya'nın yörüngesinde hareket etmektedirler.

Bölgelerinde nüfus bakımından yeterli bir çoğunluğa sahip olmayan Adıgey, Karaçay-Çerkes, Kabardino-Bolkar ve Osetya yöneticileri Rus nüfusundan aldıkları destekle seçimleri kazanıp iktidarlarını koruma çabası içindedirler.

Rus ordusunu, Çeçenistan'a müdahale etmek için davet eden metni imzalayan Kafkasya bölgesi yöneticilerinden dört tanesinin, (Adıgey, Karaçay-Çerkes, Kabardino-Bolkar, Osetya) Kafkas muhtar cumhuriyetlerinin temsilcileri olması Kuzey Kafkasya'nın önemli handikaplarından.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Kuzey Kafkasyalılar, kendi aralarında örgütlenerek "Kafkas Halkları Konfederasyonu"nu kurmuşlardır. Konfederasyon ilk olarak Abhazya-Gürcistan savaşında adını duyurmuş, organize ettiği binlerce gönüllüyle bu savaşın kazanılmasında önemli rol oynamıştır.

Abhaz-Gürcü savaşındaki etkisini gözönüne alan Ruslar, Çeçen savaşı sırasında Konfederasyon yöneticileri üzerinde büyük baskılar uygulamışlar, yöneticilerinin bir kısmını tutuklamış, bir kısmını da çeşitli yerlere sürmüşlerdir.

İlk olarak Kabardino-Bolkar cumhuriyetinin başkenti Nalçik'te faaliyete geçen konfederasyon, yoğun baskılar sonucu merkezini Abhazya'nın başkenti Sohum'a taşımak zorunda kalmıştır. Her türlü ekonomik sıkıntıya göğüs gererek faaliyetlerini sürdüren konfederasyon, Kafkasya'nın tek kurtuluş reçetesidir.

Yukarıda yaptığımız uzun tahlillerin sonunda Çeçen meselesine dönebiliriz. bu tahlilleri bu kadar uzun tutmamızın sebebi, Çeçenistan'ın bağımsızlığının diğer Kafkas toplumlarından ayrı düşünülmemeyeceğini vurgulamak içindir.

Çeçenistan gerek İmam Mansur, gerekse İmam Şamil döneminde her zaman Kafkasya'da dinamitin ateşlendiği yer olmuştur. Çeçenistan'da cereyan

eden olayların diğer Kafkas cumhuriyetlerini etkilememesi düşünülemez.

Çeçenistan'da süren direnişin bu kadar uzun sürmesinde, Kuzey Kafkasya müslümanlarının maddi ve manevi katkıları oldukça büyüktür. Ruslar Çeçenistan'a karadan yaptıkları müdahalelerin hiçbirinde kendilerini güvende hissetmemişlerdir. Kafkasya'da rahat hareket etme imkanını bulamamışlardır. Bilhassa en rahat müdahale yapabilecekleri Dağıstan topraklarını bırakın kullanmak, sivil halkın yoğun protestoları ve kadınların tankların önünü kesmeleri sebebiyle, bu cumhuriyette barınma imkanı dahi bulamamışlardır.

Kabardino-Bolkar halkı, İnguşlar sürekli askeri ikmal engellemişler, Rusları rahatsız etmişlerdir. Arkalarından destek alma garantisini görmeyen Rus kuvvetleri, başlangıçta sıfır moralde Çeçenistan'a girmiş, bilindiği gibi büyük bir hezimete uğramıştır.

Çeçen-Rus savaşının kaderini en fazla etkileyen unsur, yoğun hava bombardmanı olmuştur. Asker, sivil gözetmek sizin her hedefi bombalayan Rus uçakları, bütün dünyanın gözleri önünde savaş suçu işlemeye devam etmişlerdir. Çeçenlerin direniş sembolü olan başkanlık sarayının, 15 gün yoğun bir bombardmana tabi tutulması dahi dünyada eş benzeri görülmemiş bir olaydır.

Onbinlerce masum sivil katleden Rusya'ya karşı Dudayev'in gösterdiği sabır, belki de tarihte örneğine rastlanamayacak bir davranıştır. Zorla cepheye sürülen ve savaşta Çeçenlere esir düşen Rus gençlerini, hiçbir karşılık beklemeden annelerine teslimi elmesi, onun ne kadar barışçı ve savaş karşıtı bir insan olduğunu anlatmaya yeter.

Dudayev, ülkesine saldıran bir düşmana mukavemetten başka hiçbir eyleme tevessül etmemiştir. Halkın teveccühü ile iktidara gelen bir lideri terörist olarak nitelemek kargaların bile güleceği, sıradan bir iddiadan öteye geçemez.

Kuzey Kafkasyalılar üç yüz yıl süren savaşlarının hiçbir döneminde terörist

olmamışlardır. Kaldı ki, savaştıkları ülkenin bütün stratejik hedefleri onların tabii savaş alanıdır. Tarihin her döneminde, bütün savaşlarda sivilleri katleden Ruslara karşı, hiçbir kaynakta Kafkas ordularının Rus köylerini basarak, oradaki sivilleri katlettiklerine dair hiçbir belgeye rastlayamazsınız.

Kuzey Kafkasya müslüman halkının bu yapısını bilen Ruslar, acımasızca Çeçen sivil hedeflerini vurmaktan çekinmemişlerdir. Dudayev'den bağımsız hareket eden Çeçen gerillalarının tehditlerini blöf olarak algılayan Rus yetkililer, Şamil Basayev'in hareketi karşısında şoke olmuşlardır.

Aslında onları korkutan, Budeňovsk baskını ve orada ölen insanların yakınlarının tepkisi değildir. Asıl onları ürküten Şamil Basayev'in sözleridir.

Şamil Basayev amaçlarının ne olduğunu soran yabancı ajanslardan birinin muhabirine "Biz aslında Moskova'ya Kremlin Sarayı'nı havaya uçurmaya gidiyorduk. Paramız bitince eylemi burada yapmaya karar verdik." diye cevap vermesi, belki de abartılı bulunabilir. Bu sözlerin abartılı hiçbir yanı yoktur. Çeçenistan'dan yüzlerce kilometre uzağa elini kolunu sallayarak giden Basayev ve adamlarının, Rusya'nın herhangi bir yerinde her an aynı eylemi tekrarlamaya çağının garantisini kimse veremez.

Şu noktayı kesinlikle yeniden vurgulamak gerekir. Kuzey Kafkasya savaş gelişeninde kesinlikle teröre yer yoktur. Bu açıdan olaylara yaklaşıldığında, Şamil Basayev örneğinde olduğu gibi, Ruslar da dahil olmak üzere dünyanın hiçbir toplumu, Kuzey Kafkasyalıların bundan sonra da gerçekleştirecekleri eylemlere terör damgasını vuramayacaktır.

Dünyanın Kuzey Kafkasya'ya bakışı, bundan sonraki hareketlerin de seyrinde önemli gelişmelere sebep olacaktır. NATO ile Rusya arasında devam eden, Kuzey Kafkasya'nın silahlardan arındırılması görüşmeleri sırasında, Rusya'nın bütün baskılara rağmen buna yanaşmamasından Kafkasya'nın ilerde de büyük

Genç bir Çeçen mücahid...

mücadelelere sahne olacağını anlıyoruz.

AKKA Anlaşması çerçevesinde, konvansiyonel silahları Uralların arkasına çekmesi gereken Rusya, Kuzey Kafkasya'da Krasnodar, Adıgey ve Siavropol'da konvansiyonel silahlar bulundurma konusunda fâviz veremeyeceğini ifade etmektedir. Bu cumhuriyetlerden Adıgey'de müslüman Çerkesler yaşamaktadır. Krasnodar ve Adıgey, Kafkasya'nın Karadeniz'e açılan kapılarıdır. Bu yerlerin hepsi işgal edilmiş eski Çerkes topraklarıdır.

Rusya bu hareketiyle, Kafkasya'daki Rus olmayan müslüman azınlıklara göz

Kuzey Kafkasya'nın silahlardan arındırılması görüşmeleri sırasında, Rusya'nın bütün baskılara rağmen buna yanaşmamasından Kafkasya'nın ileride de büyük mücadelelere sahne olacağını anlıyoruz.

dağı vermeyi ve hareket alanlarını daraltmayı amaçlamaktadır.

Kuzey Kafkasya'nın geleceğinde en önemli rollerden birini Türkiye, daha doğrusu Türkiye'de yaşayan Kuzey Kafkasyalılar oynayacaklardır. Tam bir kargaşanın yaşandığı Rusya'da hakimiyet, ekonomik gücü elinde bulunduranlara ait olacaktır. Türkiye'de yaşayan Kuzey Kafkasyalılar kanalıyla, müslüman Kafkas Cumhuriyetleriyle kurulacak ekonomik ve kültürel ilişkiler, Kafkasya'nın geleceğinde önemli rol oynayacaktır.

Şu anda her türlü riski göze alarak Kafkasya'da yatırım yapmaya çalışan idealist iş adamlarımız, arkalarında devlet desteği olmadan da büyük mesafeler katetmişlerdir.

Kuzey Kafkasya'ya yapılacak yatırımlarda iş adamlarımıza gösterilecek olan kolaylıklar, karşılığını fazlasıyla bulacaktır. Türkiye Kuzey Kafkasya'yı Rusya'nın bir parçası olarak görme hastalığını en kısa zamanda terketmelidir.

Abhazya ve Çeçenistan deneylerinden sonra Kafkasya şu anda fırtına öncesi sessizliği andırmaktadır. Çeçenistan'da bugün kağıt üzerinde görünen ateşkes, çok uzun süre devam etmeyecektir.

Bakü-Novorosisk petrol boru hattını devreye sokmak isteyen Rusya'nın önündeki en büyük engel Çeçenistan'dır. Çeçenistan, hem petrol boru hattının merkez güzergahı, hem de bütün ulaşım yollarının kesiştiği odak nokta olması sebebiyle, Moskova açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Rusya Çeçenistan'ı kolay kolay terketmeyecektir. Önümüzdeki günlerde Çeçenistan'da iç karışıklıklar çıkarmak için her türlü provakasyon denenecektir. Bilhassa Çeçenistan'ın etrafında bulunan Osetya, Dağıstan ve Kabardino Bolkar Cumhuriyetlerinin bu kışkırtmalarda maşa olarak kullanılma ihtimalleri çok yüksektir.

Sınırları içinde bugün bir tek Rus'un

dahi yaşamadığı Çeçenistan'ı Moskova'nın asker gücüyle elinde tutması çok zordur. Bu işgal devam ettiği sürece, bugün bölgesel bir tepki gibi görünen Rus askerlerine karşı suikast planı, zamanla bütün Çeçenistan'ı, hatta tüm Kafkasyayı kaplayarak genişleyebilir.

Sayısı tam olarak bilinmemekle beraber, 50 bine yakın insanını bu şanlı direnişte feda eden Çeçenlerin, bundan sonra Ruslarla barış içinde bir arada yaşamasını hiç kimse isteyemez. Çeçen direnişinin kahraman lideri Dudayev'i devre dışı bırakarak anlaşma zemini arayan Rusya, bu konuda da muvaffak olamamıştır. Dudayev adına görüşmelere katılan Osman İmayev'in büyük baskılar altında Dudayev'in bilgisi dahilinde imzaladığı ateşkes anlaşmasına Çeçen halkı büyük tepki göstermiştir. Bu durum halkın Dudayev ile ne kadar bütünleştiğinin önemli bir göstergesidir.

Çeçen sorunu Dudayevsiz çözülemez. Çeçenlerin bugüne kadar yetiştirdiği tek karizmatik lider olan Dudayev'den Çeçen halkının kolay kolay vazgeçmesi beklenemez.

Bu şartlar altında Çeçenistan'a kısa vadede bir barışın gelmesini beklemek hayaldir. Kafkasya'da bağımsız bir Çeçenistan, ancak diğer Kafkas cumhuriyetlerinin desteği ile var olabilir. Baskı ve şiddet, karşı tepkiyi doğurur. Çeçenistan'a bundan sonra yapılacak kanlı müdahaleler, Rusya'nın başına yeni bir terör belasını sarabilir. Hem bu terör öyle kallesçe arkadan vuran örgütler gibi de olmayacaktır.

Bütün bu bilgilerin ışığı altında söyleyebileceğimiz tek şey Rusya'nın daha fazla kan dökmeden bu meseleye aklı selimle yaklaşmasıdır.

Kafkas halkları da daha fazla zaman kaybetmeden, kendi milli birlikleri olan "Kafkasya Halkları Konfederasyonu"nun çatısı altında toplanmalılar. Yedi yıldızlı federasyon bayrağı altında toplanmadıkça, Kafkasya'nın bağımsızlığı hayal olacaktır.

İslamî oluşumlar ve global sistemin komploları

Mesut Karasahan

Avrasya İslam Şurası

Ekim ayının son günlerinde Ankara'da tertiplenen ve Balkanlardan Kafkaslara ve Türkî Cumhuriyetlere kadar sayısız ülkeden gelen "dini temsilci"nin katılımıyla gerçekleşen bir toplantı, global ve yerel sistemin İslamî uyanış hareketlerine karşı "ılımlı İslam"ı ortaya sürme çabalarında somut bir adım olarak değerlendirildi. Anıtkabir'e göre daha iyi ısklandırlıyor ve daha fazla dikkat çekiyor diye laik çevrelerin şikayet ve yakınmalarına konu olan Kocatepe Camii'nin konferans salonundaki toplantıya bu yorumları kuvvetlendirecek biçimde devletin ilgisi büyük olmuş, siyasiler ön safları tutmuştu. Zaten konferansı Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı tertipliyordu.

Ancak ilk günden itibaren toplanın boyunca çoğu temsilcinin yakındığı şey "fundamentalist" İslam değil (zaten olamazdı da), fakat "Bahailik" ve "Vahhabilik" cereyanları idi. İddiaya göre Ukrayna'dan Tacikistan'a kadar pek çok bölgede bu iki akım güçleniyor, yayılıyor, taraftar buluyor ve "dinimizi" tehdit ediyordu.

Bu ülkelerde gerçekten de böyle bir gelişme yaşanıyor muydu, yoksa bu yakınmalar açıkça dile getirilemeyen başka bazı hareketlere mi işaret etmek istiyordu? Her ne kadar bazı ülkelerde yoğun propaganda faaliyetleri yürütüyor olsalar da Bahailiğin büyük çapta rağbet görmesi, tehlike arzedecek ko-

Avrasya İslam Şurası sistemin İslamî uyanış hareketlerine karşı "ılımlı İslam"ı ortaya sürme çabalarında somut bir adım olarak değerlendirildi.

numa gelmesi bizce pek mümkün gözüküyor. Vahhabilik ise bundan daha da suni bir tehlike gibi görünüyor.

Şu halde toplantının açıkça dile getirilemeyen amaçları olarak özellikle Türkî cumhuriyetlerdeki İslamî uyanışı ve bu an-

lamda İran'ın etkisini bertaraf etme, Türkiye Cumhuriyeti'nin liderliğinde bütün bu ülkeleri birleştirme ve hatta siyasal yönü olmaksızın hilafeti tesis etme gibi hususları gündeme getiren çevrelere hak vermemek mümkün değil. Bu ilk toplantıda bu bakımdan pek somut adımlar atılmamış olabilir.

Ancak toplantının "Avrasya İslam Şurası" adımı olarak bundan böyle kalıcı bir hale gelmesi, belli periyodlarla ülke dini temsilcilerinin, müftülerin vs. toplanacak, istişarede bulunacak olması, gelecekte bu yorumları teyit edecek icraatlara zemin oluşturabilir. Kırım müftüsünden, Tataristan, Kırgız ve Bosna müftüsüne kadar toplantıdaki temsilcilerin Türkiye'ye lider gözüyle bakmaları, Diyanet İşleri Başkanı M.Nuri Yılmaz'a "Ekselans", "Sir" gibi hitaplarla hitabetmeleri bu bakımdan anlamlıydı. Zaman gazetesinin "Din adamları tek yürek oldu" başlığıyla haber verdiği (24.10.1995) toplantıya katılan ülkelerin sayısına baktığımızda bunun ne kadar ciddi bir girişim olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Türkiye, Arnavutluk, Azerbaycan, Batı Trakya, Bosna-Hersek, Kazakistan, Kırgızistan, Kırım, Ma-

kedonya, Romanya, Tacikistan, Türkmenistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Hırvatistan, Rusya Federasyonu, Karacay-Çerkezya, Kabartay-Balkarya, Başkırdaistan, Rusya Federasyonu Rastov Bölgesi, Dağıstan ve Ukrayna.

Toplantı sonunda yayınlanan "Ankara Bildirisi"nde bütün bu ülkeler arasındaki ilişki ve işbirliğinin kurumsallaştırılması amacı ile Avrasya İslam Şurası'nın tertip edilmesi kararlaştırıldı. Şuranın sekreteryası ise T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülecek. Yine Diyanet'in bu ülkelere "acil dini hizmetleri karşılamak amacıyla" din görevlisi, Kur'an-ı Kerim'ler, çeşitli lehçelerde dini yayınlar göndermesi, bu ülkelerden Türkiye'ye getirilecek öğrencilerin her türlü ihtiyaçlarını karşılaması da kararlaştırıldı. Ancak bu tür faaliyetler içinde zikredilen en ilginç husus ise belki de "her ülkeye Osmanlı mimarisinde birer cami" inşa edilmesi yönündeki karardı. Belki böyle bir girişimle, Osmanlı mimarisindeki cami inşaatlarıyla İslami hareketlerin önüne set çekmeyi başarabilirlerdi!

Filistin'de Şehitler, Suikastler ve Taba Anlaşması

Geçtiğimiz haftalar Filistinli müslümanlar için de önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem oldu. İslami Cihad'ın lideri Fethi Şekaki'nin Mossad tarafından Malta'da şehit edilmesi dolayısıyla dikkatlerin bu bölgeye çevrildiği bir esnada İsrail Başbakanı İzak Rabin bir yahudinin kurşunlarıyla öldürüldü. Şekaki'nin şehadetinden duyduğu memnuniyeti gizlemeyen Rabin, eski demir yumruk, yeni barış kahramanı, işlediği cinayetlerin hesabını vermek üzere ahirete yollandı.

Her iki hadisenin de medya tarafından işleniş, tahmin edilebileceği üzere İslam düşmanlarının kalplerinde gizledikleri kin ve buğzu sergileyici nitelik-

te oldu. Bir sözde İslam ülkesinde kendisini güçlü hisseden, müslümanların tepkisini ciddiye almaya değer bulmayan, dolayısıyla şımarıkça şımaran yayın organları Şekaki'nin şehadetini "Müthiş Suikast" (Sabah, 30.10.1995), "Mossad'ın Müthiş İnfazı" (Hürriyet, 30.10.1995) gibi manşetlerle vermekte bir beis görmediler. "Mossad, İsrail'i kana bulayan(!) terör örgütü (!) İslami Cihad'ın lideri Şekaki'yi aylarca süren takipten sonra Malta'da kısırtıp öldürdü. Terör örgütlerinin beyinlerini nerede olursa olsun bulup öldürmesiyle tanınan İsrail gizli servisi Mossad'ın bu son başarısı (!) dünyadan üç gün gizlendi." gibi ifadeleri rahatlıkla kullanabildiler. FKO liderliğinin ihanetiyle başlayan sözde barış sürecinin başlangıcından bu yana yaptıkları gibi sevinç çığlıklarını aleni atmaktan çekinmediler. Mossad efsanesine efsane kattılar, efendilerine sadakatlerini tazelediler.

Kısa bir süre sonra Rabin'in suikaste uğraması ise bu çevrelerde tam bir şok etkisi yaptı. "Dünyanın en güvenli ülkelerinden biri"nde, "en iyi korunan başbakanlarından biri" Mossad efsanesini bitirecek tarzda herkesin gözü önünde öldürölüvermişti. Üstelik suikastçı bir yahudiydi ve İsrail ordusunun Filistin ve Güney Lübnan'daki köy ve kasabaları günlerce bombalaması, taş üstünde taş bırakmayacak biçimde saldırı ve tecavüze kalkışması için de bir bahane teşkil edemeyecekti.

Müslüman halklar Şekaki için gıyabi cenaze namazı kılarken, yöneticileri Rabin'in cenaze töreninde buluştular.

Şekaki'ye sevinenlerin Rabin'e üzümlüp ağıtlar yakmaları şaşırtıcı değildi elbette. Şaşırtıcı olan "ılımlı İslam"ın temsilciliğine soyunan çevrelerin ve yayın organlarının da koroya katılmasıydı. Rabin'in hayatının son bir kaç yılına kadar devam eden kesintisiz cinayetler dönemini "demir yumruk politikası" gibi hafif, mazur görülebilir ifadelerle geçiştirip nasıl da bir barış kahramanı,

Müslümanların tepkisini ciddiye almaya değer bulmayan, dolayısıyla şımarıkça şımaran yayın organları Şekaki'nin şehadetini "müthiş suikast" "Mossad'ın Müthiş İnfazı" gibi manşetlerle vermekte bir beis görmediler.

sempatik, canayakın bir lider(!) olduğunu anlata anlata bitiremeyenlere bu ikinci grup da dahil oluyordu. Hatta bunlardan "ekranın yüzakı" bir TV, Rabin suikastinin değerlendirildiği bir programına İsrail büyükelçisini çağır-mış, müslümanları temsilen hiçkimse-nin bulunmadığı bir ortamda bu zatın anlattıklarına seyircilerini muhatap kıl-mıştı.

Filistin'e ilişkin bir diğer önemli gelişme ise 28 Eylül'de Arafat'ın liderli-ğindeki Filistin özerk Yönetimi ile İsrail arasında varılan anlaşma oldu. Ara-fat'ın "Ortadoğu'da güvenliğin ve barışın oluşumu için daha iyi bir geleceğin kapısını açacak; üzüntü ve işgal çağı so-na erecek" dediği anlaşma yine medya tarafından son derece aldatıcı bir biçim-de yani bu sözler doğrultusunda yansı-tılıyordu. Oysa maddeleri dikkatle ince-lendiğinde Filistin yönetiminin nasıl da taviz üstüne taviz verdiği, İsrail tarafı-nın Oslo sürecinden itibaren imzalanan anlaşma maddelerini kendi lehine es-netmekte ne kadar mahir olduğu kolay-lıkla görülüyordu.

Bu anlaşmayla İsrail bölgede yapıla-cak yeni düzenleme planlarında de-ğişiklikler yapıyordu. Batı Yakası'nın en geniş bölgesi ve halkın çoğunluğu Fi-listinli olan köylerle yahudi yerleşim bölgelerinde İsrail, askeri faaliyetlerine eskisi gibi devam edebilecekti. Yine bu bölgelerde Filistin polisi kamu düzenini sağlar ve "terörizm" ile mücadele eder-ken, İsrail ordusunun da bu bahaneyle saldırı, tecavüz, arama-tarama ve soka-ğa çıkma yasağı koyma hak ve imkanı olacaktı. Filistin polisi bazı bölgelerde İsrail askerleriyle birlikte devriye gezer-ken yahudi yerleşimcileri tutuklama gi-bi bir yetkisi de bulunmayacak.

İsrail Batı Şeria'daki birkaç kasaba-dan çekilip Filistin yönetimine ancak %30'luk oranda bir toprağın idaresini teslim ederken bölgedeki zengin su kaynakları üzerindeki egemenliğini de-

vam ettirecekti.

İsrail hapishanelerini dolduran Filistinli tutuk-lular ise üç aşamada ser-best bırakılacak anlaş-maya göre. Bunun anla-mı ise, her salıverilme iş-leminde tutukluların sa-yı ve kimliklerinin İsrail için bir pazarlık şansı teşkil edecek olmasıdır.

Şu halde bunun an-laşma değil, bir İsrail-FKÖ işbirliği olarak nite-lenmesine şaşmamak ge-rekir. Taba anlaşması Fi-listin'in geleceğini ipotek altına alıyor, sürgün, baskı ve tutuklamalar-dan mağdur olan çok sa-yıda Filistinli'nin ve El-Halil kentinin geleceği başta olmak üzere pek çok konu belirsizliğe bı-rakılırken Filistin halkının büyük umut-ları, İsrail ile gerçekleştirilen müzakere-ler sonucunda yokoluyordu. Şu an Filis-tin'de ne gerçek bir barış, ne de bir oto-rite mevcuttu.

1947'de Birleşmiş Milletler tarafın-dan Filistinlilere ayrılan toprakların da-hi bugünkü Batı Şeria ve Gazze'nin top-lamından daha büyük olduğunu hatırladığımızda FKÖ liderliğinin içinde bu-lunduğu acz, sefalet ve ihanet daha iyi anlaşılacaktır. İsrail'in uzun vadede "Fi-listin Milli Yönetimi"ne asla bağımsız-lık filan vermeyeceğini tahmin etmek için kehanete gerek yok. Bu gelişmeler ancak İsrail işgal ve terörüne karşı ger-çek mücadeleyi yürüten İslami hareket ve örgütlerin müslüman halk nezdinde-ki meşruiyet ve desteğini kuvvetlendi-recek, hele yeni yetişen nesillerin gö-zünde bir saygınlık ve itibara sahip ol-mayan Arafat ve avanesinin lider konu-mundan iyice uzaklaşmasını sağlaya-caktır.

Şehid Dr. Fethi Şekaki

Taba anlaşması
Filistin'in gele-ceğini ipotek al-tına alıyor, pek çok konu belir-sizliğe bırakılır-ken Filistin hal-kının büyük umutları, İsrail ile gerçekleştirilen müzakereler sonucunda yo-koluyordu.

Bir Milyon Adam Yürüyüşü ve ABD'de Zenciler

İslam ve Hristiyanlıktan aldığı unsurlarla Afro-Amerikalıların üstünlüğü inancını tuhaf biçimde meczeden İslam Milleti teşkilatının 16 Ekim'de Washington'da düzenlediği "Bir Milyon Siyah Adam Yürüyüşü" ABD'deki zencilerin/müslümanların ve genel anlamda da Amerikan toplumunun problemlerini bir kez daha dünya gündemine taşıdı. Amerikan polisine göre 400.000, organize edenlere göre ise 1 milyondan fazla zenci katılmıştı yürüyüşe. Zencilerin toplum içindeki yerini ve imajını düzeltmek, aralarında dayanışma sağlamak ve ikinci sınıf vatandaş sayılmayı reddetmek amacıyla düzenlendiği söylenen yürüyüş, katılanların şiddete baş vurmama yemini ile başladı ve olaysız sona erdi. Zenci kadınların katılmadığı gösteriye O. J. Simpson, Stevie Wonder, ABD eski başkan adaylarından rahip Jesse Jackson gibi ünlü siyahlar da iştirak ettiler.

Aslında yürüyüş, İslam Milleti aleyhindeki yoğun bir medya kampanyasına rağmen gerçekleştirilebilmişti. Medya zencilerin toplum içinde zaten kötü olan durumlarını daha da kötüleştirecek bir tavır takınıyor, Jesse Jackson'un kelimeleriyle "onları olduğundan daha az zeki, daha az çalışan ve daha çok şiddete başvuran kimseler olarak" resmediyordu. (Impact, Kasım 1995)

Colombia Üniversitesi'nden bir zenci öğretim üyesi ise yürüyüşün sebeplerine ilişkin şunları söylüyordu: "Siyahlar arasında yüksek oranda işsizlik söz konusu. Her dört siyahtan birinin sağlık sigortası yok. Sermaye piyasalarında ciddi ayrımcılık var. Konut kredisi almak isteyen siyahlar beyazlarla aynı koşullara sahip olsalar bile bu istekleri geri çevriliyor. Gerçekten bir ırk ayrımcılığı söz konusu." Yi-

ne Jesse Jackson'un bu konuda söyledikleri de ilginç: "Siyah Amerika olağanüstü bir durum yaşıyor. Kentlerde kapana kısılmış bir durumda yaşamımızı sürdürmeye çalışıyoruz. Hapishaneler sayıları giderek artan bir sanayi kolu haline gelmiş durumda. Yaşları 20 ile 29 arasında değişen Afrika kökenli her 3 Amerikalıdan biri bu hapishanelerde yaşıyor. Genç anneler çocuklarını kilitli kapılar ardında tutuyorlar" (Dinçer Güner, Pazar Postası, 28.10.1995)

Gerçekten de istatistikler bu yakınlmaları haklı çıkarıyor ve zencilerin Amerikan toplumu içindeki içler acısı durumunu gözler önüne seriyordu. "Bekar anne"lerin nüfusa oranı beyazlar arasında %7,9 iken zenciler arasında %30,9; yoksulluk düzeyinin altında yaşayanların oranı beyazlar da %11,9 iken zenciler de %33,3 civarındaydı. İşsizlerin toplam nüfusa oranı beyazlarda %6, siyahlarda ise bunun iki katı, yani %12,9 şeklindeydi. Beyazların %81,5'i, siyahların ise %70,4'ü orta öğretim düzeyinde eğitim almış, yine beyazların %22,6'sı, siyahların ise %12,2'si yüksek öğrenim görme imkanı bulmuştu. 20-29 yaş grubu gençlerin gözüaltına alınma, tutuklanma ve hüküm giyme oranlarında da büyük uçurumlar vardı. Bu duruma düşen beyazlar %6,7'de kalırken, zencilerin oranı %32,3'e çıkıyordu. Bütün bu istatistikler ABD'de yaşayan 33 milyon zenci ile geride kalan beyaz nüfus arasında ciddi bir ayrımın hala yaşandığının en bariz göstergesi.

Ancak tahmin edilebileceği üzere geleneksel beyaz yaklaşımı bu manzarayı ırk ayrımcılığına bağlamıyor. Bizde de kraldan fazla kralcı olarak nitelenebileceğimiz bazı kalemlerin dile getirdiği bu görüşe göre olumsuz durumlarının sorumlulukları yine zencilerin kendileriydi. Mesela Hürriyet gazetesinden Serdar Turgut hadiseyi şöyle izah ediyordu: "ABD'nin tarihi incelendiğinde, kapitalist girişimciliğin ezilen alt grup-

Amerikan toplumunun bölünmüşlüğüne deva olacak tek ilaç İslam'dır. Simpson'u aklayıp Ömer Abdurrahman'ı haksız yere tutuklayan ABD yönetimi ve yasalalarının çözebileceği birşey değildir bu sorun.

lara gereken dinamizmi sağladığı görülecektir. Girişimcilik Amerikan toplumuna göç ederek entegre olmaya çalışan birçok etnik grubun kurtuluşunu sağlamıştır... Zenciler ise kendilerine tanınan bütün imkanlara rağmen, girişimcilğe hayır demekte ve refah devletinin sadakası ile yaşamayı tercih etmektedirler." (Hürriyet, 18.10.1995)

Bizce elbette Amerikan toplumunun bölünmüşlüğüne deva olacak tek ilaç İslam'dır. Simpson'u aklayıp Ömer Abdurrahman'ı haksız yere tutuklayan ABD yönetimi ve yasalarının çözebileceği bir problem değildir bu sorun. Kiliselerin başarısız olduğu yerde camiler bu bakımdan en iyi eşitleştirici, kaynaştırıcı mekanlar olarak fonksiyon icra etmekte, ırkçılık problemini ortadan kaldırabilen mahaller olabilmektedir.

Pakistan Ordusunda Müslümanlara Tasfiye

Pakistan, geçtiğimiz haftalarda ordudaki bazı tutuklama hadiseleri dolayısıyla gündeme gelen bir başka ülke oldu. Gelen haberlere göre ordudaki pek çok subay bir İslam devrimi yapma hazırlığındayken suçüstü yakalanıp gözaltına alınmışlardı. General, albay ve yarbay rütbesinde subayların da bulunduğu bir İslami örgüt bu sayede çökertilmiş oluyordu. 40 civarında subay ve birkaç da sivil tutuklanmıştı.

Başlangıçta heyecan verici bir gelişme olarak karşılanan hadisenin mahiyetinin bu tarzda verilisinin gerçekleri yansıtmadığı daha sonra anlaşılacaktı. Pakistan ordusunun durumu ve yapısı gözönünde bulundurulduğunda "İslam devrimi"ni hedefleyen bir askeri darbenin Afganistan'daki açık silah pazarından temin edilen birkaç düzine Kalaşni-

kov'la gerçekleştirilmesinin hayal bile edilemeyeceği ortadaydı.

Şu halde Pakistan yönetiminin böyle bir adım atmasının sebebi başka yerlerde aranmalıydı. Butto bu hareketiyle belki de başta ABD olmak üzere Batılı dostlarına şirin gözükme istemiş veya onlardan bu yönde gelen baskılara cevap vermişti.

Çünkü bundan bir yıl kadar önce Fransız Le Figaro gazetesinde çıkan bir haberde Pakistanlı yüksek düzey yetkililer ABD'nin Pakistan yönetiminden ordu ve istihbarat içinde temizlik yapmasını istediğini ve bu maksatla bir de liste sunduğunu belirtmişlerdi.

Ordunun Özel Araştırma Şubesi'nin ilk bulgulardan oluşan ve basına sızdırılan raporuna göre ise tutuklanan subaylar "temiz" ve dindar kişilerdi. Sadece kendi kişisel gayretleriyle Keşmirli mücahitlere yardım etmek istemişler, hükümeti devirmek veya iktidarı ele geçirmek gibi bir niyet taşımamışlardı. Davranışları asil bir tutumdur, fakat ordu disiplini çönmüşlerdi. (Ahmed İrfan, Impact, kasım 1995)

Sonuç olarak diyebiliriz ki bütün bir dünya İslami uyanışlara, kıpırdanışlara tanık oluyor. Ve elbette global ve yerel emperyalist sistem buna karşı kendince önlemler alma çabası içinde. Bazen sindirme, baskı ve işkence politikalarıyla, bazen de sureti haktan görünüp İslami hareketleri ya amacından saptırma ya da karşısına "müslümanmış gibi" gözükken grup ve hareketleri çıkararak bu amacına ulaşma arzusu içinde. Elbette onların bir tuzağı varsa Allah'ın da bir tuzağı olacaktır ve elbette Allah'ın yardımı, ancak ve ancak tevhid mücadelesinin kanuniyetlerine riayet ederek mücadelesini yürüten mü'minlere vasil olacaktır.

Pakistan ordusunun durumu ve yapısı gözönünde bulundurulduğunda İslam devrimini hedefleyen bir askeri darbenin Afganistan'daki açık silah pazarından temin edilen birkaç düzine Kalaşnikov'la gerçekleştirilmesinin hayal bile edilemeyeceği ortadaydı.

Cezayir'de demokratikleşme dönemi ve FIS

Ramazan Ersoy

16 Kasım 1995'te yapılan ve müslümanlara göre katılımın % 30 gibi oldukça düşük bir düzeyde gerçekleştiği seçimler FIS'e karşı gerçekleştirilen askeri darbeyi meşrulaştıracak bir sonuç hasıl etti ve emperyalist sistemin sözcüsü yerli ve yabancı medyada müslümanların 1992'de haksızlığa uğratılışına

hiç değinmeksizin sevinç çılgınlıklarıyla karşılandı. Bu tür yayın organları en ufak bir utanç hissi duymaksızın gayet şirret ve şumarık bir üslupla şaibeli seçimlerin sonuçlarını "FIS dize geldi", "kazanmış Cezayir oldu" ve "Cezayir halkı şeriatı hayır dedi" biçimindeki başlıklarla verdiler.

Kuşkusuz Cezayir hadisesi dünyanın diğer bölgelerindeki müslümanlar için de dersler çıkarılması gereken önemli olgular içeriyor. Arkadaşımız Ramazan Ersoy'un Cezayir'e ilişkin yaptığı oldukça geniş incelemenin bugünkü gelişmelere ışık tutacak bölümünü bu bakımdan faydalı olması ümidiyle okuyucularımızın istifadesine sunuyoruz.

Demokratikleşme Dönemi

Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş:

Cezayir'in Bumedyen döneminde devam eden "tek parti tek adam" iktidarı, "otoriter yönetim ve merkezi idare" anlayışı Bin Cedit döneminde de aynen devam etti. Cezayir'in bir petrol ülkesi olmasına rağmen, her geçen gün ağırlaşan ekonomik problemleri, artan işsizlik oranı, halkın büyük bir bölü-

Ağırlaşan ekonomik problemler, dış borç çıkmazı, yönetim kademesindeki yaygın yolsuzluk olayları sonuç olarak halkı patlamaya hazır hale getirdi.

münün gittikçe yoksullaşması, dış borç çıkmazı, belli bir zümrenin aşırı lüks ve zenginliği, devlet ve yönetim kademesindeki yaygın yolsuzluk olayları sonuç olarak halkı patlamaya hazır hale getirdi.

5 Ekim 1988'de ülkede rejime karşı ilk kitlesel gösteri başgös-

terdi. NewYork Times ve BBC olayların arkasında "İslamcıların" bulunduğunu yazdı ise de gerçekte halk kendiliğinden harekete geçerek hükümet aleyhine gösterilere başlamış, bu gösteriler yer yer devlet mallarına zarar vermek, genel düzeni bozmak ve güvenlik güçleriyle çatışmak aşamasına kadar yükselebilmştir. (1)

Ülkenin bugünkü siyasal açmazında önemli bir dönüm noktası olan 5 Ekim olaylarında halk, yer yer kurtuluş savaşında sıkça kullanılan dinsel içerikli sloganlara da yer vermiş, Cezayir'in içine girdiği siyasal, toplumsal, ekonomik ve hatta kimlik bunalımından kurtuluşu için köklü düzen değişikliği talebelerini dile getirmiştir.

FLN'nin resmi-ulusalcı söylemi, 8 yıllık ulusal kurtuluş savaşı mirasına ve zengin petrol-doğalgaz gelirlerine rağmen 26 sene ancak devam edebilmiş, üstelik ülkede yaşanan ekonomik ve sosyal bunalım halkı patlama noktasına getirmiştir. Bu 26 yıllık tek partili kapalı devre otoriter rejim döneminde, eski Başbakanlardan Abdülhamid el İbrahimi'ye göre 26 milyar dolar, FIS kaynaklarına göre ise 300 milyar doların haksız yere alınması (2), bunalımı ve halkın

tepkisini daha da arttırmıştı.

Cezayir'in tek partili otoriter rejimi yasallığını, birisi tarihsel, diğeri de sosyal olmak üzere iki temelden alıyordu. Bumedyen döneminde bunların ikisi de tüketilmiş, halk patlamasının eşiğine gelmişti. Şadli bin Cedid'in 1979-1988 arasında uyguladığı kısmi açıklık politikası toplumsal tepkiyi bir süre ertelemiş, ancak bu dönem aynı zamanda "İslami muhalefet" in örgütlenme dönemi olmuştur.

5 Ekim 1988 olayları ise, artık denge-lerin bozulduğu, askeri çözüm yerine, halkın siyasal katılımını sağlayıcı, böylelikle tek partili rejimin tasfiye edilebileceği demokratik reform dönemini açmıştır.

Bu süreç beraberinde çok partili sisteme geçişi dayatmış, 4 Şubat 1989'da yayınlanan ve 23 Şubat 1989 referandumu ile kabul edilen yeni anayasa ile "siyasal nitelikli cemiyetler" in kuruluşuna izin verilmiş, "FLN"nin yasama ve yürütme üzerindeki vesayeti" sona erdirilmiştir. Çok partili sisteme geçişle birlikte, ilk başvuruyu yapan partilerden birisi de İslamcıların FIS'i olmuştur.

FIS ve Yerel Seçimler

Cezayir'de bugün sistemi zorlayan ve kanlı iç çatışmanın sivil tarafını oluşturan FIS'in kuruluşu 10 Mart 1989'da Bin Badis Camii'nde düzenlenen bir törenle ilan edilmiştir.

Yeni anayasaya göre etnik ya da dinsel temele dayalı partilerin kurulması yasak idi. Anayasanın açık hükmüne rağmen 6 Eylül 1989'da FIS'in Cezayir'deki ilk İslami siyasal parti olarak kuruluşu resmen kabul edildi.

FIS İslami bir söylemle yola çıkmıştı. İslami çözüm ve İslami bir devlet kurmak, FIS'in parti programındaki temel hedeflerini teşkil ediyordu. Cezayir İslami hareketinin "ılımlı ve radikaline" çok çeşitli gruplarını çatısı etrafında

toplayabilmiş; bir felsefe Profesörü olan Abbas Medeni hareketin liderliğini yaparken, Ali Bin Elhac da partinin ikinci adamı olmuştur.

Siyasal, ekonomik ve sosyal problemlere kapsamlı bir İslami çözüm öneren FIS programı; Medeni'nin daha "pragmatik, yumuşak ve ılımlı" söylemi ile, ona nazaran daha ateşli olan ve gençliğin temsilcisi durumundaki Ali bin Elhac'ın "sert, katı ve coşkulu" söylemi arasındaki bir uzlaşmayı yansıtmıştır. (3)

FIS'in, Cezayir'de resmi bir siyasal parti olarak tanınması ile birlikte yönetimi içte ve dışta zora sokacak büyük bir tartışma ve eleştiri de başlatılmış oldu. Bu eleştiriler karşısında Cezayir yönetimi kendisini, bu durumun kendi iç sorunları olduğunu, çatışmaya karşılık demokratik diyalogu tercih ettikleri şeklinde savunmuştur. (4)

Bu şartlar altında kurulan ve çok kısa bir süre içinde yığinsal bir desteğe ulaşan FIS, çok partili siyasal yaşama geçildikten sonra Cezayir'de 12 Haziran 1990 günü yapılan ilk yerel seçimlere katıldı.

12 Haziran 1990'a gelindiğinde İslamcıların FIS'i ülkede "yükselen siyasal gücü", 28.yıldır Cezayir'i yöneten FLN'de "alçalan gücü" temsil ediyordu. 60 siyasal partinin katıldığı bu ilk çok partili yerel seçimde oyların %55'i ile 1541 belediyenin 853'ünü FIS, 487'sini de FLN kazanıyordu.

FIS'in yerel seçimlerdeki bu beklenmedik başarısı içte ve dışta şok etkisi yaratıyor, Cezayir yönetimini, bundan sonra yapılacak genel seçimlerin bu tür bir kazaya uğramaması için daha ciddi tedbirler almaya itiyordu. Merkezi yönetim bu bağlamda, yasal bazı düzenlemeler yapıyor, belediyeleri mali açıdan zor durumda bırakan ve tüm yetkililerini mülki idare amirine veren bir yasayı Şubat 1991'de yürürlüğe sokuyordu. (5)

Yerel seçimlerde büyük bir başarı

FIS programı; Medeni'nin daha ılımlı söylemi ile, ona nazaran daha ateşli olan Ali bin Elhac'ın sert ve coşkulu söylemi arasındaki bir uzlaşmayı yansıtmıştır.

18 Kasım'da yapılan genel seçimlerle FIS'in dışlanmasını laik basın böyle çığlıklar atarak kullandı

kazanan FIS önderliği ise, doğrudan iktidarı hedefleyen yeni bir politika değişikliği ile siyasal taleplerini tırmandırıyor, erken seçimi zorlamaya başlıyordu. FIS'in artan taleplerinden bunalan Cezayir yönetimi, bir yandan genel seçimlerin 27 Haziran 1991'de yapılacağını duyururken, bir yandan da 1 Nisan 1991 tarihinde yeni bir seçim yasası çıkarıyordu.

FIS liderleri, bu yeni seçim yasasına karşı çıkmakla kalmıyor, toplumu genel greve -Medeni'nin ifadesi ile "sivil cihad'a"- çağırıyordu. 25 Mayıs 1991'de başlayan genel grev ülkeyi siyasal açıdan sarsıyor, hükümetin istifası ve sıkıyönetim ilanı ile birlikte FIS önderlerinin tutuklanması ve 27 Haziran seçimlerinin iptal edilmesi sonucunu doğuruyordu.

26 Aralık 1991 Seçimleri:

27 Haziran seçimlerinin iptalinden sonra ülkede yaşanan siyasal gerginliğin iyice tırmanması, FIS cephesinde

yeni tutuklamalar ve sokağa çıkma yasakları ile birlikte, yeni kurulan hükümet; iptal edilen seçimlerin 26 Aralık 1991'de yapılacağını duyurarak siyasal süreci yeniden işletmeye başlamıştı.

Bu arada, Medeni ve Benhac dahil 800 kadar önde geleninin tutuklanması ile birlikte FIS büyük bir darbe yemesine rağmen kendini yenileme gücünü gösteriyor ve içeri girenlerin yerini dışarda kalanlar dolduruyordu.(6)

Şiddet ve terör de bu ara siyasal yaşama giriyor, merkezi yönetim ordusu yavaş yavaş olayların içine sokuyor, gerçek iki güç ordu ve FIS karşı karşıya geliyordu.(7)

Ancak tüm bu olaylara rağmen seçim takvimi işliyor, İslami Selamet Cephesi 14 Aralık günü seçimlere katılacağını açıklıyordu.

Cezayir'in içinde ve dışında artık tüm dikkatler 26 Aralık seçimlerine çevrilmiş. Cezayir'in ikinci bir "İran" olup olmayacağı Batı basınında tartışılır olmaya başlamıştı. FIS daha önce de olduğu gibi ülke içinde camileri karargah

ve siyasal propaganda merkezi olarak kullanmaya yönelmişti. Seçim günü yaklaştıkça ülkedeki siyasal tansiyon yükselmiş, seçimlere ilişkin değişik hesap ve tahminler yapılmaya başlamıştı.

FİS'in yeni lideri, seçimden bir gün önce yaptığı son konuşmada, seçimleri en az %70'le kazanmazlar ise, seçimlerin hileli olduğunun anlaşılabileceğini söylüyordu. 26 Aralık'tan önce FİS lideri Haşani dışında kesin konuşan yoktu.

Cezayir'deki 58 siyasi partiden 49'unun katılımı ile yapılan 26 Aralık 1.tur seçimlerinde FİS, kendi beklentilerinin de üstünde bir başarı elde ederek, oyların %85'ini, 232 milletvekilliğinin de 188'ini kazanıyordu. Bu seçimde FLN 16, Sosyalist Güçler Cephesi ise 25 milletvekilliğinde kalıyordu.

Bu şok sonuçları ülke içinde daha büyük bir siyasal deprem yaşıyor, tüm gözler 16 Ocak 1992'de yapılacak ikinci tur seçimlere çevriliyor, FİS de bu sonuçların akabinde siyasal söylem ve üslubunu bu defa yumuşatmaya çalışıyordu. (8)

Ancak 26 Aralık seçimlerinin hemen akabinde yaşanan bu gelişmelere karşın, Cezayir derin bir sessizlik ve bekle-yiş ortamına giriyor, özellikle Batılıların rejimin bekçisi olarak gördüğü ordu siyaset sahnesine çıkıyor, 16 Ocak günü yapılması öngörülen ikinci tur seçimler, bazı siyaset bilimcilere göre doğrudan halkın iradesine karşı yapılan askeri bir darbe ile bir daha hiç yapılmamak üzere erteleniyor ve Cezayir bugün yaklaşık 35 bin kişinin can verdiği şiddet ve kaos ortamına sürükleniyordu.

FİS'in Toplumsal Gücü:

İslami Selamet Cephesi'nin Cezayir tarihinde yapılan bu ilk çok partili iki seçimde oyların yaklaşık %85'ini alarak toplumsal tabanını kitlesel desteğe dönüştürmesi, FİS'in bu gücünü toplumun daha çok hangi kesimlerinden aldığı

noktasında farklı yorum ve değerlendirmelerin yapılmasına sebep olmuştur.

Özellikle Batı kaynaklı değerlendirmelerde FİS'in büyük oranda sisteme yönelik tepki oylarını aldığı, 26 yıllık otoriter tek parti yönetiminin ortaya çıkardığı ekonomik, toplumsal ve sosyal sorunların bu tür bir tepkiyi doğurduğu ifade edilirken bazı değerlendirmelerde de; "İslami Cephe'nin toplumsal tabanını sadece İslamcılar, işsizler, ekonomik ve toplumsal hayattan dışlananlar değil, aynı zamanda gelişmiş şehirlerdeki kentsoylu yüksek bir tabaka ile sosyete semtlerinde oturan sakinlerin de oluşturduğu" vurgulanmıştır.(9)

Cezayir'i çok iyi tanıyan ve bugünkü olayları çok iyi yorumlayabilecek bir kişi olan Ahmet Bin Bella, kendisi ile yapılan bir görüşmede FİS'in toplumsal tabanı ve sosyal gücü hakkında Batılı gözlemciler tarafından ileri sürülen bu tezlerle ilgili şu ilginç değerlendirmelerde bulunmaktadır:

"... Bakın FİS'in en dikkat çekici özelliği, genelde yirmi ila otuz yaş arasındaki gençleri bünyesinde toplamış ve nerede ise yüzde doksanlık kesimi gençlerden müteşekkil bir hareket olmasıdır. Bunları, fakirlik ve yoksulluğa bir tepki neticesi bir araya gelmiş gençler olarak görmek doğru değil.

Evet; halkın geniş bir kesimi arasında sosyal adaletsizliğin ürünü olan bir yoksulluğun hüküm sürdüğü doğru. Ancak bu yoksulluk karşısında FİS'in somut bir şeyler yaptığı da doğru. Yoksulların oturduğu mahallerde FİS'in son derece güçlü olduğu bir gerçek. Mesela FİS üniversitelerde, enstitülerde, örgün eğitim sistemi içerisinde de son derece güçlü. FİS yanlılarının bu kurumlardaki yüzdesine baktığımızda yine yüzde 80-90 arası bir rakam çıkıyor karşımıza.

Dolayısıyla FİS'i aslında yoksulluğun beslediğini savlayarak, hareketin ortaya çıkışını sadece maddi nedenlere bağlamak doğru değil. Bu işin sadece

FİS'in en dikkat çekici özelliği, genelde gençleri bünyesinde toplamış olmasıdır. Bunları, fakirlik ve yoksulluğa bir tepki neticesi bir araya gelmiş gençler olarak görmek doğru değil.

bir yönü.

FİS'in asıl gücü, tüketim toplumu-nu, ailenin çözülmesini, hiçbir değer ve ayırım gözetmeyen bir varolma sa-vasını reddetmesinden kaynaklanıyor, merhamete yer vermeyen, tam tersine acımasızlığın, manevi ve zihinsel yok-sulluğun hüküm sürdüğü bir topluma karşı olmasından kaynaklanıyor.

Netice itibarıyla FİS'in gücü, sözü-nü ettiğim sisteme karşı, hayata bir an-lam yüklemesinden, bir hayat felsefesi-nin savunucusu olmasından kaynakla-nıyor... Fas'tan Malezya'ya dek tüm Gü-ney Akdeniz'de kendisini hissettiren İslami uyanışın sırrı da burada yatı-yor..." (10)

Tırmanan Siyasal Şiddet:

Cezayir'de ordunun Ocak 1992'de yap-tığı darbe ve ikinci tur seçimlerin iptal edilmesi sonucu yaşanan olaylar, tır-manan siyasal şiddet ve terör, bugün ülkeyi tam bir kaosa ve çıkmaza doğru sürüklemiştir. Cezayir, tarihinin en ka-ranlık ve korkunç vahşet dolu günleri-ni yaşamaktadır.

Bir tarafta, Fransa'nın çok açık Ba-tı'nın da dolaylı desteğini almış yöneti-me hakim askeri cunta ile diğer tarafta FİS yandaşları arasındaki savaş ülkeyi her geçen gün biraz daha tahrip ve yo-ketmektedir.

Ünlü siyaset bilimci ve Ortadoğu uzmanı John L. Esposito; 3.Dünya ül-keleri ile Ortadoğu ve İslam ülkelerin-deki yerli rejimlerin genelde baskıcı bir karaktere sahip olduğunu, buralardaki yaygın şiddet ve devlet terörünün ge-nelde muhalefeti özeldede İslami ha-reketleri daha da radikalleştirdiğini, Batılılar'ın da yaygın ve o derece de yanlış fundamentalist tiplemesinden hareketle kendilerini "... Askeri rejim çok iyi değil ama, hiç olmazsa radikal bir FİS'den daha iyidir..." şeklindeki bir düşünce eksenine oturttuklarını;

böyle olunca da, Batı'nın bizatihi ken-disinin, evrensel değerleri ile çelişme-pahasına bu baskıcı, şiddet ve terörü politik bir araç haline getirmiş, kendi halkı ile kavgalı yerli rejimlerin doğal müttefiki haline geldiklerini dile getir-mekle pek de haksız görünmemekte-dir.(11)

Cezayir'in eski Başbakanlarından Prof. Dr. Abdülhamid İbrahimi de (1984-1988 yılları arası); bugünkü Ce-zayir yönetiminin hiçbir meşruiyetinin kalmadığını, ahlaken bozulmuş marji-nal bir politik sınıfın temsilcileri olan "Fransız Partisi" taraftarı generallerin, kendi rejimlerini sürdürmek için her şe-yi yaptıklarını, 1 Kasım 1994'den itiba-ren baskının daha da şiddetlendiğini, her hafta 400 ile 500 kadar masum Ce-zayirli öldürülürken, bu sayının ayda 1600 ile 2000'i bulduğunu, gerçekte Ce-zayir halkına karşı savaşan ve Fransa tarafından açıkça desteklenen bu reji-min, iktidarda kalmak ve Fransa'da ye-ni bir ideoloji haline gelen kaybedilen kolonileri tekrar ele geçirerek Franka-phon denilen Fransızlaştırma politikasını uygulamak için uğraştığını söylerken (12), Ahmet Bin Bella da yukarıda anı-lan söyleşisinde ordunun Cezayir'de bugün için yaptığı tek şeyin bizzat hal-ka karşı terör politikası uygulamaktan ibaret olduğunu, muntika temizliği ya-parcasına önüne gelen herşeyi tarayıp geçtiğini, kullanılan üslubun bile tama-men insanlık dışı olduğunu, Ordunun ülke topraklarını korumak olan asli va-zifesine dönerek siyaset meydanını si-yasetçilere terketmesi gerektiğini sert bir biçimde dile getirmiştir.(13)

Diğer taraftan, Türkiye ve Batı'daki bazı çevrelerce; Cezayir'in bugün ikinci bir kurtuluş savaşını yaşadığı, iktidar-daki cuntanın sömürge dönemi Fran-sa'sının yerine aldığı, askeri rejimin kendi halkıyla bizzat Fransa adına sa-vastığı Fransa'nın pervasız bir şekilde ve açıkça bu generalleri desteklemesi-

FİS'in asıl gücü, tüketim toplumunu, ailenin çözülmesini reddetmesinden, ma-nevi ve zihinsel yoksulluğun hüküm sürdü-ğü bir topluma karşı olmasın-dan kaynakla-nıyor.

nin bunun bir kanıtını teşkil ettiği şeklinde değerlendirmeler üretilirken, askeri yönetim ve İslamcı gruplar arasında üç yıldır süren ve yaklaşık 35 bin kişinin öldüğü bu iç savaşta Paris'in başından beri Cezayir'deki askeri yönetimi hatta hükümetteki uzlaşmaya en kapalı fraksiyonu desteklediği, böylelikle Fransa'nın yeni bir "Cezayir Savaşı"na girdiği yorumlarına da yer verilmektedir. (14)

FIS'in Yaklaşımı:

Bugün Cezayir'de yaşanmakta olan siyasal olayların aktif bir tarafı ve öznesi durumundaki FIS'in lider kadrosu tutuklu olduğundan FIS'in, Cezayir'in bugününe ve geleceğine ilişkin değerlendirmelerine sağlıklı bir şekilde ulaşmak mümkün olmamaktadır.

Ancak 21-22 Kasım 1994 tarihleri arasında FLN dahil, Ahmet Bin Bella'nın Cezayir Demokrasi Hareketi, Sosyalist Güçler Çepresi, FIS ve diğer tüm Cezayir Muhalefet Partileri lider ve temsilcilerinin katıldığı Roma'daki muhalefet zirvesine FIS adına katılan, FIS'in sürgündeki lideri Enver Haddam'la bir görüşme gerçekleştiren gazeteci-yazar Nilgün Cerraçoğlu'nun konuşmasında FIS'in, Cezayir'in bugünü ve geleceğine yönelik siyasal tasarımları ile ilgili bazı ipuçları bulmak mümkün.

Buna göre FIS adına yaptığı söyleşide özetle Enver Haddam; FIS'in Cezayir'de İslami değerler üzerine kurulu bir İslam devleti projesini savunduğunu, bunun çoğulcu ve çok partili bir sistemi esas aldığını, siyasal otoritenin halk iradesi ile belirlenmesini talep ettiklerini, Roma'daki muhalefet zirvesinde de bu hususları açıkça teyit ettiklerini, vazgeçemeyecekleri üç temel ükenin; 1- halkın egemenliği, yönetimi kendi eliyle belirleyip ne tip bir toplum içinde yaşayacağına kendisinin karar vermesi, 2- İktidarda olanların diktatöre dönüşme-

mesi, medya dahil kuvvetler aynılığı ilkesi, "- Çok partili demokrasi ve çoğulculuk ilkeleri olduğunu, Cezayir için ekonomik, dış ticaret ve siyasi özgürlük istediklerini, iktidarı zorla ele geçiren orduya karşı Cezayir'de şu an bir özgürlük savaşı verdiklerini, serbest seçimlerin yapıldığı gün bu savaşın sona ereceğini dile getirmiştir. (15)

Görüldüğü gibi FIS, Cezayir'in geleceğine ilişkin siyasal projesini, çok partili demokrasi ve çoğulculuk gibi Batı siyasal sisteminin de esasını teşkil eden değerler üzerine oturmuş İslami bir devlet üzerine kurmakta, şu an orduya karşı yürüttükleri savaşın da serbest seçimlerin yapılması ile birlikte biteceğini deklare etmektedir.

Sonsöz:

Cezayir'e ilişkin son sözü; evrensel ve bölgesel krizlere ilişkin görüşleriyle ünlenen, Türkiye'deki bunalımın iki ayağını oluşturan Kürt ve İslam meselesine yaklaşımlarıyla da tartışma konusu oluşturan, günümüzde "ılımlı İslam projesi" adıyla bilinen, özetle Ortadoğu'daki güçlü İslamcı hareketlerin "iktidara ortak edilmesi" esasına dayalı Amerikan planının da teorisyeni olarak görülen, ünlü Rand Corporation adlı kuruluşun yöneticilerinden CIA'nın eski Başkan Yardımcısı Graham Fuller'ın, Los Angeles Times için yazdığı 5-11 Ocak 1995 tarihli Fransız Courrier International dergisinde yayımlanan ve Amerikan politikasının da ipuçlarını yansıtmaları bakımından önemli gördüğümüz, Cezayir'e ilişkin makalesinin, bazı bölümlerine bırakarak, konuya burada nokta koyalım: (16)

"Fransız uçağının kaçırılması, İslamcılarla hükümet arasındaki savaşta yeni bir dönüm noktasıdır. Bundan esinlenen ABD, Fransa ile Cezayir arasında kalmak gibi bir tuzağa düşmemeye çalışıyor. Otoriter rejim gerilemeyi yaşı-

FIS, projesini, çok partili demokrasi ve çoğulculuk gibi Batı siyasal sisteminin de esasını teşkil eden değerler üzerine oturmuş İslami bir devlet üzerine kurmakta.

Fuller: Gönül ister ki İslamcılar iktidara gelsin. Fakat kitle temelleri var, rüşvet ve yolsuzluklara da şiddetle karşı çıkıyorlar; üstelik daha radikal İslamcılara, sadece bu tür ılımlı İslamcılar ket vurup bertaraf edebilirler

ken, İslamcılar da sona yaklaşmaktalar. Batı, kendini, İslamcıların iktidarı almasına alıştırmak zorundadır. Çünkü Cezayir'deki mevcut durum, artık böyle gitmez. FIS, giderek iktidara geçmenin eşiğindeyken, askeri rejim yıkımının eşiğine gelmiştir. Bundan böyle FIS'in iktidara gelip gelmeyeceği değil, nasıl geleceği düşünülür durumdadır. Ne bekliyorduk yani? Kaos, kargaşa ve şiddetin yol açtığı gerginlik ortamında, anarşi ve intikamın dört bir yanını kaplamasını mı? Tıpkı 1979'da İran'daki Humeyni devriminde olduğu gibi. O halde son dilek ne olmalı? Bizce; yeni bir seçim yapılmalı. FIS'in bu seçimi kazanması kesin gibi. Fakat hiç olmazsa; bu yolla iktidara gelmek şunları güvence altına alıp ayakta tutar: Anayasal çerçeve, parlamento, ordu ve benzeri kurumlar. Zaten başka çaresi de yok bunun. Çünkü şimdiki Cezayir yöneticilerinin bundan sonra demokrat olacaklarını beklemek boşunadır. O halde şu soruyu sormalıyız. Batı yanlısı ama otoriter bir yönetimin, Batı karşıtı potansiyel taşıyan bir yönetimden daha iyi olduğunun ölçütü nedir? Ancak mesele bu kadar basit değil. Mesele şurada: Mevcut durum daha fazla süremez. Kuşkusuz İslamcılar, Batılıların hoşuna gitmeyecek bir takım sosyal kurallar ve yasalar koyacaklardır. Böyle bile olsa, şimdiye kadar Batı tarafından desteklenen demokratik olmayan Suudi Arabistan ve Çin gibi ülkelerin durumu çok mu daha iyi? Gönül ister ki İslamcılar iktidara gelsinler. Fakat kitle temelleri var. İslam dünyasında iyi tanınıyorlar ve hatırı sayılır bir ağırlıkları da buluyor.

Eh, rüşvet ve yolsuzluklara da şiddetle karşı çıkıyorlar; belli bir toplumsal programa da sahipler. Kitle desteği olmayan ve tecritteki iktidara karşı çıkıyorlar. Hem sonra, daha radikal İslamcılara, sadece bu tür ılımlı İslamcılar ket vurup bertaraf edebilirler. Bu bakımdan Cezayir'de geleceğin kavgası, radikal ve ılımlı İslamcılar arasında olacaktır..."

Dipnotlar:

- (1) Deniz, Ferhat, Cezayir Nereye, Denge Yayınları, Sh.119, İstanbul,1992
- (2) Deniz, Ferhat, a.g.e., sh.125
- (3) Mortimer, Robert, Cezayir'de İslam ve Çok partili Siyaset, aktaran Dünya ve İslam, Yaz 1993, Sh.55, İstanbul.
- (4) Deniz, Ferhat, a.g.e. sh.145-146
- (5) Deniz, Ferhat, a.g.e.
- (6) Bulut, Faik, Şeriat Gölgesinde Cezayir, sh.270
- (7) Bulut, Faik, a.g.e., sh.259
- (8) Deniz, Ferhat, a.g.e. sh.232
- (9) Bulut, Faik, a.g.e., El Rasi Saptaması, sh. 253.
- (10) Ahmet Bin Bella ile konuşma, izlenim, Aylık Dergi, Ocak 1995, Sayı:17, İstanbul.
- (11) Esposito, John L., Söyleşi, Dünya ve İslam, Sayı 13, İstanbul, Kış 1993.
- (12) Prof. Dr. Abdülhamid İbrahimi ile konuşma, 08.12.1994 tarihli GİR'den aktarma, zaman, 22 aralık 1994.
- (13) Ahmet Bin Bella ile konuşma a.g.dergi, sh.45
- (14) Çakır, Ruşen, Fransa'nın Yeni Cezayir Savaşı, Milliyet, 05.01.1995.
- (15) Cerrahoğlu, Nilgün, Enver Haddam'la görüşme, Milliyet, 29 Ocak 1995.
- (16) Fransız Courder International Dergisi, 5-11 Ocak 1995.

Keşmir cihadı kritik bir dönemden geçiyor

Seyyid Ali Geylani ile söyleşi

Naim Ahmed Londra'da yaşayan Keşmirli bir gazeteci. Impact dergisi adına, Bütün Partililer Hürriyet Konferansı ve Cammu-Keşmir Cemaat-i İslami Örgütü'nün önde gelen üyelerinden olan Seyyid Ali Geylani ile görüşüldü.

Naim Ahmed: Özgürlük hareketiniz büyük sıkıntılarla karşı

karşıya gibi görünüyor. Eşsiz güzellikteki bir vadi olan Keşmir, halkın maruz kaldığı acı ızdırıp, sefalet, ölüm ve musibetlerle adeta cehenneme dönüştü. Hindistan'a karşı verilen beş yıllık silahlı mücadelenin sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seyyid Ali Geylani: Kuşkusuz bugünlerde mücadeleimizin en kritik aşamasını yaşıyoruz; ancak bizzat hareket yeni ortaya çıkmış değil. Keşmir özgürlük hareketi ve Self-determinasyon hareketi Hindistan ordusunun bu topraklara 27 Ekim 1947'de ilk ayak basışından da öncelere gitmektedir. Cammu Keşmir halkı Hindistan Birliği'nin bir parçası olmayı asla kabul etmedi ve Hindistan'ın illegal işgaline daima karşı koydu. İlk genel vali Lord Mountbattan ve ilk başbakan, Jawaharlal Nehru tarafından Pakistan'a, Birleşmiş Milletlerce ve hepsinden önemlisi Cammu-Keşmir halkına, eyaletin dahil ediliş edilmeyeceği meselesinin halkın arzusu yönünde halledileceğine ilişkin verilen sözleri Hindistan'ın yerine getirmesini bekledik. Birleşmiş Milletler'in, bizzat kendi kararları çerçevesinde ve hem Hindistan hem de Pakistan tarafından kabul edilen zorunlu halk oylamasını gerçekleştirme sorumluluğunun gereğini yapmasını bekledik. Yeni

Lord Mountbattan ve Nehru tarafından Pakistan'a, BM'ye ve hepsinden önemlisi Cammu-Keşmir halkına referandum konusunda verilen sözleri Hindistan'ın yerine getirmesini bekledik.

Delhi asla dikkate alma niyeti taşımadığı vaatlerinden geri dönmeye nasıl başladı ve Keşmir Soğuk Savaş politikalarının kurbanı haline nasıl geldi gibisinden konulara, tarihiye, geçmişe bakmamıza gerek yok.

Halkımız Hindistan'ın fiili işgalini asla onaylamadı. Yeni Delhi'nin sunduğu bütün ekonomik

ve siyasi rüşvetleri geri çevirdi. Onlarca yıl işgal güçlerinin vahşetine maruz kalmasına rağmen self-determinasyon hakkını talebetmekten vazgeçmedi. Diyalog ve talep, halkı harekete geçirme ve derdimizi ifade hususunda bütün siyasi yollar denenip Hindistan yöneticilerinin sömürgeci tavrında hiçbir değişikliğin olmadığı görüldükten sonradır ki Keşmirli silahlı mücadele yoluna başvurmuşlardır.

İnsanlarımız sizin zikrettiğiniz acı-ızdırıp, sefalet, ölüm ve musibetlerin, nihai özgürlükleri (inşallah) için ödedikleri kaçınılmaz bedel olduğunu biliyorlar. Biz hareketimizi kar-zarar bağlamında değerlendirmiyoruz, onu asıl bir vazife, Keşmir deyimıyla bir ibadet eylemi olarak görüyoruz.

- Bazı gözlemciler, baskı politikasında bir değişiklik olmadığından ve meselenin kısa vadede çözüleceğini düşünmediklerinden Keşmirlilerin gitgide yılgınlık göstermeye başladıklarını düşünüyorlar.

- Bu elbette Yeni Delhi'dekilerin onlara söylemek istediği şeylerdendir. Onlar ölümüne teşebbüsleriyle büyük bir yatırım yaptılar. 500.000 asker yerleştirdiler ve Keşmir'i türlü türlü binlerce ajan, muhbir ve prova-

Bütün siyasi yollar denenip Hindistan yöneticilerinin sömürgeci tavırında hiçbir değişikliğin olmadığı görüldükten sonradır ki Keşmirli-ler silahlı mücadele yoluna başvurmuşlardır.

katörle doldurdular. Vadi'yi bir toplama kampına çevirdiler. 40.000 'den fazla Keşmir'li katledildi; insan meskenleri mezarlıklara dönüştü; binlerce kadın tecavüze uğradı ve kirletildi; yine binlerce ev, dükkan, işyeri, çiftlik ve meyvalık alanlar bilinçli biçimde tahrip edildi; ve habis bir gayretle camilere, kutsal mekanlara ve mezarlıklara saygısızlık edildi. Keşmir'de hayat sokağa çıkma yasakları ve olağanüstü hallerden ibaret hale geldi; sokağa çıkma yasakları sözde güvenlik güçlerine hiçbir cezaya çarptırılmaksızın ve hiçbir insanlık duygusu taşımaksızın herşeye vahşice saldırmaya atış etme imkanı veriyor.

Fakat insanlar ille de yalğınlar, ancak Hindistan işgalinden yalğınlar. Onlar hala cesur ve korkusuzlar; özgürlüklerinin ve geleceklerini tayin konusunda kabul edilmiş haklarının gayri insani ve gayri ahlaki biçimde gaspedilmesine karşı savaşmak ve direnmek için eskisinden daha az kararlı değiller. Halkımızın gösterdiği fevkalade cesaret ve çabuk iyileşme kabiliyeti üzerine benim iddida bulunmama gerek yok. Davamızın haklılığına sonuçta hakkı olanın galip geleceğine inanıyoruz.

İşittiğimiz kadarıyla halk militanların tavır ve davranışlarından da şikayetçi. Küstahça davranışlarından, zorla para gaspetmelerinden, hastane ve eğitim kurumlarını kullanmalarından Eyalet'te hukuku, düzeni ve idareyi felce uğratmalarından şikayetçiler.

Bunlar çok geniş bir suçlamalar dizisini oluşturuyor. Doğru olanları ise Mücahitler'e değil; sözde militanlara atfedilebilecek şeyler. Keşmir halkına zarar verenler militan dahi değiller; harekete kötü şöhret kazandıracak hadiselerle sebebiyet vermeyi elbette arzulayacak olan işgal güçlerinin ajanları veya apaçık suçlu kimselerdirler. Öte yandan Mücahitler ise disiplinli savaşçılardır ve böyle bir savaşın kurallarına riayet etmeye çalışmaktadırlar. Bu tür bütün şikayetleri araştırmak ve böyle hadiselerin önüne

geçmek için bir komite oluşturduk. Eğitim ve tıp kurumlarının kullanımına gelince; bu durum halka empoze edilen bir savaşın kaçınılmaz bir parçası. Bu öyle biri mücadeleye ki sadece öğretmen veya doktorları değil, çiftçi, dükkan veya iş sahibi bütün herkesi ve bulabildikleri bütün imkan ve kaynakları ilgilendirmektedir.

Bununla beraber hukuk ve düzenin ortadan kalkışı ise tamamıyla farklı bir hadisedir. İnsanlar yabancı güçlere karşı mukavemet ediyor ve savaş veriyor; yerel yönetimi veya hukuk ve düzen mekanizmasını altüst etmemeye dikkat ediyor. Bunun yanı sıra insanların daha çok acı çekmesi ve Hindistan yönetimine boyun eğmesi maksadıyla yürütülen kontrollü bir vakum oluşturma politikası da var; ancak insanlar azim ve sebatlarını devam ettiriyorlar. Böyle kurnazca taktiklere yenilmiyor ve mücadeleye devam ediyorlar.

Özgürlük mücadelesine katılan değişik örgütlerin farklı ideolojileri hakkında da zihinlerde soru işaretleri var. Mücadelenin sonuna yaklaştığımızda ve Hindistan ordusunun geri çekilişine dair son şartları müzakereye başladığınızda bu örgütler arasında savaş çıkabileceğinden korkuluyor.

İdeolojik anlamda hiçbir karışıklık yok. Bütün Keşmirli-ler tek bir ideolojinin taraftarlığını yapıyorlar. Hindistan işgaline son vermek. Bundan ötesi ayrıntı meselesi. Yabancı yönetimden özgürlüğü kazanmanın en iyi yolunun ne olduğu ve işgal gücünün gidişinden sonra hayatımızı ve toplumumuzu en iyi nasıl düzenleyeceğimiz konusunda da benim kendi fikirlerim, başkalarının kendi fikirleri var. Fakat nihai karar "ben" veya "onlar" tarafından verilmeyecek, "biz" Camimu-Keşmir halkı tarafından özgürce ve hep birlikte verilecek.

Bununla beraber çeşitli Keşmir özgürlük fırkaları arasında çıkan kanlı çatışmalar ise düşmanımızın olmasını arzuladığı ve bunun için de elinden geleni esirgeme-

diği olaylardır. Fakat bu aynı zamanda bizim son derece uyanık olmamız ve daha başlangıç safhasında bertaraf etmemiz gereken bir problemdir.

İşte bundan dolayıdır ki, özgürlük mücadelesindeki bütün önemli unsurlar Bütün Partiler Hürriyet Konferansı (BPHK) yoluyla çabalarını birleştirmeye çalışmaktadırlar ve umuyor ve Allah'tan rüyaz ediyorum ki, BPHK daha büyük bir eylem birliğine doğru gitmeye ve birliğe yönelik entrikalarla Keşmir mücadelesini sonuçsuz bırakma girişimlerine mukavemet etmeye devam edecektir. Cammu-Keşmir Özgürlük Cephesi lideri Yasin Malik'in son günlerde BPHK'ya tekrar katılma kararını ve Konferans tarafından çok sıcak bir şekilde karşılanışını kaydetmişsinizdir. Taraflar arasında görüş farklılıkları olmakla birlikte bunların hiçbirisi birlik davasına ve özgürlük davasına galebe çalacak şeyler değil. BPHK fikri işte böyle birşey.

-Hürriyet Konferansı ne kadar etkin? Yeni bir grup olan El-Faran'ın kaçırdığı beş Avrupalı'nın serbest bırakılması girişimlerinde başarılı olmadı...

- Hürriyet Konferansı'nın bu grup üzerinde bir nüfuzu yok. Konferans El-Faran'ı özgürlük hareketinin bir parçası olarak görmüyor; bu grup Keşmir mücadelesini sabote etmek ve dünyanın dikkatini başka yöne çekmek isteyenlerin bir tezgahı. Yabancıları öldürmek, kaçırmak veya rehin almak, bizim mücadelemizde yeri olmayan şeyler.

Aslında bize empoze edilen daha pek çok şey hususunda çaresiz durumdayız ve mücadelenin uzun vadeli olmasının sebebi de bu. Fakat lütfen Hindistan ajanları olduğuna inanılan kimseler üzerinde denetim sahibi olmadığımız için bizi suçlamayın. BPHK grev çağrısında bulunmak ve hadisenin bağımsız araştırmasını tercihen BM'nin yardımıyla taleb etmek suretiyle bir Norveç vatandaşının kaçıırılması ve öldürülmesi olayını açıkça kınamıştır. Grev aynı zamanda "ilgili olabilecek kişilere" Keşmir özgürlük hareke-

Keşmir cihadının liderlerinden Seyyid Ali Geylani

tinin böyle kirli hilelerle saptırılamayacağı yönünde bir mesajdı.

- "İlgili" herhangi bir kişiden birşey istittiniz mi?

-Biri bana telefon etti. Adının "Davûd" olduğunu söyledi ve kaçırma olayını kınadığım için beni ölümle tehdit etti. Pahari aksanıyla Urduca konuşuyordu. BPHK liderlerinden Şabbir Şah ve Abdül-gani Lone de benzer tehditler aldılar.

- Davûd" belki de bahsettiğiniz türden bir ajandır. Ancak sizler önce Hizbul-Mücahidin ve Cemaat-i islami'yi dağıtmak sonra da Hindistan'la ilişkiye geçmek isteyen "Kuka Parray"ın terfi edişine nasıl oluyor da izin verebiliyorsunuz?

- "Davûd" ve "Kuka Parray" iki ayrı kişi olabilir, fakat her ikisi de aynı şeyi temsil ediyor. "Kuka Parray" Hindistan istihbaratının "aziz evladı" ve basit bir şekilde Yeni Delhi'nin örgütlediği paralı askerlerden oluşan bir grubun başı.

-O halde niçin sadece Hizb'i ve Cemaat'i hedef alıyor?

-Herhalde onlar Hizb'i ve Cemaat'i en

Keşmir halkına zarar verenler militan dahi değil, işgal güçlerinin ajanları veya apaçık suçlu kimselerdirler. Öte yandan Mücahitler ise disiplinli savaşçılardır

**Özgürlük
mücadelesin-
deki bütün
önemli unsurlar
Bütün Partiler
Hürriyet Konfe-
ransı yoluyla
çabalarını bir-
leştirmeye
çalışmakta-
dırlar.**

önemli unsurlar olarak görüyorlar. Hareket içindeki çeşitli unsurları bölmek ve onlarla ayrı ayrı ilişkiye geçmek istiyorlar. Burada yanlış anlama olmamalı: Bizim hedefimiz Hindistan işgalinden kurtulmak. Özgürlük hareketi bütün halkın iradesini temsil ediyor; liderlerini öldürerek onu yoketmek mümkün değildir.

-Öyleyse bu kanlı çıkmazdan nasıl kurtulmak istiyorsunuz? Hindistan politik süreci başlatmaya istekli görünüyor ve Vadî'nin gerçek temsilcileriyle görüşmek ve dolayısıyla Eyalet Meclisi için yeni seçimleri gerçekleştirmek istediğini söylüyor.

- "Vadî'nin gerçek temsilcileri" fikrinin ne demek olduğunu iyi biliyoruz. Bu kimseler daima onların nüfuzu altında olageldiler ve ancak Yeni Delhi yönetimine halkın duyduğu nefretin artmasını sağladılar. Hindistan 48 yıllık aynı eski komediyi tekrarlamak istiyor. Besbelli ki, Hindistan'ın yönetici tabakası ders almaya hiç niyetli değil. Eski sahte meclisi yeniden oluşturmak ve onu "gerçek temsilcileriyle" doldurmak suretiyle baskı altında tutup yönetme şeklindeki eski oyunu yine oynamak istiyorlar.

- Siz bir zamanlar Hindistan anayasası çerçevesinde aynı türden bir meclis seçimine iştirak etmemiş miydiniz? Şimdi böyle seçimleri niçin reddediyorsunuz?

- Güzel soru! Hindistan Birliği'ne tabi olmayışının basit bir sebebi ülke dışına bir Hindistan seyahat belgesiyle çıkmak zorunda kalışımıdır. Bu, sömürge oluşumuzdan kaynaklanan daha pek çok olumsuzluktan bir tanesi. Yeni Delhi'nin işgal konusunda "gerçek" Keşmirîlilerin ne düşündüğünü öğrenmesini sağlamanın iyi bir yolu olduğunu zannettiğimiz için meclise girmeye çalıştık.

Meclis tatanaklarını inceleyecek olursanız göreceksiniz, biz gayri meşru Hindistan işgaline karşı sesimizi yükseltmekten asla geri durmadık ve tekrar tekrar şu hukuki durumu dile getirdik: Bu

"tartışmalı bölge"nin nihai statüsü BM kararlarında geçtiği gibi hala kendi halkının arzusu doğrultusunda karara bağlanmayı beklemektedir. Besbelli ki bu tür na-hoş hatırlamalardan dolayı Yeni Delhi daha sonra meclise birkaç temsilci sesin girmesine dahi izin vermemeye kararını almış ve muhalefet kokusu aldığında feshetmek üzere de olsa 1987'de bütün meclisi türlü hilelerle teşkil etmiştir. Hindistanlı gözlemler şimdi önceki keşmir seçimlerinde yapılan hileleri kabul ve itiraf ediyorlar. Yeni bir meclisin hileyle teşkilinde ne değişecek?

- Hindistan 1953 öncesi duruma dönmeyi müzakere etmeye hazır olduğunu belirtti ve söylenenlere göre bazı Keşmirîliler de bunu kabule hazırlar. Hürriyet Konferansı'nın bu konudaki tavri nedir?

-Burada yeni birşey yok. Bu girişimin amacı uluslararası kamuoyunun gözünü boyamak. Keşmir halkı kendilerini Hindistan anayasasına tabi kılacak her türlü müzakereyi açık biçimde reddetmiştir. Halkımız bütün bu fedakarlıkları Hindistan yönetimi altında küçük bir otonomiye kabul etmek için yapmıyor. Kendileri için, kendi ceplerini doldurmak ve Yeni Delhi'deki efendilerine kölelik yapmak üzere sadece kendileri için bir parça "otonomi" karşılığında halkının haklarını ve geleceğini satmayı göze alan küçük bir çıkarıcı grup her zaman varolagelmıştır.

Mücadelemizin amacı Hindistan işgali altında seçimler veya otonomi elde etmek değil. Halkımız topraklarımızdan her bir Hindistan askerini kovmak için savaşıyor.

Özgürlük hareketi zulme uğrayan Keşmirîlilerin davasını bir başına gerçek anlamda temsil ediyor. Şimdi (Hindistan için) makul olan tek siyasi süreç "Keşmir'i terketme sürecidir." Onu sömürgeci girişimlerine teşvik edenler onun dostları değildir. Bu kimseler Hindistan'ı eski Sovyetler Birliği'nin izinden götürüyorlar.

*Impact (Ekim 1995)'ten Çev.
Übeydullah Baykara*

Yükseliyor ışık ağar geceler

Lokman Yıldırım

İslam hayatın her alanını düzenleyen ve iktidarda olması gereken evrensel ilkeler vaz etmiştir. Birey olarak müslümanın, toplumun, ülkelerin tüm ümmetin hayata geçirmesi gereken ilahi ilkeler... Tarih; Allah'ın ölçüleriyle kendisini ölçü koyma yetkisinde gören hizbuşşeytanın mücadele süreci ve alanıdır. 19.yüzyıla geldiğimizde dünyanın her tarafında müslümanların ve ilahi ilkelerin iktidarı hayatın her alanında tecrid edilmiştir. Baş gövdeden ayrılmış veya baş gövdede olduğu halde bütün mekanizmaları dumura uğramış felçli bir insanın hayatı ve asli fonksiyonlarını yerine getirememesi gibi olmuştu ümmet. Başsız ve saçkın...

Son nokta sıkıştırıldığı şu üç beş metre misakı milli sınırları içerisinde T.C.'nin kurulmasıyla konulmuştur. İslam yeni yönetimle birlikte hayatın her alanından el-etek çektilmiştir. Bu psikolojik yenilgi iki dünya savaşıyla perçinlenmiştir. İki dünya savaşı emperyalist ve sömürgeci ruhun dünya ölçeğinde siyasal, ekonomik paylaşım ve üstünlükleri kabul ettirme savaşlarıdır. Milyonlarca insan batının totem amaçları için ölmüş ve istenilen çekim alanı oluşturulmuştur: iki kutuplu bir dünya... Kan, gözyaşı ve çaresiz çılgınlıklar üzerinde, sınırlar adeta cetvelle çizilmiştir. Türkiye kapitalist paylaşımın payına düşen ülke oldu. Türkiye'nin kaderi ABD'nin iki dudağı arasına sıkıştırıldı. Her zaman

Türkiye kendini korkular üzerine inşa etti. İnsanlarımız Yunan fobi-siyle, Komünizm geliyor tehlike-siyle korkutuldu. Bu yönetici kadroların bir takım gerçekleri gizleme ve iktidatlarını kendi halkları karşısında güçlendirme ve koruma mücadelesiydi.

ABD dudaklarını azgın bir makas gibi kullandı.

Türkiye ekonomik, siyasal, askeri ve güvenlik mekanizmalarını Doğu Bloku karşısında örgütledi. Savunmasını ona göre oluşturdu. Yani Türkiye kendini korkular üzerine inşa etti. İnsanlarımız Yunan fobi-siyle, Komünizm geliyor tehli-

kesiyle korkutuldu. Amaçlanan milli birlik ve beraberlikti. Ama bence esas amaç bu değildi. Yönetimi ele geçiren kadroların bir takım gerçekleri belli bir süre daha gizlemesi ve iktidatlarını kendi halkları karşısında güçlendirme ve koruma mücadelesiydi. 1933'lerden 1950 kadal bu öyle devam etti. 1950'lere gelindiğinde zulüm ve baskılardan bunalan halkın İslam'ı yaşama arzu ve talepleri bendi yıkmak üzere olan bir sel gibiydi. İşte bu aşamada din derslerinin okullarda okutulması tartışmaları başladı. Bu tartışmalar hiç bir dine inanmayan bir insanın kişiliğini ve ruh halini yansıtan nitelikteydi. Tehlike anında Allah'a sığınma ihtiyacındaydı bu: "Denizde size bir sıkıntı (boğulma korkusu) dokunduğu zaman O'ndan başka tüm yalvardıklarınız kaybolur. (Artık o zaman, Allah'tan başka kimseden yardım istemezsiniz. Çünkü O'ndan başka sizi kurtaracak yoktur.) Fakat o sizi kurtarıp karaya çıkarınca yine (Allah'ı bir tanımaktan) yüz çevirirsiniz. Gerçekten insan nankördür." (İsra Sursi, 67)

Dönemin başbakanı Recep Peker'in tavrı bu te-zadı net bir şekilde yansıtıyor ve tartışmaları şöyle

noktahayordu Peker: "Komünizm tehlikesine karşı Din Bilgisi derslerini bir koruma tedbiri diye düşünmek zehiri zehirle tedavi etmek gibidir. Çünkü komünizm ne kadar zehirli ise, din de en az onun kadar tehlikeli ve zehirli-dir." (TBMM Tutanak Dergisi, c.3, s.445, Ankara 1946)

Tarihine, kültürüne, damarlarımızda dolaşan İslam'a et ile tırnak gibi bağı olan bu toplum, rejim ve onun bekçileri arasında aynı coğrafyada yaşamının dışında hiç bir ortaklık yoktur. Rejimin rengi Batı'nın kendisine uygun gördüğü renktir. Biz müslümanlar Allah'ın bize uygun gördüğü rengin temsilcileriyiz: "Allah'ın boyası (ile boyan) Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kimdir? Biz Ancak O'na kulluk edenleriz" (Bakara 138)

Allah'a kul olmayı reddedenler, dini afyon ve zehir olarak görmüşler ve müntesiblerini gerici, yobazlıkla suçlamışlardır.

Ama bir gün bilincimizin ve inancımızın sonsuz diriliği şimşek gibi çakınca karanlıklardan aydınlığa hicret yürüyüşümüz daha bir hızlandı. Bizleri bir köle gibi yönetmeye kalkanlar, palyatif çözüm arayışına girdiler. Ama halkımızın sosyal ve siyasal talepleri ve inancını yaşama geçirme arzusu her geçen gün daha bir yürüyüşe geçmişti. Bu yürüyüşü sakat bırakmanın çareleri aranmaya devam etti. Eğitim yaz-boz tahtası haline getirildi. Türkiye'nin asil sahipleri olan bu müslüman halkı azınlıklara verilen haklardan bile mahrum kaldı. Azınlıklar istedikleri gibi inançlarının öngördüğü şekilde örgütlenebiliyorlar, kendi eğitim kurumlarını serbestçe açabiliyorlar, sömürgeciliğin ile ri bir karakolu olarak...

Paul Harrison'un ifadesiyle: işin aslına bakarsanız, bugün 3. Dünya ülkelerinin ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal yapısını kemiren ne kadar dengesizlik varsa, bunların tamamının

tohumu sömürü günlerinde atılmıştır."

Türkiye gibi ülkelerde yöneticiler kendi halklarını bir sömürge yönetiyor gibi yönetmeye kalktılar. Halk kendi dilini ve alfabesini konuşamaz duruma geldi.

İbadetlerinde serbest bırakılmadılar. Köy enstitülerinin açılmasındaki mantalite de budur: Komprador kültürlü insanlar yetiştirmek. Bir ayağı burada diğer ayağı ve beyni Batıda olan, Batı'yı olduğu gibi öykünen insanlar... Batılı müzik dinlemekle ve acaip giyinmekle çağdaşlaşacağına inanan 'punk' ve 'hippy' bir gençlik...

Düzenin her türlü imtiyazlarla donatıldığı bu kesim, yönetimle yönetilenler arasındaki uçurumu gittikçe derinleştirerek istedikleri gibi at oynatabileceklerini sanmışlardı. Kendi toplumlarına öylesine yabancı ve öylesine hissizdiler ki... Bir makina gibi.

Hedeflenen; hiç bir şeye inanmayan bir toplum projesiydi. Bunun için de bütün kadim kültürler barbar olarak nitelendirildi. Ortaçağ karanlığından ışıga ancak onların gösterdikleri yoldan yürünebilirdi(!) Yırtıcı hayvandan kaçır gibi bu toplumun sahip olduğu bütün değerlerden kaçtılar. Müslümanlara gerici, yobaz, müslüman hanımlara karafatma suçlamalarının yapılması tesadüf değildi elbet. Bütün bu amaçları realize edebilecek bir eğitim politikası maya tutmamıştı.

İmam-Hatip Liselerine giden yol 1950'lerin şartlarına göre de iyice açılmıştı. Amaçları sadece ölü yıkayan, düzenin bir memuru gibi çalışan din adamları yetiştirmekti. Rejimin amacı buydu. Ama Allah'ın da bir hesabı vardı ve Allah hesabı çabuk görendi. İnancını yaşama geçirmede zıpkın gibi, sabahın karanlığı yarmasındaki kararlılığında nice yiğitler yetiştirdi İmam-Hatip Liseleri.

Ve İmam-Hatip Liseleri müslüman aydını doğurdu. Bu aydın nefesini ve

Bugün 3. Dünya ülkelerinin ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal yapısını kemiren ne kadar dengesizlik varsa, bunların tamamının tohumu sömürü günlerinde atılmıştır.

gücünü içinden çıkışığı toplumdan aldığı için toplumun yüksek düşüncesi ve sesi oldu. Fen ve dini ilimlerle mücehhez, erdemli, kültürlü, inancını her şeyin üstünde tutan bir gençlik... İmam-Hatip gençliği. "Rabbini adıyla oku" Kur'an mesajını bayraklaştıran bir gençlik...

Şu kutlu ilkeleri hayata geçirmenin mücadelesini veren bir gençlik...

"Allah sizden iman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltir. Allah yaptıklarınızı haber almaktadır." (Mücadele 11)

İyiliği emredip kötülükten vazgeçiren bir gençlik...

"Siz insanlar arasından çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz iyiliği emreder kötülükten vazgeçirir ve Allah'a iman edersiniz." (Al-i İmran, 110)

Velisi ve dostu Allah, Resulü ve tüm müslümanlar olan bir gençlik...

"Sizin veliniz ve dostunuz Allah, O'nun Peygamberi, namazlarını kılanlar, zekatlarını verenler ve rükû eden müminlerdir." (Maide 55). Allah'tan gereği gibi korkan bir gençlik (Al-i İmran 102). Hep birlikte Allah'ın ipine sınıksa-

sarılan bir gençlik (Al-i İmran, 103).

Allah yolunda hicret etmeyi, eziyet çekmeyi göze alan ve şehid olan, alılarından ırmaklar akan cenneti hiç bir şeye değişmeyen, önümüzü aydınlatan şura yıldızı bir gençlik. (Al-i İmran, 195)

Toplumu Allah'ın istediği şekilde dönüştürme görev ve bilincinde olan ve bu görevin işçisi olan bir gençlik. (Rad, 11)

... Ve şu duayı ciğerlerine yükleyen bir gençlik...

"Rabbimiz bizi ve iman ile daha önce geçmiş olan kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman etmiş olanlara karşı bir kin bırakma (Haşr, 10).

Toprağa düştü bu tohum 1950'de. Taşı toprağı yara yara çıktı günyüzüne. Bazan kara ızdıraplar solukladık derinden, yılmadık. Biliyorduk dirilişin hep böyle başladığını. Karanlığın en koyu anında sabahın yakın olduğunu... Nûrefşan iklimine işte böyle ulaştık. Ve toprağı yarıdık, çıktık günyüzüne.

Umutlarımızı parlak tutun güneş kadar sıcak ve diri...

Geliyor İslam gençliği...

Bazan kara ızdıraplar solukladık derinden, yılmadık. Biliyorduk dirilişin hep böyle başladığını. Karanlığın en koyu anında sabahın yakın olduğunu.

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE

DERGİMİZİN 1996 YILINDA DA KENDİLERİNE ULAŞABİLMESİ İÇİN OKUYUCULARIMIZIN ABONELİKLERİNİ YENİLEMELERİ GEREKMEKTEDİR.

ABONELİĞİNİ YENİLEMİYEN OKUYUCULARIMIZA DERGİ GÖNDERİLMEMEYECİTİR.

Toplumsal kirlenmeye Kur'anî bakışlar (V)

Burhanettin Can

2.1.3 Fahşâ

Fahşâ, fuḡḡ, "aşırı derecede çirkin ve iğrenç fiil ve söz", anlamında kullanılmaktadır. (1,2). Elmalı, "haddi aşmış, çok çirkin edepsizlik" olarak Fahşâ'yı tanımlar (3) Cürcânî ise, fahşâyı, temiz yaratılışın tiksindiği, saf-temiz aklın reddettiği şey" anlamı için kullanır.(1) Fahişe, çirkin, tiksindirici iş yapan, ölçüyü taşıran anlamındadır.

Kötülük, çirkinlik ve iğrençlik anlamında kullanılması açısından sû (seyyie) kavramı ile arasında bir ilişki vardır. Her ikisinin anlamları ve kullanıldığı alanlar incelendiğinde; fahşâ'nın sû'nun aşırı şekli, haddi aşmış şekli için kullanıldığını görebiliriz. Bu açıdan her fahşâ, sû'dur; fakat her sû fahşâ değildir diyebiliriz. Yol boyu fahşâ'nın sû gibi başka kavramlarla olan ilişkisini ortaya koyacağız. Unutulmaması gereken nokta, Fahşâ'da aşırılık boyutunun olduğudur. Ayrıca, Cürcânî'nin "temiz yaratılış ve temiz aklın reddettiği şey" tanımlamasında, gerek yaratılış ve gerekse akıl için temiz kullanılması ilginçtir. Bir şeyin fahşâ kapsamına girip girmediğine vahyin haricinde karar verebilmek için gerek yaratılış ve gerekse aklın temizliği sorunu ile karşı karşıya kalırız. Bu konu ayrıca incelenecektir.

Şimdi Kur'an'ı Kerim'in fahşâ diye nitelendirdiği davranışları inceleyelim.

Buradaki olay, en iğrenç bir davranışın bir yaşam standardı şeklini alması, toplum tarafından meşru kabul edilmesi, toplumun böyle bir suça ekseriyetle iştirak etmiş olmasıdır.

Fahşâ Olan Davranışlar

Zina fahşadır.

Kur'an-ı Kerim'de fahşâ diye açıkça nitelendirilen bir davranış zina olayıdır:

"Zinaya yaklaşmayın, çünkü o, bir fahşâ (iğrenç bir davranış) ve kötü (sâ'e) bir yoldur" (17 İsrâ

32)

Burada ilginç olan zina eylemi için, hem fahşâ hem de sû kavramlarının yer almış olmasıdır. Zina, kötü bir yolda, çizginin karşı tarafında yapılan fakat iğrenç ve tiksinti verici bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Seyyie kavramı incelenirken zina ile arasındaki ilişki ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştı. Burada zina için fahşâ kavramı kullanılarak zina eylemine iğrençlik, aşırılık, haddi aşma boyutu getirilmiştir. Dolayısıyla topluma vereceği zararın, daha büyük olacağı ortaya çıkar.

Benzer bir kullanımın su fahşâ birarada Hz. Yusuf'la vezirin karısı arasında geçen mücadelede kullanıldığını görmekteyiz.(12 Yusuf 24)

Eşcinsellik (Lîvata) fahşâdır.

Dünyada, özellikle Batı toplumlarında, son yıllarda hızla yayılan hatta kurumlaşan bir davranış hatta bir yaşam biçimi, eşcinselliktir. Batı hukuk sisteminde kendilerine bir yer edinmişlerdir. Örgütlenme hakları vardır. Evlenme ve boşanmaları Batı hukuk sistemi içine yerleşmiştir. Ülkemizde de özel-

likle büyük kentlerde, lüks gece kluplerinde zenginler arasında yaygınlaşmaktadır.(4) AIDS denen ve asrın vebası olarak nitelendirilen hastalığın ortaya çıkışı da eşcinsellikle olmuştur. İşte böyle bir davranış Allah tarafından Fahşa (iğrenç, tiksindirici, haddi aşmış bir davranış) olarak nitelendirilmektedir.

"Lut'u da (gönderdik).Kavmine dedi ki: "Siz sizden önce dünyalarda hiç kimse-nin yapmadığı fuhşu mu yapıyorsunuz?"

"Siz kadınları bırakıp erkeklerle şehvetle gidiyorsunuz ha! Doğrusu siz, müsrif bir kavimsiniz!" (7 Araf 80-81)

"... Siz gerçekten cahil bir toplumsunuz." (27 Neml 55)

"... Siz erkeklerle gidiyorsunuz, yol kesiyorsunuz ve toplantılarınızda edepsizce şeyler yapıyorsunuz ha! " Kavminin cevabı, sadece: "Eğer doğrulardan isen, haydi Allah'ın azabını getir!" demeleri oldu.

(Lut): "Rabbim, şu müfsid kavme karşı bana yardım et" dedi. (29 ankebut 29-30)

27 Neml 54, 29. Ankebut 28, 7 Araf 80'le aynı anlamdadır. Benzer ifadeler 11 Hud 78'de de geçmektedir.

Lut kavminin geçmiş kavimlerin hiçbirinin işlemediği bir kötülüğü (eşcinsellik) işledikleri ifade edildikten sonra, bu kavmin, müsrif, cahil ve müfsid olarak nitelendirildiğini görüyoruz. Ayelleri ardarda yazmamızdaki amaç, şu üç farklı nitelendirmenin açıkça görülebilmesi içindir. Diğer taraftan 11 Hud 83'te Lut kavmi zalim olarak da nitelendiriliyor. Dolayısıyla, eşcinsellik için kullanılan fahşa'nın; müsrif, cahil, müfsid ve zalim kavramları ile arasında sıkı bir bağıntı vardır (3).

İsraf: "başkasının hakları söz konusu olmaksızın, meşru sınırların ötesine geçmek, aşırı sarfiyatta bulunmak, itidal sahibi olmamak, aşırılık yapmak"

anlamına gelmektedir. Dolayısıyla müsrif, "kokuşmuşluktan, pislikten başka bir şeyi yaymayan, başkasının hak ve hukukunu gözetmeyen, doğru iş yapmayan kişi" demektir.

Müsrif'in bu anlamını göz önüne aldığımız zaman, Lut kavminin yaptığı davranışın, ne kadar tiksindirici, ne kadar aşırı ve ölçüsüzce olduğunu daha iyi anlamış oluruz. Nitekim bu ölçüsüzlükten dolayı da müfsid, fesadçı, bozguncu olarak nitelendirilmişlerdir. Eşcinsel ilişki ile hem mevcut toplumsal dengeyi, hem de nesiller arası dengeyi bozmuşlardır. Neslin devamı kanuniyetini çiğnemişlerdir. Bu açıdan bozguncudurlar. Cinsel tatmin şeklini olması gereken şekilden saptırdıkları için zalim ve cahildirler.

İşte Allah, müsrif, müfsid, cahil ve zalim kavramlarını böyle bir eylemi yapan aynı kavim için kullanılmıştır. Böyle bir toplumun yaşamaya hakkı yoktur. Nitekim Allah Lut kavmini tarih sahnesinden silmiştir. (5)

Buradaki olay, en iğrenç bir davranışın bir yaşam standardı şeklini alması, toplum tarafından meşru kabul edilmesi, toplumun böyle bir suça ekseriyetle iştirak etmiş olmasıdır. Toplum içinde birkaç kişinin böyle bir işi yapması kirlenme olarak algılanmamalıdır. Bununla beraber önemli olan olayların her geçen gün nasıl değiştiği, eğiminin ivmesinin ne olduğudur. Bu açıdan baktığımızda Batıda durum ürkütücüdür. Türkiye'de ise her geçen gün yaygınlaşma eğilimi vardır. 23 Şubat 1992 tarihli Nokta dergisi, "Porno Sinemalarda Erkek Çocuk Pazarı" 1. Arahk 1994 tarihli Zaman gazetesi ise "AIDS Patlaması Kapımızda" ifadelerini başk yapmışlardır.

Bu gerçeği "Müslüman Türk kimliğimizle, kitabımızla ezanımızla yeni bir devrime hazırlanıyoruz, Gümrük Birliğine hazırlanıyoruz" diyenlerin görme-

Dillerinden Kitab sözcüğünü düşürmeyenlerin, Kitab'ın içerisine de bakıp; kendi tutum, davranış, yaşantı ve icratlarını gözden geçirmeleri gerekir

si gerekir(6) Dillerinden kitab sözcüğünü düşürmeyenlerin, kitabın içerisine de bakıp; kendi tutum, davranış, yaşantı ve icraatlarını gözden geçirmeleri gerekir.

Ziya Paşa ne güzel söylemiş:

"Onlar ki verirler laf ile dünyaya nizamı"

"Bin türlü teşeyyüp bulunur hanelerinde"

Kur'an'ı Kerim'de Fahşâ olarak nitelendirilen diğer bir davranış da, "Daha önce babalarının nikahlayıp ayrıldıkları kadınları evlatlarının nikahlaması"dır. Bu konu 4 Nisa 22'de yer almaktadır. Böyle bir davranış hem Fahşa, hem sae, hem de menfurluğun son haddi "makt" kavramları ile nitelendirilmektedir. Burada da Fahşa ve Sae birlikte kullanılmıştır.

Fahşa kavramı içinde taşıdığı kötülük öğesi itibarı ile bazı kavramlarla eş anlamlı görülse bile, içinde taşıdığı, aşırılık ve haddi aşma özelliği ile bu kavramlardan ayrılır. Bu açıdan sû ile eş anlamlı görülse bile hatta aynı davranışlar için kullanılsalar bile birbirlerinden farklıdır. Her fahşa, sû'dur; ancak her sû, fahşa değildir. Fahşa ile sû kavramları 2 Bakara 168-169, 4 Nisa 22, 12 Yusuf 24, 17 İsra 32'de, beraber geçerler. Fahşa, mutedi ve muhsid kelimeleri ise 7 Araf 80-82'de birlikte yer alır. Fahşa ve Münker 24 Nûr 21'de yanyanadırlar.

Fahşâ'nın Menşei

Fahşa, Kur'an-ı Kerim'de hemen hemen şeytanla yanyana zikredilmektedir. Fahşâ'nın menşei olarak şeytan gösterilmektedir.

Şeytan Fahşâ'yı Emreder

İblis'in insanoğluna düşmanlığı Hz. Adem'in yaratılışı sonrasında Allah'ın meleklerle ve cinlere, Hz. Adem'e secde etmesini emretmesi ile başlar. İblis'in ateşten yaratıldığını gerekçe göstererek topraktan yaratılmış olan Hz. Adem'e secde etmeyi reddetmesi sonucunda Allah katından kovulması, düşmanlığın temel nedenidir. Kıyamet'e kadar kendisine yaşama izni verilmiştir. İblis bu yaşama iznini aldıktan sonra Kıyamet'e kadar Allah'ın dosdoğru yolu üzerinde pusu kurup onları saptırma noktasında herşeyi yapacağını açıkça beyan etmiştir (7) Tarih'in özünde, görünürde aldığı şekil ve renk ne olursa olsun bu çatışma yatar. Hakka her yöneliş, şeytan ve taraftarlarınca engellenmeye çalışılır. Engelleme, saptırma için her yol, her şekil ve her vasıta kullanılır. "Hedefe varmak için her şey meşruttur" onlar için. O nedenle Allah insanları peygamberlerle, doğal afetlerle, doğada saklı gizli kuvvetlerin keşfi gibi vasıtalarla devamlı uyarmaktadır.

"Ey insanlar, yeryüzünde bulunan helal ve temiz şeylerden yeyin, şeytanın adımlarını izlemeyin; çünkü o, sizin düşmanınızdır. O size diima kötülük (sû) ve çirkin işi (fahşâ), Allah hakkında bilmediğiniz şeyler söylemenizi emreder. (2 Bakara 168-169)

Hitap genel tutulmuş olup tüm insanlar denmektedir. Birinci kısımda, helal ve temiz şeylerin yenmesi istenmekte; ikinci kısımda, sû ve fahşa kelimeleri yer almaktadır. Dolayısıyla helal ve temiz ile sû ve fahşa arasında bağlantı kurulmuş olmaktadır. Buradaki ayetlerde şeytanın düşman olduğu; daima insanı kötülüğe ve fahşaya teşvik ettiği bu açıdan onun izlenmemesi gerektiği ifade ediliyor. Daha önce sû'nun kaynağının şeytan olduğunu görmüş-tük şimdi de fahşâ'nın kaynağının şey-

Tarihin özünde, görünürde aldığı şekil ve renk ne olursa olsun bu çatışma yatar. Hakka her yöneliş, şeytan ve taraftarlarınca engellenmeye çalışılır.

tan olduğunu görmekteyiz.

Bakara 168-169; müstazafarla müstekbirler arasındaki bütün bağların öteki dünyada -zor anlarda- koptuğunu, kopacağını ifade eden ayetlerden sonra gelmektedir. Müstekbirler, zulmedenler, kendilerine tabi olanları daima terk etmiş veya satmışlardır. Onların hayatı üzerinde pazarlık yapmışlardır. İşte bu açıdan "şeytanın adımlarını izlemeyin" ifadesi son derece anlamlı ve dikkat çekicidir.

Şimdi Molla Mustafa Barzani'nin ABD başkanı Jimmy Carter'a 9 Şubat 1977 tarihli mektubunda geçen şu ifadeleri okuyalım (8):

"Bize Kürt devriminin, hem Birleşik Devletlerden hem de İran'dan destek göreceği söylendi. O şekilde ki, Kürtler için gerçek bir özerkliği ve Irak için demokratik bir cumhuriyeti gerçekleştirmek için mücadele eden Kürtleri, Irak rejimi karşısında dayanabilmeleri mümkün olsun.

Bunu ilgili taraflar arasında heyetlerin gidiş geliş izledi ve bizimle dostlarımız arasında koordinasyon sağlandı.

... Sayın başkan, biz dostlarımızın yardım vaadine güvenerek bir savaşa girdik, fakat ansızın savaş alanında kendimizi yalnız bulduk; Amerikan ve İran yardımından yoksun, arkamızda kapalı bir İran sınırı ve karşımızda durmadan akan son model Sovyet silahlarıyla dönanmış modern bir ordu.

... Biz düşmanlarımız tarafından askeri yenilgiye uğratılmış değildik. Dostlarımız tarafından yakılmıştık.

... Sayın başkan eğer Amerika'nın verdiği söze tam olarak inanmasaydım, halkımı bugün içine düştüğü felaketten kurtarabilirdim. Bu BAAS'ın politikasını tam olarak desteklemek ve onunla güçleri birleştirmek yoluyla yapılabilirdi. Ama bu tutum Amerika'nın ilkelerine ters düşer, Irak'ın komşularına da zarar verirdi. Ancak üst dereceli Amerikan yetkililerinin teminatı üzerine bu alternatifte il-

tifat etmedim, onun yerine, ABD ve İran'la işbirliğini tercih ettim.

... Yarım asırdan fazla bir zamandır, halkım bütün güvenini umudunu bana bağladı. Şimdi ben bu umudu size devre diyorum."

Molla Mustafa Barzani'nin mektupları ibretle okunması gereken birer tarihi belge niteliğindedir. Büyük şeytanın adımlarını izleyenlerin tarihsel süreç içerisinde nasıl pazarlandıkları ve nasıl satıldıklarını belgelemektedir. Şeytan ve şeytanın yolundan gidenlerin politikaları hep aynı olmuştur. Yoksa yalnızca Molla Mustafa Barzani'ye ilişkin bir olgu değildir:

"... ABD'nin diktatörlere karşı ne bir antipatisinin, ne de demokratik düzenlere karşı bir sempatisinin bulunmadığı herkesin malumudur. İyi olan, Washington'un hizmetinde olmandır. Bush yönetiminin Mobutu, Çavuşesko, Suharto, Saddam Hüseyin ve diğer muhterem dostlarına bakış açısı ve Latin Amerika'da çevirdiği dolaplar meydandadır. Başkan aslında şöyle demektedir: "Sen kim olursan ol benim dediğim olur." Ve kurbanlarının tamamı bu sözlerin ne anlama geldiğini çok iyi bilmektedir." (9)

Bu nedenle Allah, Kur'an-ı Kerim'de sık sık, şeytanın adımlarını izlemeyin buyurmaktadır. Şeytanların inanmayanların dostları olduğu belirtilmektedir (10)

İlk, Hz. Aişe'ye zina iftirasının yapılması olayı anlatıldıktan sonra, fahşa'nın yaygınlaşmasından hoşlananlar hem dünyada hem de ahirette acı bir azapla korkutulmaktadır. (11) Devamında ise, iman edenlere seslenilmektedir:

"Ey iman edenler, şeytanın adımlarını izlemeyin. Kim şeytanın adımlarını izlerse o ona fahşayı ve münkeri emreder. Eğer size Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı. Hiç birinizi asla temizlemezdik. Fakat, Allah dilediğini temizler. Allah

Müstekbirler, zulmedenler, kendilerine tabi olanları daima terk etmiş veya satmışlardır. İşte bu açıdan "şeytanın adımlarını izlemeyin" ifadesi son derece anlamlı ve dikkat çekicidir.

Molla Mustafa Barzani'nin mektupları ibretle okunması gereken birer tarihi belge niteliğindedir. Büyük şeytanın adımlarını izleyenlerin nasıl satıldıklarını belgelemektedir.

ışitendir, bilendir." (24 Nur 21)

Bakara 168'deki hitap insanların tümüne iken; burada hitap yalnızca iman edenlere yöneltilmiştir. Her iki ayette de fahşa kelimesi ile temizlik arasında bir bağlantı kurulmuştur. Ayrıca, temizlik için de şeytanın izlenmemesi özellikle belirtilmiştir. Şeytan kötülüklerin çirkinliklerin kaynağı olarak ifade edilmiştir.

Toplumdaki her iyiye ve güzele yönelme ve yönlendirme çalışmaları daima şeytan ve taraftarlarının engeli ile karşılaşmıştır. Ve karşılaşacaktır da. Bakara 267'de müminler infak etmeye teşvik edilmektedir. Zekat, infak, sadaka, borç verme toplumsal barış ve dayanışma için daima teşvik edilen, övülen, güzel diye nitelendirilen davranışlardır. Mümin, para, mal ve mülk karşısında; vermek suretiyle özgürleşir. Dünyayı sıfırlar. Bu ise, şeytanı rahatsız eder.

"Şeytanı sizi fakirliğe düşmekle korkutur ve size çirkin şeyleri yapmayı emreder." (2 Bakara 268)

Barışın, huzurun ve güzelliğin olduğu her yerde, şeytan ve dostları rahatsız olur. Barış ister gibi görünür, gerçekten istemez. Huzuru ister gibi gözükür, gerçekten istemez. O ve taraftarları kavga ve kaos ortamında kanla beslenir ve semirirler. Onların literatüründe barış, özgürlük ve huzurun anlamı budur.

"ABD'nin barış sürecini engellemek için elinden geleni ardına koymadığı dönemlerde bile aksi istikamette propaganda yapılmıştır. Nedenini anlamak, siyasi dürlülüğün normlarının ne olduğunu kavradıktan sonra mesele olmaktan çıkacaktır.

Bu normlardan hareketle ABD'nin barış sürecine sürekli olarak neden muhalif kaldığı kolayca anlaşılacaktır."

... "Tarihi dokümanlara alelacele bir göz gezdiren herhangi bir kimsa, ABD'nin dış politikasının ana hatlarına parlamenter

rejimleri yıkma, yaklaştığı ülkeleri maddemaneen lahrıp etme, sessiz çoğunluklara politika arenasında yer alma şansı doğuran organizasyonları yerle bir etme ve amacına ulaşabilmek için hiç çekinmeden şiddetin her türlüüne baş vurma olduğunu görecektir." (12)

O nedenle her cuma hocalar, hutbe de aşağıdaki ayeti okuyarak iman edenleri uyarır ve korkuturlar:

"Allah adaleti, ihsanı, akrabaya vermeyi emreder, Fahşadan, münker (senalıkliden ve bağsızazgınlık)den men eder. Öğüt almanız için size böyle öğüt verir. (16 Nahl 90)

Toplumu koruyan üç kavram: Adalet, ihsan, akrabalık bağları; toplumu yıkan üç kavram, fahşa, münker, bağı.

Bu ayette fahşa, münker ve bağı kelimeleri bir arada zikrediliyor. Böylelikle bazı alanları itibarıyla örtüşmeler bile birçok alanları itibarı ile birbirinden ayrılırlar. Dolayısıyla münker ve bağı kavramlarının kirlenme ile ilgileri vardır. Bu nedenle ayrıca incelenmesi gerekir.

Allah'ın emrettiği üç şey toplumu temizler, arındırır. Yasakladığı üç şey de toplumu kirletir, çürütür ve yok eder. Onun için Allah fahşa'nın gizlisine de açığına da yaklaşılmamasını istemektedir. (13) Müminler bundan dolayı fahşadan kaçınırlar. Bu müminlerin bir vasfıdır.

"...Onlar, büyük günahlardan ve fahşadan kaçınırlar; kızdıkları zaman da affederler" (42 Şura 37, 53 Necm 32)

Toplunun temizlenmesi veya temiz olması ile mümin olma arasında sıkı bir bağıntı vardır. Bugünkü koşullarda, temiz toplumun gerçekleşebilmesi için mümin dediğimiz yeni bir insan tipinin inşa edilmesi gerekir. O açıdan bugünkü koşullarda mümin olmak, özel bir sorumluluğu beraberinde getirmektedir. O da, Kur'an'ın tanımladığı ölçüler gereği gibi temsil etmektir. İslami bir model olarak sunabilmektir. Bütün ba-

til itikadlardan, hurafelerden, Kur'an'ın ve sünnetin özüne karşı olan örf ve adetlerden kaçınmaktır. Yanlış geleneklerin arkasına sığınmamaktır.

"Onlar (inanmayanlar) bir fahşâ iş yaptıkları zaman: "Babalarımızı bu yolda bulduk, Allah da bize böyle emretti." derler. "Allah fahşâyı emretmez, de. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?" (7 Araf 28).

Burada fahşanın örf ve adetler içine zamanla sızarak meşruiyet kazanabileceği tehlikesine dikkatlerimiz çekiliyor. "Allah fahşâyı emretmez" denerek ölçüde referansın Allah'ın gönderdiği Kitap ve Peygamberler olduğu dolaylı olarak ifade edilmektedir. Nitekim müteakip ayetlerde, Allah'ın "adaleti", "dini yalnızca Allah'a has kılmayı" emrettiği açıkça belirtilmektedir. Sapanların şeytanları dost tuttıkları ve sapmış olmalarına karşılık kendilerini doğru yolda sandıkları açıklanmaktadır. Bu son ifadelerden ataların izinde gitmenin her zaman doğru yolda olmak anlamı taşımayacağı anlaşılmaktadır. Yolun doğruluğunu belirleyen temel ölçü, Allah'ın bildirdiği ölçülere uyup uymamadır.

Bütün bunları söylerken de ifrata vararak bir başka yanlış anlayışa varmamalıyız. O yanlış anlayış da; mümini melek olarak addetmektir. Mümin hiç günah işlememeli, müminden hiç fahşa, münker, bağı, seyyie gibi kötü ve pis eylemler, davranışlar sudur olmamalı. Bu, ideal olarak doğrudur. An-

cak her mümin melektir. Genellemesi yanlıştır. Gerçekte ve pratikte mümin hata yapabilir, günah işleyebilir. Bunu geçici bir araz, hastalık durumu olarak algılamalı; hatada, günahta ısrar edilmemelidir. Onun için Kur'an mümini tanımlarken "fahşalarında ısrarlı değil"dir demektedir:

"Ve onlar bir fahşâ yaptıkları ya da nefislerine zulmettikleri zaman, Allah'ı hatırlayarak hemen günahlarının bağışlanmasını dilerler. Günahları da Allah'tan başka kim bağışlayabilir? Ve onlar bile bile yaptıklarında ısrar etmezler." (3 Al-i İmran 135)

Dipnotlar

1. Öztürk, Y.N. Kur'an'ın Temel Kavramları, Yeni Boyut Yayınları, İstanbul, 1991, s.126.
2. Ünal, A. Kur'an'da Temel Kavramlar, Beyan Yayınları, İstanbul, 1990, s.326
3. Elmalılı M.H.Y. Hak Dini Kur'an Dili, Azim Dağıtım, İstanbul, s.530
4. Nokta Dergisi, İstanbul, Şubat 1992
5. 11 Hüd 82-83
6. Tansu Çiller, Milliyet, 30.8.1995, s.4
7. 2 Bakara 30-39, 7 Araf 11-27
8. Tuşalp, E., Zehir Yüklü Bulutlar, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990. Sayfa 44-53
9. Chomsky, N., Demokrasi Gerçek ve Hayal, Pınar Yayınları, İstanbul 1995, Sayfa 191
10. 7 Araf Suresi 27-28
11. 24 Nur Suresi 19.
12. Chomsky, N., Age, s. 215, 153
13. 6 En'am 151, 7 Araf 33

(Devam edecek)

Toplumu koruyan üç kavram: Adalet, ihsan, akrabalık bağları; toplumu yıkan üç kavram, fahşa, münker, bağı.

Müslüman ulus devletler (III)

Marjorie Kelly

Baasçı Sosyalizm

20.Yüzyıl boyunca Suriye tarihi, Mısır'la oldukça yakın bir paralellik arzeder. İlimli bir yerel iktidarın kurulması için sarfedilen kolonici çabalar tam bağımsızlık için yükselen milliyetçi taleplerle karşılaştı. Suriye (ve Lübnan) 1941'de tanındı. Bu tanınan bağımsızlıkları, fiilen 1945' Şam'ın Fransa tarafından bombalanmasının akabinde Fransız silahlı kuvvetlerinin çekilmesiyle 1946'da yürürlüğe girdi. Mısır'da olduğu gibi Ulusal Parti hükümetin dizginlerini eline aldı ve parti politikacıları 1948 krizinden sorumlu tutuldu. Yine Mısır'da olduğu gibi silahlı kuvvetler, hükümetin ülkeyi yönetmekteki beceriksizliğinden nefret eden ve orduya da inanç olarak çok düşkün olan alt orta sınıftan -bu sınıf yerleşik müslüman ailelerden oluşuyordu- insan gücü olarak besleniyordu. 1949'da üç askeri darbe oldu ve General Edip Şişhaklı muzaffer olarak çıktı. Mısır'ın aksine, politize olmuş bürokratlar müslüman kardeşlerin ve onlarla ilişkisi olan politik partilerin üyesi değildiler. Bu tip partilerden olmayan Ba'as Partisi ilk kurulduğu dönemdeki durumunda değilse de son ana kadar iktidarını korumuştur.

Baasçı kurucular, Michel Eflak (D.1910/ ve Salahaddin Bitar (1911-80), ikisi de Şamlydı; Eflak bir Yunan ortodoksu iken Bitar da sünni bir müslümandı. İkisi de Fransa'da öğrenci iken sosyalizmi keşfetmişlerdi. Öğretmenlik için yurtlarına döndüklerinde 1943'te Baas Partisi'ni örgütlediler. Hedefleri: Arap toplumunu yeniden diriltecek bir Arap birliğini tesis

Eflak hristiyan bir laik olmasına rağmen Ba'as ideolojisinde İslam, Arap nasyonalizminin bir ifadesi ve bir Arap hareketi olarak geçti.

etmek; bireyin özgürlüğü ve kolonizmden kurtuluş; ve sosyalizm ki bu ekonomik ve sosyal adalet demektir. Eflak hristiyan bir laik olmasına rağmen Ba'as ideolojisinde İslam, Arap nasyonalizminin bir ifadesi ve bir Arap hareketi olarak geçti. İslam'ın Arabiz-

min canlı bir parçası olduğu noktasında ısrar ediyor ve böyle de anlaşılmalıdır diyordu.

Hama'da toprak sahibi bir aileden gelen Ekrem Hawrani 1950'de Arap Sosyalist Partisi'ni kurmak için köylüleri örgütledi. Hawrani 1953'te Arap Sosyalist Diriliş Partisi'ni kurmak üzere gücünü Eflak ve Bitar'la birleştirdi. Bu sayede ideolojik bir referans ve geniş bir politik kuvvet dayanağına kavuşmuş oldular. Suriye 1954'te tekrar sivil iktidara kavuştuğunda parti sandalyelerin büyük bir kısmını kazandı ve artık yol onundu. 1958'de Suriye ve Mısır'ın birleşmesinde etkili bir rol oynayan Ba'as, kendisini de diğer politik partilerle birlikte lağvedilmiş buldu. Nasır Hawrani gibi değildi ve Eflak ve Bitar'ın ideolojik yardımına ihtiyacı olduğunu düşünmüyordu. Birlik 1961'de çözüldü; 1963 ilkbaharında Ba'as Irak ve Suriye'de patlak veren ihtilallerle başbaşa kaldı. Arap devletlerini tatmin etmeyen bir birleşimden sonra ikinci bir deneme ciddi olarak beklenmiyordu. Bu sefer Pan-Arabizm, yerel çıkarlara göre - Alevi ve Dürzi gibi iktidardaki azınlık gruplarının mensuplarına ait olan- ikinci sıraya düşmüştü. İdeolojinin kurumları ve geleneksel toplu dayanışmanın yerini alamayacağı ortaya çıkmıştı.

Bir yandan 1964 tarım reformları ve 1965 kamu-

laştırmaları, tüccar-toprak sahibi sınıfın ekonomik gücünü kırarken, 1963 ihtilali de onların politik gücünü zayıflatıyordu. 1966 ihtilali ise Ba'as kurucularını sürgüne gönderdi ve partiyi Iraklı-Suriyeli dar toplum katmanına sıkıştırdı. 1970 ihtilali de Hafız el-Esad'ı iktidara getirdi. Bu, Ba's'ın asker üyelerinin gövde gösterisiydi- parti profesyonellerinin değil- ve yazılı olarak çatışmalara davetiye çıkarıyordu. Esat bir ideoloğluktan ziyade bir pragmatist olarak parti sekreterliğini, hükümet başkanlığını ve en önemlisi silahlı kuvvetler başkomutanlığını elinde bulunduruyordu.

Peki bütün bu hükümet değişiklikleri içinde İslam'ın rolü neydi? Suriye'nin nüfus yapısındaki karışıklık yüzünden bölgesel Suriye nasyonalizmi ve Baasçı Arap nasyonalizmi gibi seküler ideolojiler diğer devletlerde olduğundan daha fazla taraftar bulmuştur. Hiçbir zaman İslam devletin resmi dini olarak tanınamasına rağmen 1973 Anayasası, devletin başının müslüman olmasını öngörmekte ve yasamanın temel kaynağı olarak ta şeriatı bazalmaktadır. Bir alevi olan Esat, dinin politikadan el çektilmesini savunurken bu toplumsal kesimin (Alevilerin) İslam'a tam üyeliği üzerinde ısrarla durur. Aleviler partide çoğunluğu sağlayacak derecede yeterli sayıya sahip değilken hükümete veya orduya ve diğer kısımlara da ya dahil edildiler veya mensup olarak alındılar. Oysa ulema sosyalizmi yabancı, ithal bir unsur saymış ve İslam'a karşı olduğunu ilan etmişti. 1940'tan beri varlıklarını sürdüren Müslüman Kardeşler ise Esad hükümetine karşı aktif muhalefette bulunuyorlardı ki bu ateşle oynamak demekti.

Yukarıda Mısır ve Suriye için sunulan bilgiler gösteriyor ki bu iki temsili müslüman devlet, seküler ideolojileri kendi ülkelerinin de ilerleme ve dengesi tesis arayışlarının yanında Batı ile en azından eşit olmak için de kullandılar. Özetle, toplumun birçok unsuru 19. ve 20. yüzyılda reformlar yapılırken el değ-

meden bırakılmıştır. Yükselen nasyonalizm, sırf yabancıyı dışlamak ve onu seküler iktidar koltuğundan aşağı indirmek için kullandığı İslam'ı az ya da çok kültürel bir uğraşı olarak tanıdı. 1948 savaşıyla güvenilirliklerini yitiren eski parlamenter elitleri alt ve orta sınıflardan gelen idealist askeri bürokratlar eliyle tasfiye edildi. Net bir ideolojileri olmadığı halde ülkelerinin talihsizliğini ortadan kaldırmayı ve sosyo-ekonomik adaletin kurulmasını arzuluyorlardı. Değişik ittifaklar - kendi aralarında ve komünist blokla- Arap nasyonalizmi ve tarafsızlık adı altında tecrübe edilmişti. Devlet planlamacılığını sosyalist ideolojinin bir fonksiyonu olarak değil daha çok -şayet olacaksa- gelişmenin bir gereği saydılar. Politik katılım, yukarıdan aşağıya yapılandırılan kitle organizasyonlarına kadar indirildi. Kısaca hedef, görüntü olarak alan genişletmesine rağmen M.Ali döneminden bu yana pek de değişmemiştir. Pragmatik askeriye- İslam'ın ilk savunma hattı ve geleneksel gücün kaynağıdır. İç rekabeti minimuma indirirken toplumu da dış tehditlere karşı korumaya çalışmaktadır. Fakat askeriye hiçbir zaman kendi başına politik meşruiyet kaynağı olmamıştır ve kullanılan ideolojiler ister yabancı ister yerel hiçbir zaman tamamen ikna edici olmamıştır. O halde bu rejimler öngördükleri hedeflere ulaşmayı nasıl başaracaklardı; sonuç olarak isteklerini yerine getirmek için daha fazla desteği nasıl sağlayabileceklerdi?

Meşruiyet Arayışı

Müslüman bir hükümetin ilk sorumluluğu ümmeti savunmaktır. Bundan dolayı 1967'de Araplar'ın İsrail'e verdiği kayıplar 1948'dekinden daha ölümcüldü. Ve artık kimse koloni efendilerini veya emperyalist soytarımları olan bitenle suçlayamazdı. Arap yöneticiler şimdi yerel sınıflardan çıkıyordu- yerel askeri katmanlardan. Eski ideolojik rakipler Nasırîst Mısır ve Haşimî Ürdün İsrail tarafından

Bir alevi olan Esat, dinin politikadan el çektilmesini savunurken Alevilerin İslam'a mensubiyeti üzerinde ısrarla durur.

Suriye'nin nüfus yapısındaki karışıklık yüzünden bölgesel Suriye nasyonalizmi ve Baasçı Arap nasyonalizmi gibi seküler ideolojiler diğer devletlerde olduğundan daha fazla taraftar bulmuştur.

mağlup edildikten sonra hemen gündem dışı kalıvermişlerdi. Arap Birliğini herhangi birilerinin liderliğinde hayatta kalabilmek gibi daha kökten sorunlar bekliyordu ve Birlik bir çözüm üretebilecek durumda değildi. Belki Sa'd Zaghlul'un yıllar önce verdiği cevap hakkı çıkmıştı; O'na Arap birliği hakkındaki düşüncesi sorulunca şöyle dediği anlatılır: "Sıfır artı sıfır yine sıfır eder."

Bu cevap 1967'de henüz tam doğrulanmamıştı. Çünkü bu dönemde Arap devletleri askeri alanda mağlup edilmişlerdi ve özellikle birkaçının mali durumu iyi olup tam bağımsızlıklarını kazanmak için de istekliydi. Bu sürecin ironisi olan S.Arabistan gibi bazı devletler ise Arap sosyalizminin en fazla tenkit ettiği devletler arasında yer alıyordu. 1973 Savaşıyla birlikte İsrail'le karşı karşıya gelen devletlere yaptığı ödemelerle ve uyguladığı petrol ambargosu ile Suudi Arabistan etkinliğini tescil ettirdi. Bu durumun dini boyutu daha sonra izah edilecektir; ancak şu an için hemen söyleyebileceğimiz bu etkinliğin acil etkisi daha ılımlı, Arap devletleri arasında yardımlaşmayı teşvik edici bir tondaydı. (Yeni karakterlerin ortaya çıkmasıyla bu durum mesafe katetti: 1970'de Nasır'ı Sedat izledi, ürdün kralı Hüseyin FKÖ'yü mağlup etti ve Esad bir dizi kritik ihtilalin sonucunda Suriye'de iktidara geldi.) Böylece bölge yeni bir denge kazandı ve ironik hedef haline geldiği an Arap devletlerinin birbirine bağımlılığı Arap nasyonalizmi günlerinde olduğundan daha fazla idi.

İlerlemeyi gerçekleştirmek için sarfedilen çabalar devam ederken Sedat, Mısır'da yabancı sermaye yatırımlarını teşvik eden açık kapı ekonomik politikalarına yöneldi. Bu esnada binlerce Mısırlı diğer ülkelere de büyük gruplar halinde süren göçlere katılarak petrol zengin ülkelere iş için gittiler. Ancak bu iki tarafı da kesen bıçak gibiydi. Yüksek meblağlarda paralar işçilerin birikimleri sayesinde iş gücü ihrac eden

ülkelere akıyor, ancak işçi aileleri tarafından bu para büyük oranda tüketim mallarına harcanıyor böylece enflasyon ikiye katlanıyordu. Özellikle de hükümete, tarım ve kamu sektöründeki işçilerin sırtına büyük bir yük oluyordu. Hükümetler ise gerekli takviyeleri ve kamu hizmetlerini yerine getiremiyorlar diye baskı altındaydı. Ayrıca işgücü ihrac eden devletler işsizler geride kalırken en üretken insan kaynaklarından bazılarını kaybettiler.

Aynı şekilde Mısır'ın yatırım sermayesi, tarımsal veya endüstriyel olmaktan ziyade ticari gelişme için büyük meblağlarda harcandı. Lüks inşaatlara ve diğer lüks tüketimlere, turist tesislerine gitti. Halbuki zaten gelişmek için yeterli sermaye yoktu, ancak onu doğru sektörlerde doğru projeler için doğru insanların eline vermek gerekiyordu. Ne yazık ki eğitilmiş, mucit ve etkin bir idare için meslekler ihdas edebilme hünerine sahip ender bir sivil hizmet modeli değildi ki ancak bu modelle ilerleme kontrollü olabilirdi.

Kabataslak işgücünün durumunu resmedersek, şehirler gelişiyor ve halk kırdan kente aktıkça kamu hizmetleri aşırı şişiyordu. Bu yeni eğitimsiz, işsiz ve evsiz göçmenler kırsal değerlerini ve davranış biçimlerini de arkalarında bıraktılar. Şimdi ise şehirlerin kırsal göçmenler üzerindeki modernize etkisinden ziyade şehirlerin kırsallaşmasından bahsedilebilir. Doğum oranı birçok ülke için problem olmaya devam etti; hükümetler vatandaşları için yeteri kadar konut, eğitim, sağlık ve ulaşım tesislerini temin edemiyordu.

Böylece sosyo-ekonomik eşitlik sık sık müslüman hükümetlere hedef olarak takdim ediliyordu ki bu geçmişte olduğu gibi şimdi de gözardı ediliyordu. Eğitilmiş ve bir iş sahibi nüfus konusunda rakamlarla konuşulduğunda sonuçlar etkileyiciydi ancak yerine getirilmesi gereken vazife herkül gibi kalıyordu; insanlarsa hükümetleri hakkında gittikçe sabırsızlanıyorlardı. Özellikle eğitilmiş

kesim daha geniş bir politik katılım için heyecan duyuyordu. Bürokratlar, idareciler ve subaylar yeni bir seçkin sınıf olarak doğdu. Hayatta kalmak ve ilerlemek için ulusun verdiği mücadelede yer alan sıradan askerler değildi onlar; bilakis yeni tamahkar ve kokuşmuş rejimlerin müstefidlerdiydiler. O halde seçenekler neler?

Kimisi 1967 yenilgisinin faturasını dozajı düşük bir sosyalizme çıkarırken hiç bir zaman farkı gereği gibi ortaya koymadılar. Diğerleri ise daha fazla şeyler hissediyorlardı. Şimdilerde Batı tehdit eden bir ışık olarak kabul edilmiyor; bir kısım insan özellikle ekonomide modernizasyon çabasına katkıda bulunması için Batı'nın teşvik edilmesinden yana. Fakat üçüncü bir ses sık sık işitilmeye başlandı; bu da İslamcı cevaptı. Batı'nın ahlaksızlığı, şiddeti, materyalizmi, ırkçılığı ve iki yüzlülüğünü vurguluyor, Allah Kur'an'ı yol gösterici olarak göndermişken bu yabancı yolu takip etmenin hiçbir mantıki sebebi olmadığını söylüyordu. İslami cevaba, 1967 yenilgisi ve müslümanların hakikatten ne kadar uzak kaldıklarının göstergesi olan bozuk sosyal durum büyük bir katkı sağlamıştı. Suudi Arabistan'ın prestij ve ekonomik gelişimindeki yükseliş geleneksel İslami görüşün doğruluğunun bir ispatı olarak görülebilir. Darul-İslam'ı işgal eden ve emperyalizmin uzak karakolu olarak görülen İsrail bile (bu bağlamda Yahudilik de denebilir) yabancı ve ithal ideolojileri baz alan hükümetler yerine dine dayalı bir devletin varlığının daha dehşet saçıcı olduğunun bir isbatıydı.

Her zaman var olan bu perspektifi İslam rönesansı diye damgalamaksa bir yanılgıdır. Sadece birbirleriyle o da seküler lisanla konuşabilir Batılı gözlemciler ve Batılılaşmış elitler sadece son yıllarda İslam'a duyarlı olabildiler. İzahları ise değişikti: Rakip bütün ideolojilerin başarısızlığından geriye bir tek İslam hala ayakta ve yenilmemiş olarak duruyordu. Bu tanıdık kavramlarla teselli bulan

yabancılaşmış ve kökünden koparılmış kitlelere bir yön duygusu veriyor ve ferahlık sağlıyordu. İslam, öğretilerinin takipçilerine zaferi garantiliyordu. Politik analizler İslam'ın güç arayanlar tarafından rekabet noktası ve hükümete bir meydan okuma aracı olarak, gücü ellerinde bulunduranların ise kendi meşruiyetlerini kurmak ve kitleleri mobilize etmek için kullandığını göstermektedir. Kesinlikle nasyonalizm daha fazla kitlesel ve daha az elitist olması nedeniyle politik katılımın artışına sebep olurken dinin tonu da artıyordu. Toplumun değişik katmanları arasındaki bu karşılıklı hareket ve İslam'a yönelişleri 10. bölümde detaylarıyla anlatılacaktır.

Gerçekten şunu sorgulamak ilginçtir: İslami bir düzen için destek nereden gelmektedir? Dini yapılanma seküler hükümetler eliyle sindirilmiş ve küçültülmüş bulunuyorken rejimin meşrulaştırılması veya kurulu düzene meydan okuması gibi hususlar küçük birer işaret teşkil etmektedir. İran gibi büyük bir istisna ile birlikte- Dahası Müslüman Kardeşler gibi alt tabaka müslümanları tarafından örgütlenmesi yapılan popülist hareketler, mevcut politikadan duyulan memnuniyetsizliğin bir ifade aracıydı. Talep ettikleri düzen diğerlerinin hedeflerine pek benzemiyordu: Sosyo-ekonomik adalet, hakikat, ruhun ve toplumun rönesansı gibi. Onların dezavantajları ise tanındıktır; detaylı bir programdan ziyade kutsal reçeteler, müsbet hareketler için gerekli pratik planlardan ziyade kınama bildirileri.

İslami alternatifin ancak uygulandığında başarılı olup olmayacağını zaman gösterecektir. Halbuki adres gösterilen konu açıktır: Halkın ihtiyaçlarını yansıtmak üzere kurulacak etkili kurumlar; elitist ideolojiler değil; ki halkın desteğini almak ve onları sosyal birlik ve istikrar içinde tutmak ilerleme için gereklidir.

Çev: Sedat Namdar

İslami cevaba, 1967 yenilgisi ve müslümanların hakikatten ne kadar uzak kaldıklarının göstergesi olan bozuk sosyal durum büyük bir katkı sağlamıştı.

Siyasi partilerden medyaya çamur savaşları

Rıfat Küçük

"Onların kendi aralarındaki çekişmeleri ise pek şiddetlidir. Sen onları hırlık sanırsın. Oysa onların kalpleri paramparcadır." (Haşır:14)

Temiz Olan Ne Kaldı?

20 Eylül'de DYP-CHP koalisyon hükümetinin bozulmasıyla başlayan siyasal arayış ve çekişmeler dönemi, siyasal partilerden medyaya ve işçi sendikalarına kadar pek çok alanda kavga ve dosya savaşlarına, çirkin saldırı ve iftira kampanyalarına, kirli çamaşırların birer birer ortaya dökülüşüne tanık oldu. Hayatın her alanını alıp götürən, sistemin mevcut imkanlarıyla gide remeyeceği boyutlarda bir kirlilik iyice gözler önüne serildi.

Önce koalisyon bozulur bozulmaz tarafların birbirleri hakkında ilginç şeyler söylediğini gördük.

Çiller'e göre Baykal en önemli şart olarak ortaya Néc-det Menzir'in görevden alınmasını sürmüştü. Halbuki o, terörle kahrmanca mücadele vermiş böyle bir polis şefini nasıl feda edebilirdi! "Bir bürokratin kadavrası üzerinde" nasıl siyaset yapabilirdi! Onun cesedini nasıl çiğneyebilirdi! Bunu yapmak tansa aynı kahrmanca edayla

koalisyona son vermişti.

Baykal ise Çiller'in bu açıklamaları üzerine daha ilginç bir yorumda bulunacaktı: "Çiller keşfedilmemiş bir fotoroman yazarı!"

CHP Genel Sekreteri Adnan Keskin de ileride tekrar koalisyon kurabileceklerini herhalde düşünmediğinden oldukça ağır şeyler söyleyecekti eski ortakları hakkında: "Çetin'e Menzir'i alacağımı söylememiş miydi? Kadının tutarsızlığı, üç kağıtlılığı, zibidiliği buradan belli değil mi? Devleti Başbakan'ın eşi Özer Çiller'le birlikte yönetmek istemiyoruz. (Şimdi kimle birlikte yönetiyorlar acaba?!) O gidip kocalık görevini yapsın... Çiller Amerika ve Türkiye'deki servetinin meşru kaynağını gösteremedi. Pisiğin içine battı." (Hürriyet, 22.9.1995)

**"Türkeş 'No Problem'
Yeter ki Refah Olmasın"**

Koalisyon dağılınca azınlık hükümeti gündeme geldi. Burada da göz yaşartıcı fedakarlıklar

sergilendi. Mesela Bülent Ecevit Refah'ın da içinde bulunduğu bir hükümete meydanı bırakmaktansa Türkeş ile birlikte azınlık hükümetini desteklemeye karar verdi. Vatani Refah tehlikesinden (!) bir kez daha kurtarılan bir zamanlar amansız düşmanı olarak gördüğü MHP lideri Türkeş'le yanyana kameralar, fotoğraf makineleri önünde etrafa gülücükler dağıtarak poz verdi: DSP lideri "hükümeti destekleyerek MHP kadrolaşmasına izin veriyor" eleştirileri üzerine şunları söyleyecekti:

"Bugünkü MHP, 1970'lerin MHP'si değil. Marjinallikten kurtulmaya çalışıyor. Ayrıca bu azınlık hükümeti kurulmasa ne olacak? Geniş tabanlı hükümet formülü gündeme gelecek. Yani o zaman MHP'nin, belki RP'nin de kurucusu olduğu bir hükümet oluşacak." Bu konuda CHP ve Deniz Baykal'dan gelen eleştirileri ise şöyle cevaplıyordu: "Baykal 1979'da beni MHP ile koalisyona zorladı. Benden habersiz MHP ile temas kurd.

Önce bana cevap ver-
sin!"

"Siyasi Rüşvet Ver-
mem!" (Gerekmedikçe)

Sonuçta Ecevit gelen
baskılar üzerine desteği-
ni Türk-İş'le anlaşma
yapılması şartına bağ-
ladı.

Çiller ise işçilerle ya-
pılan pazarlıkta vatan-
millet sevgisini ve saygı-
sını bu kadar aziz bildi-
ğini (!) bir kez daha is-
patlıyor ve "40 trilyona
kadar çıktım. Bundan
sonrası ülkeye haksız-
lıktır. Daha fazlasını
vermek siyasi rüşvete
girer. Bu rüşveti verir-
sem kendime olan say-
gımı (!) kaybederim."
(Halbuki daha sonra bu
rakamdan çok daha fazlasını
verdiği gibi, seçim rüşveti ola-
rak pek çok kasaba ilçeye, pek
çok ilçe de ile dönüştürülmeye
kalkışılacaktı!)

Sabah versus Türk-İş

Hükümetin Türk-İş'le pazarlığı
ve bu handikapın aşılama-
ması dolayısıyla azınlık hükümetinin
güvenoyu alamaması gibi hadi-
seler yaşanırken bir yandan da
Türk-İş'le Sabah gazetesi arasın-
da bir kavga başlıyordu. İşçiler
hükümet yanlısı yayınlarından
dolayı Sabah'ı boykot kampan-
yası başlatıyor, Sabah ise Türk-
İş başkanı Bayram Meral'in as-
lında ne kadar varlıklı biri oldu-
ğunu günbegün gözler önüne
seriyordu.

Alın terlerinin karşılığını al-

Milliyet

BASINDA DÜYEN

36.000 1995 Ocak 22 22.000

Kanal D'nin
yönetimi Milliyet
ve Hürriyet'te

Kanal D'nin yönetimi Milliyet ve Hürriyet'te

Aksam-Sabah vurgunu

Halkı "TV vereceğim" diye
aldatan Aksam Gazetesi'nin
arkasında Sabah Grubu var

Halkı seyyah etti
Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.
Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.

Sabah'ın kadrosu
Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.
Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.

Vurgun ortada
Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.
Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.

Rekor
"Tazminat:
180 milyar"

Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.
Aksam Gazetesi'nin
yayıncısı Zeynep
Kaya, "Halkı seyyah
etti" diye yazdı. Bu
ifade, "Halkı seyyah
etti" ifadesiyle aynı
anlamda kullanılır.

KİM BU ÇOCUK?

1. Bu yazarlar bu çocuk, daha pe-
şen ve pavyonlarda para alı-
yorlar.
2. Doğan Grubu'ndan Akmaz'ın gözü
yıkıldı mı?
3. Üçüncü kez, daha önce, yazarlar
milleti kandırmakla uğraşmış-
lardı.
4. Başbakan'ın kızı, kızıyla, kızıyla,
kızıyla, kızıyla, kızıyla.
5. Bu çocuk, iftiharla, yazarlar
kandırırsın ve kızıyla, kızıyla, kızıyla,
kızıyla, kızıyla, kızıyla.
6. Sabah Gazetesi'nin bir nüshası, hal-
la TV'ye, yazarlar'ın iftiharla, kızıyla,
kızıyla, kızıyla, kızıyla.
7. Akmaz'ın iftiharla, kızıyla, kızıyla, kızıyla,
kızıyla, kızıyla, kızıyla.
8. Sabah Gazetesi'nin bir nüshası, hal-
la TV'ye, yazarlar'ın iftiharla, kızıyla,
kızıyla, kızıyla, kızıyla.

**Doğan
Grubu'ndan
açıklama**

No 1, No 2, No 3, No 4, No 5, No 6, No 7, No 8, No 9, No 10, No 11, No 12, No 13, No 14, No 15, No 16, No 17, No 18, No 19, No 20, No 21, No 22, No 23, No 24, No 25, No 26, No 27, No 28, No 29, No 30, No 31, No 32, No 33, No 34, No 35, No 36, No 37, No 38, No 39, No 40, No 41, No 42, No 43, No 44, No 45, No 46, No 47, No 48, No 49, No 50, No 51, No 52, No 53, No 54, No 55, No 56, No 57, No 58, No 59, No 60, No 61, No 62, No 63, No 64, No 65, No 66, No 67, No 68, No 69, No 70, No 71, No 72, No 73, No 74, No 75, No 76, No 77, No 78, No 79, No 80, No 81, No 82, No 83, No 84, No 85, No 86, No 87, No 88, No 89, No 90, No 91, No 92, No 93, No 94, No 95, No 96, No 97, No 98, No 99, No 100, No 101, No 102, No 103, No 104, No 105, No 106, No 107, No 108, No 109, No 110, No 111, No 112, No 113, No 114, No 115, No 116, No 117, No 118, No 119, No 120, No 121, No 122, No 123, No 124, No 125, No 126, No 127, No 128, No 129, No 130, No 131, No 132, No 133, No 134, No 135, No 136, No 137, No 138, No 139, No 140, No 141, No 142, No 143, No 144, No 145, No 146, No 147, No 148, No 149, No 150, No 151, No 152, No 153, No 154, No 155, No 156, No 157, No 158, No 159, No 160, No 161, No 162, No 163, No 164, No 165, No 166, No 167, No 168, No 169, No 170, No 171, No 172, No 173, No 174, No 175, No 176, No 177, No 178, No 179, No 180, No 181, No 182, No 183, No 184, No 185, No 186, No 187, No 188, No 189, No 190, No 191, No 192, No 193, No 194, No 195, No 196, No 197, No 198, No 199, No 200, No 201, No 202, No 203, No 204, No 205, No 206, No 207, No 208, No 209, No 210, No 211, No 212, No 213, No 214, No 215, No 216, No 217, No 218, No 219, No 220, No 221, No 222, No 223, No 224, No 225, No 226, No 227, No 228, No 229, No 230, No 231, No 232, No 233, No 234, No 235, No 236, No 237, No 238, No 239, No 240, No 241, No 242, No 243, No 244, No 245, No 246, No 247, No 248, No 249, No 250, No 251, No 252, No 253, No 254, No 255, No 256, No 257, No 258, No 259, No 260, No 261, No 262, No 263, No 264, No 265, No 266, No 267, No 268, No 269, No 270, No 271, No 272, No 273, No 274, No 275, No 276, No 277, No 278, No 279, No 280, No 281, No 282, No 283, No 284, No 285, No 286, No 287, No 288, No 289, No 290, No 291, No 292, No 293, No 294, No 295, No 296, No 297, No 298, No 299, No 300, No 301, No 302, No 303, No 304, No 305, No 306, No 307, No 308, No 309, No 310, No 311, No 312, No 313, No 314, No 315, No 316, No 317, No 318, No 319, No 320, No 321, No 322, No 323, No 324, No 325, No 326, No 327, No 328, No 329, No 330, No 331, No 332, No 333, No 334, No 335, No 336, No 337, No 338, No 339, No 340, No 341, No 342, No 343, No 344, No 345, No 346, No 347, No 348, No 349, No 350, No 351, No 352, No 353, No 354, No 355, No 356, No 357, No 358, No 359, No 360, No 361, No 362, No 363, No 364, No 365, No 366, No 367, No 368, No 369, No 370, No 371, No 372, No 373, No 374, No 375, No 376, No 377, No 378, No 379, No 380, No 381, No 382, No 383, No 384, No 385, No 386, No 387, No 388, No 389, No 390, No 391, No 392, No 393, No 394, No 395, No 396, No 397, No 398, No 399, No 400, No 401, No 402, No 403, No 404, No 405, No 406, No 407, No 408, No 409, No 410, No 411, No 412, No 413, No 414, No 415, No 416, No 417, No 418, No 419, No 420, No 421, No 422, No 423, No 424, No 425, No 426, No 427, No 428, No 429, No 430, No 431, No 432, No 433, No 434, No 435, No 436, No 437, No 438, No 439, No 440, No 441, No 442, No 443, No 444, No 445, No 446, No 447, No 448, No 449, No 450, No 451, No 452, No 453, No 454, No 455, No 456, No 457, No 458, No 459, No 460, No 461, No 462, No 463, No 464, No 465, No 466, No 467, No 468, No 469, No 470, No 471, No 472, No 473, No 474, No 475, No 476, No 477, No 478, No 479, No 480, No 481, No 482, No 483, No 484, No 485, No 486, No 487, No 488, No 489, No 490, No 491, No 492, No 493, No 494, No 495, No 496, No 497, No 498, No 499, No 500, No 501, No 502, No 503, No 504, No 505, No 506, No 507, No 508, No 509, No 510, No 511, No 512, No 513, No 514, No 515, No 516, No 517, No 518, No 519, No 520, No 521, No 522, No 523, No 524, No 525, No 526, No 527, No 528, No 529, No 530, No 531, No 532, No 533, No 534, No 535, No 536, No 537, No 538, No 539, No 540, No 541, No 542, No 543, No 544, No 545, No 546, No 547, No 548, No 549, No 550, No 551, No 552, No 553, No 554, No 555, No 556, No 557, No 558, No 559, No 560, No 561, No 562, No 563, No 564, No 565, No 566, No 567, No 568, No 569, No 570, No 571, No 572, No 573, No 574, No 575, No 576, No 577, No 578, No 579, No 580, No 581, No 582, No 583, No 584, No 585, No 586, No 587, No 588, No 589, No 590, No 591, No 592, No 593, No 594, No 595, No 596, No 597, No 598, No 599, No 600, No 601, No 602, No 603, No 604, No 605, No 606, No 607, No 608, No 609, No 610, No 611, No 612, No 613, No 614, No 615, No 616, No 617, No 618, No 619, No 620, No 621, No 622, No 623, No 624, No 625, No 626, No 627, No 628, No 629, No 630, No 631, No 632, No 633, No 634, No 635, No 636, No 637, No 638, No 639, No 640, No 641, No 642, No 643, No 644, No 645, No 646, No 647, No 648, No 649, No 650, No 651, No 652, No 653, No 654, No 655, No 656, No 657, No 658, No 659, No 660, No 661, No 662, No 663, No 664, No 665, No 666, No 667, No 668, No 669, No 670, No 671, No 672, No 673, No 674, No 675, No 676, No 677, No 678, No 679, No 680, No 681, No 682, No 683, No 684, No 685, No 686, No 687, No 688, No 689, No 690, No 691, No 692, No 693, No 694, No 695, No 696, No 697, No 698, No 699, No 700, No 701, No 702, No 703, No 704, No 705, No 706, No 707, No 708, No 709, No 710, No 711, No 712, No 713, No 714, No 715, No 716, No 717, No 718, No 719, No 720, No 721, No 722, No 723, No 724, No 725, No 726, No 727, No 728, No 729, No 730, No 731, No 732, No 733, No 734, No 735, No 736, No 737, No 738, No 739, No 740, No 741, No 742, No 743, No 744, No 745, No 746, No 747, No 748, No 749, No 750, No 751, No 752, No 753, No 754, No 755, No 756, No 757, No 758, No 759, No 760, No 761, No 762, No 763, No 764, No 765, No 766, No 767, No 768, No 769, No 770, No 771, No 772, No 773, No 774, No 775, No 776, No 777, No 778, No 779, No 780, No 781, No 782, No 783, No 784, No 785, No 786, No 787, No 788, No 789, No 790, No 791, No 792, No 793, No 794, No 795, No 796, No 797, No 798, No 799, No 800, No 801, No 802, No 803, No 804, No 805, No 806, No 807, No 808, No 809, No 810, No 811, No 812, No 813, No 814, No 815, No 816, No 817, No 818, No 819, No 820, No 821, No 822, No 823, No 824, No 825, No 826, No 827, No 828, No 829, No 830, No 831, No 832, No 833, No 834, No 835, No 836, No 837, No 838, No 839, No 840, No 841, No 842, No 843, No 844, No 845, No 846, No 847, No 848, No 849, No 850, No 851, No 852, No 853, No 854, No 855, No 856, No 857, No 858, No 859, No 860, No 861, No 862, No 863, No 864, No 865, No 866, No 867, No 868, No 869, No 870, No 871, No 872, No 873, No 874, No 875, No 876, No 877, No 878, No 879, No 880, No 881, No 882, No 883, No 884, No 885, No 886, No 887, No 888, No 889, No 890, No 891, No 892, No 893, No 894, No 895, No 896, No 897, No 898, No 899, No 900, No 901, No 902, No 903, No 904, No 905, No 906, No 907, No 908, No 909, No 910, No 911, No 912, No 913, No 914, No 915, No 916, No 917, No 918, No 919, No 920, No 921, No 922, No 923, No 924, No 925, No 926, No 927, No 928, No 929, No 930, No 931, No 932, No 933, No 934, No 935, No 936, No 937, No 938, No 939, No 940, No 941, No 942, No 943, No 944, No 945, No 946, No 947, No 948, No 949, No 950, No 951, No 952, No 953, No 954, No 955, No 956, No 957, No 958, No 959, No 960, No 961, No 962, No 963, No 964, No 965, No 966, No 967, No 968, No 969, No 970, No 971, No 972, No 973, No 974, No 975, No 976, No 977, No 978, No 979, No 980, No 981, No 982, No 983, No 984, No 985, No 986, No 987, No 988, No 989, No 990, No 991, No 992, No 993, No 994, No 995, No 996, No 997, No 998, No 999, No 1000, No 1001, No 1002, No 1003, No 1004, No 1005, No 1006, No 1007, No 1008, No 1009, No 1010, No 1011, No 1012, No 1013, No 1014, No 1015, No 1016, No 1017, No 1018, No 1019, No 1020, No 1021, No 1022, No 1023, No 1024, No 1025, No 1026, No 1027, No 1028, No 1029, No 1030, No 1031, No 1032, No 1033, No 1034, No 1035, No 1036, No 1037, No 1038, No 1039, No 1040, No 1041, No 1042, No 1043, No 1044, No 1045, No 1046, No 1047, No 1048, No 1049, No 1050, No 1051, No 1052, No 1053, No 1054, No 1055, No 1056, No 1057, No 1058, No 1059, No 1060, No 1061, No 1062, No 1063, No 1064, No 1065, No 1066, No 1067, No 1068, No 1069, No 1070, No 1071, No 1072, No 1073, No 1074, No 1075, No 1076, No 1077, No 1078, No 1079, No 1080, No 1081, No 1082, No 1083, No 1084, No 1085, No 1086, No 1087, No 1088, No 1089, No 1090, No 1091, No 1092, No 1093, No 1094, No 1095, No 1096, No 1097, No 1098, No 1099, No 1100, No 1101, No 1102, No 1103, No 1104, No 1105, No 1106, No 1107, No 1108, No 1109, No 1110, No 1111, No 1112, No 1113, No 1114, No 1115, No 1116, No 1117, No 1118, No 1119, No 1120, No 1121, No 1122, No 1123, No 1124, No 1125, No 1126, No 1127, No 1128, No 1129, No 1130, No 1131, No 1132, No 1133, No 1134, No 1135, No 1136, No 1137, No 1138, No 1139, No 1140, No 1141, No 1142, No 1143, No 1144, No 1145, No 1146, No 1147, No 1148, No 1149, No 1150, No 1151, No 1152, No 1153, No 1154, No 1155, No 1156, No 1157, No 1158, No 1159, No 1160, No 1161, No 1162, No 1163, No 1164, No 1165, No 1166, No 1167, No 1168, No 1169, No 1170, No 1171, No 1172, No 1173, No 1174, No 1175, No 1176, No 1177, No 1178, No 1179, No 1180, No 1181, No 1182, No 1183, No 1184, No 1185, No 1186, No 1187, No 1188, No 1189, No 1190, No 1191, No 1192, No 1193, No 1194, No 1195, No 1196, No 1197, No 1198, No 1199, No 1200, No 1201, No 1202, No 1203, No 1204, No 1205, No 1206, No 1207, No 1208, No 1209, No 1210, No 1211, No 1212, No 1213, No 1214, No 1215, No 1216, No 1217, No 1218, No 1219, No 1220, No 1221, No 1222, No 1223, No 1224, No 1225, No 1226, No 1227, No 1228, No 1229, No 1230, No 1231, No 1232, No 1233, No 1234, No 1235, No 1236, No 1237, No 1238, No 1239, No 1240, No 1241, No 1242, No 1243, No 1244, No 1245, No 1246, No 1247, No 1248, No 1249, No 1250, No 1251, No 1252, No 1253, No 1254, No 1255, No 1256, No 1257, No 1258, No 1259, No 1260, No 1261, No 1262, No 1263, No 1264, No 1265, No 1266, No 1267, No 1268, No 1269, No 1270, No 1271, No 1272, No 1273, No 1274, No 1275, No 1276, No 1277, No 1278, No 1279, No 1280, No 1281, No 1282, No 1283, No 1284, No 1285, No 1286, No 1287, No 1288, No 1289, No 1290, No 1291, No 1292, No 1293, No 1294, No 1295, No 1296, No 1297, No 1298, No 1299, No 1300, No 1301, No 1302, No 1303, No 1304, No 1305, No 1306, No 1307, No 1308, No 1309, No 1310, No 1311, No 1312, No 1313, No 1314, No 1315, No 1316, No 1317, No 1318, No 1319, No 1320, No 1321, No 1322, No 1323, No 1324, No 1325, No 1326, No 1327, No 1328, No 1329, No 1330, No 1331, No 1332, No 1333, No 1334, No 1335, No 1336, No 1337, No 1338, No 1339, No 1340, No 1341, No 1342, No 1343, No 1344, No 1345, No 1346, No 1347, No 1348, No 1349, No 1350, No 1351, No 1352, No 1353, No 1354, No 1355, No 1356, No 1357, No 1358, No 1359, No 1360, No 1361, No 1362, No 1363, No 1364, No 1365, No 1366, No 1367, No 1368, No 1369, No 1370, No 1371, No 1372, No 1373, No 1374, No 1375, No 1376, No 1377, No 1378, No 1379, No 1380, No 1381, No 1382, No 1383, No 1384, No 1385, No 1386, No 1387, No 1388, No 1389, No 1390, No 1391, No 1392, No 1393, No 1394, No 1395, No 1396, No 1397, No 1398, No 1399, No 1400, No 1401, No 1402, No 1403, No 1404, No 1405, No 1406, No 1407, No 1408, No 1409, No 1410, No 1411, No 1412, No 1413, No 1414, No 1415, No 1416, No 1417, No 1418, No 1419, No 1420, No 1421, No 1422, No 1423, No 1424, No 1425, No 1426, No 1427, No 1428, No 1429, No 1430, No 1431, No 1432, No 1433, No 1434, No 1435, No 1436, No 1437, No 1438, No 1439, No 1440, No 1441, No 1442, No 1443, No 1444, No 1445, No 1446, No 1447, No 1448, No 1449, No 1450, No 1451, No 1452, No 1453, No 1454, No 1455, No 1456, No 1457, No 1458, No 1459, No 1460, No 1461, No 1462, No 1463, No 1464, No 1465, No 1466, No 1467, No 1468, No 1469, No 1470, No 1471, No 1472, No 1473, No 1474, No 1475, No 1476, No 1477, No 1478, No 1479, No 1480, No 1481, No 1482, No 1483, No 1484, No 1485, No 1486, No 1487, No 1488, No 1489, No 1490, No 1491, No 1492, No 1493, No 1494, No 1495, No 1496, No 1497, No 1498, No 1499, No 1500, No 1501, No 1502, No 1503, No 1504, No 1505, No 1506, No 1507, No 1508, No 1509, No 1510, No 1511, No 1512, No 1513, No 1514, No 1515, No 1516, No 1517, No 1518, No 1519, No 1520, No 1521, No 1522, No 1523, No 1524, No 1525, No 1526, No 1527, No 1528, No 1529, No 1530, No 1531, No 1532, No 1533, No 1534, No 1535, No 1536, No 1537, No 1538, No 1539, No 1540, No 1541, No 1542, No 1543, No 1544, No 1545, No 1546, No 1547, No 1548, No 1549, No 1550, No 1551, No 1552, No 1553, No 1554, No 1555, No 1556, No 1557, No 1558, No 1559, No 1560, No 1561, No 1562, No 1563, No 1564, No 1565, No 156

itiraf ediyordu. Ama ne de olsa o ve arkadaşları ahlaklı (!) insanlardı. "Günlerdir Can Ataklı hiç karnından konuşmadan, milletin bankası olan İş Bankası'nın Dışbank'ı nasıl Aydın Doğan'a armağan ettiğini belgele-riyle yazıyor"du. "Kamuoyunun artık milletin paralarının nasıl bir gazete sahibine yedirildiğini belgeleriyle öğrendiği bir noktada bu iddialara cevap vermesi gerekenler yeni bir iftira yolunu seçmişlerdi. Zafer Mutlu daha sonra kendisine saldıran Milliyet'ten Umur Talu ve Yalçın Doğan'a şöyle cevap verecek ve hatta Doğan'ın "küçük bir sırtını" ifşa edecekti:

"Milliyet'te 'iki sakallı' birden bana hücum ediyor. Bunlardan küçüğüne (Umur Talu'yu kast ediyor) söyleyecek sözüm yok. Ona cevap vermeye gerek görmüyorum. Beyaz sakallı olana gelince, beni arabuluculukla suçluyor ve ondan sonra bütün öfkesini ve kompleksini döküyor.

Beyaz keçi sakallı; unuttun mu, hükümet krizi çıkmasaydı, Sayın Çiller özel uçağı ile önce iki gün Belçika'ya, sonra da bir günlüğüne İspanya'ya gidecekti hani. Unuttun mu, sen yaptığımız bir telefon görüşmesi sırasında bana "Ya söylesene Tansu Hanım'a, Milliyet'ten beni ismen davet etsin" diye arabuluculuk istediğini."

Mesut Yılmaz versus Sabah ya da "elinde belge olup da açıklamayanın..."

Zafer Mutlu'nun geniş açıklaması yine o günlerde başlayan bir başka kavgaya temasla de-

vam ediyordu. Bu kavga Sabah'ın bir de Mesut Yılmaz'la giriştiği savaştı. ANAP lideri birkaç gün önce İnterstar'da yayınlanan Kırmızı Koltuk programında neler söylememişti ki.. Ona göre bir kısım medya satılmıştı. (Günaydın Sayın Yılmaz!) Bu sözleriyle özellikle de Sabah'ı kastediyordu. Sabah şantajcıydı. Geçtiğimiz mahalli seçimlerden sonra Sabah'ın sahibi ve genel yayın yönetmeni ona gitmişler ve ANAP'ın DYP'yle hükümet kurmasını önermişlerdi. Hayır, önermemişler, adeta ultimatom vermişlerdi. Ultimatomun gereğini yerine getirmedigi için de gazetelerini 1,5 yıldır kendisine karşı şantaj aracı olarak kullanıyorlardı.

Bütün bunlara Zafer Mutlu'nun cevabı gayet edep sınırları dahilindeydi(!): "Türk politikasında seviyeyi gittikçe düşüren Sayın Yılmaz'ın bizimli ilgili iddiaları tümüyle yalandır, iftiradır... elinde belge olup da açıklamayanın..."

Yine Sabah'tan Güngör Mengi aynı günkü yazısında Yılmaz için "Başarısızlık, hurs ve hıncı onu lamalara çevirdi. Bilirsiniz lamalar yanına çok yaklaşan insanlara tütüktür. bu tütürüğün sebebi yoktur. mesut Yılmaz'daki durum da mutsuzluğa bağlı bir lama sendromu olmalı" diyordu.

En Kahraman Kim?

24 Ekim günü Sabah çağrıda bulunarak basın kuruluşlarının denetlenmesi için geniş yetkilerle donanmış bir meclis soruşturma komisyonunun kurulmasını talep ediyor, sonunda da şunu ila-

ve ediyordu: "Saygıdeğer Sabah okurları... Sabah basın tekeline karşı mücadele veren bir halk gazetesidir. Sabah Türk milleti adına basın özgürlüğü mücadelesi vermektedir. Bizimle gurur duyun. Buna layıktır ve hep layık olmaya devam edeceğiz"

Aynı gün Milliyet ise "Uyan Sabah" manşetini atacak ve "Meclis görevi" çağrısını tam 14 ay önce kendilerinin yaptığını hatırlatacaktı. "Milliyet o gün kimin rüşvetçi olduğunu, kimin basının yüzkarası olduğunu gözler önüne sermişti... Ama Milliyet'in o günkü çağrısından kaçan Sabah bugün köşeye sıkışınca hedef şaşırtmak için, Milliyet'in dürüstlük nişanesi çağrısını kopya etmeye kalk" mıştı.

Fakat Milliyet'in tüm bunlara ilave edecek birkaç küçük ifşaatta daha vardı. İkide bir "gazetecilikten başa işimiz yok" diye şişinen Sabah grubu bu "işleri" nedense hep gizli gizli çevirmek istiyordu. Sabah'ın sahibi ve yöneticilerinin girip çıkmadığı "iş" kalmamıştı: Batık bankacı Atilla Uras'la birlikte Amerika'da banka satın almaktan büro malzemeleri süpermarketçiliğine, TV montajcılığından turizm şirketine, otomobil, konut, arsa ve seks kaseti pazarlamasına varıncaya kadar bir yığın sektör... Üstelik "Sabah'ın tepesine bayrak gibi Türkiye haritası koyanlar, Türkiye'nin koylarında yabancı bayrak dalgalandıran yatla dolaşmaktan utanmadılar. Sabah'ın sahibi Dinç Bilgin bu yatı yurt dışında bir şirkete kayıtlı göstererek, Göcek koylarındaki sclassının vergisinden kurtuldu. Bu sayede gümrük de ödenmediği gibi, yabancı

yatlara yönelik ucuz benzin teşvikine de tenezzül etti. Dinç Bilgin vergi ve gümrükten kaçarken, ucuz benzinini kaçırmadı!"

Sabah 25 Ekim nüshasında patronun yatıyla ilgili söylenenlerin doğru olduğunu belirterek "bunun ne ayıbı, ne yanlış var?" diyor ve okurlarından "önemli bir rica"da bulunuyordu: "Eğer hürriyet ve milliyet gazetelerini de satın alıyorsanız, lütfen bu gazetelerle Sabah'm dünkü ve bugünkü sayılarını yanyana koyun ve aralarındaki zerafet, seviye ve üslup farkına bir bakın. Biz ne diyoruz onlar ne diyor? Kararı siz verin."

"On Kupona Başbakan"

Milliyet'e nazaran bu kavgada daha geride duruyor gibi gözükken Aydın Doğan'ın öbür gazetesi Hürriyet'te Enis berberoğlu'nun 24 Ekim tarihli yazısı ise hadiseye bir parça daha mizahi boyut katar nitelikteydi. "On Kupona Başbakan" başlığını atan Enis berberoğlu şöyle devam ediyordu: "Memlekete Başbakan lazımsa başka kim verecek ki. Sayın Mutlu'yu Ankara'ya gönderen promosyon emridir. Meğer ki Sabah gazetesi Türkiye'ye bir başbakan verecek. Bütün diğer Başbakan

adayları kötüdür."

Ancak kupon meselesi bu esnada daha ciddi bir tartışmaya da konu oluyor, televizyon verme vaadiyle tirajını bir milyon üzerine çıkaran Akşam gazetesi de kavgaya dahil olurken biriktirilen kuponların TV'lere dönüşüp dönüşmeyeceği sorulmaya başlanıyordu.

Bunu başlatanlardan Hürriyet yazarı Emin Çölaşan "Kuponculuğun bile şerefini çiğnediler" diye yakınmaktan kendini alamıyor ve sözlerine şöyle devam ediyordu: "Artık burada 'gazeteciliğin haysiyeti' gibi kavramlardan fazla sözletmeye gerek yok. Bunlarda böyle kavramlar zaten yok da, boyalı kağıttan oluşan ve televizyon vaadiyle 700 bin kişiyi söğüşlemeye devam eden Akşam gazetesi kuponculuğun bile haysiyetini yok etti."

Mehmet Ali Ilıcak konusunda Milliyet'in söyledikleri daha da ağır şeyler olacaktı. Sabah gazetesinin tuttuğu fedai veya "kiralık katil" olarak adlandırdıkları M.Ali Ilıcak "dolandırıcılık yüzünden Almanya'ya giriş çıkışı yasaklanmış; pavyon şarkıcılığı, şarap satıcılığı özentiliğinden "sahte" gazete sahipliğine zıplamış bir şaibe örneği" idi. (24 Ekim 1995)

Bununlara cevaben Sabah, Akşam'la bir ortaklığının olmadığını belirtecek, başlangıçta Aydın Doğan tarafından basım ve dağıtım yapıırken bu "Aydın Abi"sinin "Mehmet Ali Ilıcak kardeşi"nden zam istemesi üzerine ayrıldıklarını, şimdi ise Sabah tarafından basıldığı için bu saldırının yapıldığını öne sürecekti. Sabah ayrıca en iyi savunmanın saldırı olduğu düşüncesiyle herhalde, bir de karşı hamle geçecekti:

"Nitekim Aydın Doğan da... Milli Gazete'yi, Cumhuriyet gazetesini, laik çevrelerin bir numaralı düşmanı Akit gazetesini, MHP'nin yayın organı Orta Doğu'yu, solun önemli gazetesi Evrensel'i dağıtmaktadır. Ayrıca Aydın Doğan "Fortçu, Yavru, Süper Sekspres, Teleseks" gibi porno dergilerinin dağıtımını yapmaktadır." (29.10.1995)

Bu yazının yazıldığı günlerde siyasi partiler ve medya çevrelerindeki çamur savaşları bitmiş değildi kuşkusuz. Devlet denen aygıtın halktan topladığı servetin dağıtımında pay sahibi olma kavgasını yansıtan bu çekişmeler, buna elverişli bir kurulu düzen varlığını devam ettirdiği sürece de bitmeyecektir.

Alıntı ve değiniler..

Haz.: İlhan Gündoğdu- Savaş Yaylı

Hacca gidince anlıyorsunuz...

Politik duruma bir göz atın, tam kaos... Allah sonumuzu hayretsin, Ankara senaryodan geçilmiyor. Gazetemizin birinci sayfasında detayları bulacaksınız. Sence ne olacak denildiğinde "Allah büyük" dedim ve aklıma Hac önkayıtları işi geldi. Diyanet'ten Hac İşleri Başkan Vekili Nevzat Unal ile görüştüm. İl listeleri geliyormuş, ön kayıtlar dolmuş, 60 bin kişilik kontenjanımız var, galiba Hac'ca yine kurayla gidilecek.

Şimdi tahmin ediyorum, içinizden diyorsunuz ki "Bu Hac konusu nereden çıktı?" Belki bir kısmınız, "Hac'ca gitsek ne olur gitmesek ne olur?" diye düşünüyorsunuz.

Hatta, Rize Belediye Başkanı Şevki Yılmaz'ın hacılara şeriat yemini ettirmesini seyrederip, "Benim orada ne işim var" diyenleriniz de olabilir. Bunları anlıyorum, ama anlatmak istediğim, Mekke'de Ka-

be'yi görmenin inanılmaz bir his olduğu ve bunu imkanınız varsa mutlaka yaşamamız gerektiği... Ben şanslıydım, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in başbakanlığı döneminde, sayesinde, umre yaptım.

Birçok gazeteci beraberdik, aynı hisleri yaşadık. Size, neler hissediliyor onu anlatayım (anlatmaya çalışacağım)...

Aramızda gerçekten dinimizin bütün farzlarını yerine getirenler olduğu gibi, benim gibi inancı tam olup da, ders çalışmayı, işini iyi yapmayı ibadet gibi görenler de vardı.

Kabe'yi görüp tavaf etme fikri beni heyecanlandırıyordu ve fakat bunun şahsi ve mesleki iyi bir deneyim olmaktan öteye gideceğini düşünmüyordum.

Ancak, Kabe'ye geldiğinizde iş değişiyor... Şunu kesinlikle söyleyebilirim ki, orası çok özel bir yer. Şimdi bana "Günaydın", "Aferin anlamışsın" demeyin...

İstedığınız insanı seçin, dünyada herhangi bir yere koyun, sonra Kabe'yi ziyarette götürün, farkı hemen hissedecektir. Orada bir tür akım var, nasıl elektrik akımını göremiyorsunuz, ama çarpınca çarpıyor, orada da öyle inanılmaz bir huzur akımı var.

Zaman duruyor, aklınıza hiçbirşey gelmiyor, çok büyük bir hafifleme hissi sizi sarıyor ve bir huzur okyanusuna balıklama atlamış gibi oluyorsunuz. Akıl alacak gibi değil...

Kozmik bir yer de diyebilirsiniz. Elbette, kendi başına mutlaka özel bir yer... Şunu da ekleyim...

Dünyanın dört bir yanından sürekli olarak oraya dönülüp, iç huzuru ve iyilik üflendiği için, bütün enerji o noktada kesiliyor. Ve siz bunu gerçekten hissediyorsunuz.

Diyeceğim şu... Bu duyguları anlatmak, ne kadar anlatmaya çalışsam imkansız. Bunu yaşamak lazım...

Sokakta sarıklarla dolğan

insanları görünce gözlerini kapatanlar, bazen bu tür işlere de gözlerini kapatıyorlar. Sonra da huzur bulmak için kristal kürelerden, yıldız falına kadar arayışlara giriyorlar. Bunlar eğlenceli olabilir, ama gerçekten bir anda huzurun ne olduğunu yaşamak için Hac'a gidin... Kralı da, başbakanı da, halkın içinden birini de, kadınlı erkekli genç, yaşlı renk renk insanları eşit bir sadelikte izleyip onların da aynı duyguyla dolduklarını kavramak mümkün.

Orada saçıncıdan bir tutam bıraktıktan sonra, o gönül huzuru hissinin artık sizi terketmediğini göreceksiniz...

Murat Birsel

Yeni Yüzyıl 27. 10. 1995

Refah'a doğru

Kıymetli Başbakan engin belagat gücüyle zaten ifade etmişlerdi:

Millet olarak topyekün refaha doğru koşuyoruzdur.

Biz tercüme edip ekleyelim:

Doğrudur, hem de büyük harfle yazılan Refah'a...

Türkiye nüfusunun kabaca üçte ikisi 34 yaşından genç.

Yani 12 Eylül sabahı daha 20'sine girmemişti.

Milletvekili pazarları, kumar borcundan temiz kağıdı almak için yırtman siyasiler, emanet hükümetler...

Cepheler, kavgalar, bakan

düşüren çıplak bayanlar...

Hep kulaktan duyuldu...

Siyasi bekaret korundu.

Ta ki bir ay öncesine kadar.

Son krizde sanki hortlak gördüler.

12 Eylül öncesi siyasi tarih tekerrür etti.

Onlara göre, bakın neler oldu:

Sarışın Bayan, Baba evinden kaçtı, Tecavüzcü Coşkun çetesi kovaladı.

Beyaz atlı prens son anda imdada yetişti.

O da "İstedigimi vermezsen, seni kuyuya atarım" diye korkuttu.

Sarışın Bayan çaresiz kaldı, kötü yola düştü.

Yalan Rüzgarı dizisine fiğüran oldu.

Şişman bir gazeteciyi kemancı kadrosuna aldı.

Basında mübalağa cenk başladı...

Tabaklar, çanaklar Scud füzesi niyetine havada uçtu.

Cellatlar korktu, düşmana kaçtı.

Vaziyeti kurtarmak için ahaliye bahşiş dağıtıldı.

Memur ve amelenin sırtı okşandı.

Prens ve zoraki eşi çıktı seçim sahnine...

Biz kaldık sandıkla baş başa...

Ekmeekten sonra masallar da bozuldu.

Pamuk Prenses'in düğün elbisesi kirlendi.

Prens'in atı topal çıktı.

Çirkefe sadece Refah bu laşmadı.

Kısa Kısa...

Ne dedi? Ne yazdı?

Mori'nin araştırmasında kararsızların oranının bu kadar yüksek çıkmasına hiç şaşmıyorum.

Bu kadar çok kararsız politikacıya, bu kadar kararsız seçmen normal.

Feral Tınç, 30 Ekim 1995, Hürriyet.

"Dün Cumhuriyetin yetmiş ikinci yıldönümünü kutladık.

İnşallah uzakta olmayan bir gün, demokrasinin de birinci yılını kutlarız.

Yavuz Gökmen, 30 Ekim 1995, Hürriyet.

Cindoruk:

Çiller, kocasını öldüren katille evlenen dul kadına benziyor.

Çiller kafatasçılarla işbirliği yapan sefertaşçıdır. 6 Kasım

1995, Hürriyet

Sizce bu seçimin galibi kim olacak? Enis Berberoğlu Hürriyet 26 Ekim 1995

Almanya Cumhurbaşkanı Herzog: "İslam'a düşmanlık beslemeyin"

Almanya Cumhurbaşkanı Roman Herzog, İslam ülkeleri ile diyalogun kesilmesinin yanlış olduğunu vurgulaya-

"Yorumlu" İktibaslar

Türkiye, 1950'de NATO üyeliğini, adeta tınaklarıyla kazıyarak almıştı. Üyeliğin Türkiye'ye altın tepsi içinde verildiğini hiç kimse sanmasın. Türkiye, ancak bu güçlü savunma şemsiyesinin altına girdikten sonra, Sovyetler Birliği'nin kuzeyden sarkan pençelerine karşı korunabilmiştir. Şimdi, Türkiye'nin Avrupa ligine çıkması ve bunun için Gümrük Birliği'ne üye olması da tarihi bir dönüm noktası olacaktır.

Kökten dinci akımlara, böyle dayanacaktır. Bölücü terörün Avrupa'dan desteklerini böyle kurutabilir. Ekonomide çağın frekansını böyle yakalar.

Güneri Cıvaoglu,
1 Kasım 1995, Sabah

Efendim neymiş: "Türkiye NATO'ya girmescymiş, Sovyet pençesine düşecekmiş." (Sayın Cıvaoglu hala soğuk savaş döneminden kalma bir şabloncu yaklaşımı niçin tekrarlıyor dersiniz?)

Peki, Türkiye niçin Gümrük Birliği'ne girmeliymiş? "Köktendinci akımlardan kurtulmak için!!"

Şimdi anlaşıldı mı "Vehbi'nin kerrakesi"?!!

Umran

rak, "Geçmişte Doğu Avrupa ülkelerine karşı oluşturulan düşmanlık klişesinin yerini, İslam'a karşı düşmanlık almamalı" dedi. Cumhurbaşkanı Herzog, ARD televizyonunun "Bonn'dan Haberler" programında yaptığı açıklamada, Almanya'da terör grupları ile mücadelenin, cezai takibat çerçevesinde verildiğini söyledi. "Terörist eylemlerle" İslam birbiriyle karıştırılmamalı" diyen Cumhurbaşkanı Herzog, Almanya'daki değişik dinlerin eşit olarak yan yana yaşamaları gerektiğini kaydetti. Alman Federal Parlamentosu, İsrail Başbakanı İzak Rabin'in ölümünü "İlahi Ceza" olarak nitelendiren İran Dışişleri Bakanı Velayeti'nin, Bonn'da yapılacak "Avrupa ve İslam Dünyası" konulu konferansa davet edilmemesi konusunda karar almıştı.

13 Kasım 1995, Türkiye

Toffler ve kendimize güvenmek

Önceki gece Türk Henkel'in "sohbet toplantıları" çerçevesinde, bu kez, adeta bir futbol maçı kalabalığı halindeki "İstanbul ve Türkiye eliti"yle birlikte Alvin Toffler'i dinledik...

İki buçuk saat konuştu ve kimse kusura bakmasın, "bilgi dağarcığımız" zenginleşmedi. Zaten bildiğimiz tezle-

rini ve bizlerin de yıllardır yazıp dillendirdiğimiz kimi görüşleri, didaktik bir biçimde anlattı, durdu. Toffler, 15 yıl önce yazdıklarıyla, "Üçüncü Dalga"yla, bugünleri görebilmiş ve tanımlayabilmiş olmanın haklı gururunu taşıyabilir; ama 15 yıl önce söylediklerinden bir milim ileri gidememiş ve önümüzdeki 15 yılı göstermiyor.

Ayrıca, tezlerinde, Amerikan düşünürlerinin "ortak zaafı" olan çok kocaman bir gedik farkediliyor. Toffler'in tezlerinde, "tarih" yok; "kültür" yok; "tarihi ve kültürel kimlik" yok. Yani, birçok ve kendisinden ayıramaz boyutuyla "insan" yok. "Bilgi toplumunun yapısı", "teknolojinin insanlığa sunduğu boyutlar" ise çarpıcı ve doğru örneklerde var. Ama, tezi, "total" bir tez...

Bu gibi toplantıların en sıkıcı yanlarından biri, Türkiye'de pek önemsenen bazı ünlü, önemli ve hatta başarılı şahsiyetlerin, "kendine güven duygusu eksikliği"ni yansıtan abuk subuk soruları... Tanınmış bir Amerikalı düşünce adamından, vakit geçirmeden, "Türkiye'nin sorunlarını çözüm reçeteleri"ni istiyorlar. Bu tür "elit" katılımlı toplantılarda "bizimkiler" için en büyük sorun, genellikle "din"....

Cengiz Çandar
Sabah, 19.11.1995

Dinar'ı Allah değil 'yıkıla-sı düzen' yıktı

Ağır hasarlı dört bin bina-nın "fenni mesulleri" neredeler?

"Yerel yönetimlerin" hiç mi kusuru yok?

"Statik hesapları" yapan-lar, "hatalı projelere" imza atanlar suçsuz mu?

Ya yerle bir oluveren kamu binalarını yapanlar...

Bizim demokrasimizin bir ayağı topal...

Demokraside "hesap sor-mak" vardır.

Bizde çalanın çaldığı, yap-a-nın yaptığı "yanına kar kalı-yor."

Ve "olan" fukara vatandaşa oluyor...

Hesap vermesi gerekenler "ne gelirse Allah'tan" diyerek işin içinden çıkıyor.

"Yıkılmayan" 3.500 binada oturanların Allah'ı da, ağır ha-sarlı dört binbinada oturanla-rın Allah'ı da "aynı Allah."

Sadece "binaları yapanlar farklı".

Herşeyi "Allah'ın üzerine yıkmak kolaylığını" artık bı-rakalım.

Binalar "Allah'tan değil, "hırsızlıktan" yıkıldı, "plan-sızlıktan" yıkıldı, "yerel yön-e-tim hatalarından" yıkıldı.

Ah, birkaç yüz Dinarlı çı-kıp da "mütcahitleri mahke-melere veriverseler..."

Birkaç yüz Dinarlı da "be-lediyeyi"...

Bakalım ondan sonra "bu laubalilik" sürer mi?

"Dinar kartondan yapılmış bir bina gibi göçüverdi.

Devlete maliyeti on tril-yon...

Dinar için helal olsun, feda olsun, ama bu deprem " bu kadar pahalı mı atlatılmalıydı?"

"Giden canlara" yazık de-ğil mi?

Herşeyi "Allah'ın üzerine yıkarak" kurtulamayız. Di-nar'ı Allah yıkmadı, "yıkılası düzen" yıktı...

Yavuz Donat, 10 Ekim 1995, Milliyet.

Nuray Mert:

İslamcılık statükoculuğa en-dekslenme eğiliminde

İslami uyanıştan daha faz-la şey kastedildiğini gözlemek isterdim, ancak ben mankenlerin başörtüsü takarak İslami dergilere yazı yazmasını veya bazı zenginlerin bunalım geçi-rip tarikatlara bağlanmalarını veya Bandırma Vapauru'nun pusulasının iyi işlediğinin 'bi-limsel bir şekilde tesbit edil-mesini İslami uyanış olarak göreceğim ölçüde iyimser bir mizaca sahip değilim. Top-lumsal olarak İslami uyanış veya çıkış bence mevcut düzenin aksaklıklarını hedef alan eleştiri imkanının hayata geçirilmesiyle mümkün olacaktır. *İzlenim, Kasım 1995*

AKV'den...

4.GENEL KURULUMUZ YAPILDI

Vakfımızın 4. Genel Kurul top-lantısı 21. 10. 1995 tarihinde İs-tanbul'da yapıldı. Toplantıda önce geçen dönemin faaliyetle-ri görüşüldü ve ibra edildi. Da-ha sonra yeni yönetim kurulu seçimi yapıldı.

Yeni yönetim kurulu şöyle be-lirlendi: İsmail Derici (Başkan), Şemseddin Özdemir, Mustafa Ertekin, Fahreddin Gör, Veli Kahraman, Bayram Babacan, Tarık Baykal.

Önümüzdeki faaliyet dönemin-de yeni yönetim kuruluna ba-şarılar dileriz.

ZONGULDAK ŞUBEMİZ AÇILDI

25 Kasım 1995 Cumartesi günü AKV Zonguldak şubesi'nin açılı-şı yapıldı. Açılışa geniş bir da-vetli topluluğu katıldı. Zogul-dak şubesi kurucusu Kazım Eroğlu önümüzdeki günlerde çeşitli eğitim çalışmaları ve sos-yal faaliyetler planladıklarını söyledi. Zonguldaklı kardeşle-rimize yapacakları faaliyetler-de muvaffakiyetler diliyoruz.

KUŞTEPE TEMSİLCİLİĞİMİZ FAALİYETE GEÇTİ

Eylül 1995'te İstanbul/Kuştepe semtinde temsilcilik açmakla görevlendirilen İlhan Cündöğ-du, Nuran Tokatlıoğlu ve Sevinç Yılmaz kardeşlerimiz faaliyetlerine başladılar. Çalış-malarında başarılar dileriz.

II. İslam düşüncesi sempozyumu

İpekyolu Bilgievi ve Trabzon Belediyesi'nin işbirliği ile düzenlenen II. İslam Düşüncesi Sempozyumu, 19-22 Ekim 1995 tarihleri arasında Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi'nde yapıldı. İlk sempozyum, iki yıl önce yapılmıştı. Doç. Dr. Mehmet Bekaroğlu'nun organizasyonu ve gayretiyle gerçekleşen sempozyumda yazı işleri müdürümüz Abdullah Yıldız da "Kur'an'a Göre Kur'an Okuma'da Temel Prensipler" konulu bir tebliğ sundu.

Sempozyumun ilk gününde Trabzon Belediye Başkanı Asım Aykan ve organizatör Mehmet Bekaroğlu açış konuşmasına da atıfta bulunarak böyle bir organizasyonla neyi amaçladıklarını ortaya koydu. Bekaroğlu, konuşmasında kısaca: "Aydınlanma felsefesi ortaya atılan bütün sabitelerin iflas ettiğini, dinin yeniden döndüğünü" anlattı ve böyle bir dönem de İslam düşüncesi sempozyumunun daha bir anlam kazandığını söyledi.

I. Oturum: Din, Düşünce ve Gelenek

İlk oturum bu başlık altında

başladı. Ancak konuşmacılardan bazılarının ifade etmek zorunda kaldığı gibi, bu oturuma neden böyle bir başlık verildiği tam anlaşılamadı.

Oturumda ilk tebliği, "Kur'an'ı Anlamanın Mahiyeti Üzerine Felsefi Bir Çözümleme" başlığı altında Dücane Cündioğlu sundu. Cündioğlu özetle şu tezi savundu: "Kur'an'ı anlamak dili, dille neyin anlatıldığını anlamak, ayrıca kelamı anlamak demektir. Kur'an dilsel bir metin (nass-ı lügavi) dir. Onu anlamak dilsel bir metni anlamanın mahiyetiyle aynıdır. Ancak Kur'an herhangi bir dilsel metin değil Kelamullah'tır. Dolayısıyla Kur'an'ı anlamanın mahiyeti: 1- Dilin genel bilgisiyle; 2- Konuşanın muradının (kass-ı mütekellim) ne olduğunun anlaşılmasıyla doğrudan alakalıdır."

İkinci olarak, Doç. Dr. Osman Karadeniz "Akıl-Vahiy İlişki" üzerinde durdu ve "İslam'da akılla çelişen hiçbir hususun olmadığını" söyledi. Karadeniz ayrıca İslam'da "körükörüne taklit" ve "dogma" olmadığını ifade etti.

Ardından Yrd. Doç. Dr. M. Emin Köktaş, Almanya'da Kili-se'nin siyasal hayat üzerinde giderek etkin hale geldiğini örnekleriyle ortaya koydu.

Daha sonraki tebliği Doç. Dr. Mehmet Paçacı ise İmam Şafii'nin, geliştirdiği fıkıh usulü ile "öznenin rolünü" azalttığını ve ictihadı kıyasa indirgediğini" iddia etti.

Prof. Dr. Nazif Şahinoğlu'nun konusu "İslam'da Hakimiyet" idi. Şahinoğlu, İslam'da hakimiyet anlayışının doğrudan doğruya tevhid inancından kaynaklandığını; dolayısıyla "la-ılahe illallah" ilkesinin "Hakimiyet Allah'ındır ve kanun koyma yetkisi de yalnızca O'na aittir" anlamına geldiğini ayetlerle delillendirerek ortaya koydu. Şahinoğlu bu bağlamda "Hakimiyet milletindir" ilkesinin İslam'la bağdaşmayacağını, çünkü İslam'a göre yasama, yürütme yargının Kur'an'a dayanması gerektiğini söyledi.

Birinci oturumun son konuşmasını Umran Dergisi Yazı İşleri Müdürü Abdullah Yıldız yaptı. Yıldız, Kur'an ayetlerinden yola çıkarak, Kur'an'm daha iyi anlaşılması için dikkat

edilmesi gereken on temel prensip üzerinde durdu:

1- Bakara/121'de işaret edildiği gibi: Tilavetin hakkını vererek; yani Kur'an'ın anlamını, hükümlerini düşünüp hissederek, sindire sindire, yavaş yavaş okumak.

2- Maide/83, Zümer/23, İsra/109'dan hareketle: Kur'an huşu içinde, tüyleri ürpererek, göz yaşları içinde, duygulanarak okunmalıdır.

3- Müzemmil/1-8: Kur'an okumak için en uygun zaman, mekan ve ortam seçilmeli ve daha çok gece kıyâmı tercih edilmelidir.

4- İsra/106, Müzemmil/4, Furkan/32: Kur'an ağır ağır, dura dura, düzenli ve periyodik aralıklarla, anlayıp yaşanarak okunmalıdır.

5- A'raf/3, 170, En'am/155, Bakara/285, Nur/51: Kur'an bilgi arttırmak, kültür geliştirmek, haz duyup tatmin olmak için değil, uygulamak amacıyla okunmalıdır.

6- Furkan/32-33, Ankebüt/69, Nisa/59: Kur'an pratik içinde okunmalı, karşılaşılan problemler Kur'an'a başvurularak çözülmeli, teori ile pratik birbirinden ayrılmamalıdır.

7- İnsanın unutkan olduğu (6/44; 7/51; 165; 9/67; 20/115) dikkate alınarak, Kur'an sık sık tekrarlanmalı, onunla irtibat kesilmemeli, böylece vahyi gerçekler sürekli hatırdaki tutulmalıdır (5/13, 57/16).

8- Kur'an düşünce düşünce şuurlu bir zihni çaba içinde ve akılla kalp arasında ilişki kurarak okunmalıdır. Bu bağlamda Kur'an bir düzineden fazla de-

ğişik kavramla düşünerek anlamamanın hayatiyetine işaret eder: Tefekkür(3/191), Tedebbür(4/82), tezekkür(74/54-55), akletmek(2/242, 12/2), fıkhetmek (6/97); ayrıca şuurla (26/112-113), basiretle(59/2), temiz akılla (12/111), nazarla (89/17-20), görüş ve duyusla (7/179, 22/46) okumak ve düşünmek.

9- Kur'an ders yapar gibi, ekip halinde tartışarak ve müzakere ederek okunmalıdır (3/79, Riyazü's-Salihîn/678)

10- Kur'an her türlü şeytani, beşeri, mezhebi, taklidi önyargıdan arınmış olarak; Kur'an'ı kendine değil de kendini Kur'an'a uydurarak okunmalıdır.(16/98, 73/5-8, 56/79)

II. Ohurum:

Epistemoloji - Ahlak

Bu oturumda ilk tebliği Prof. Dr. Ahmet Arslan sundu. Arslan, giderek globalleşen, uzlaşan ve yumuşayan dünyanın "doğal, evrensel ve akılsal bir ahlaka" doğru gittiğini, İslam'ın da böyle bir ahlaki kabul etmemesini gerektirecek bir engelin bulunmadığını anlattı.

Değerli düşünür Abdurrahman Arslan ise; ilgiyle karşılanan ve tartışılan "Yorumlanmış Bir Dünyada Müslümanca Mücadelenin İmkânları" başlıklı tebliğinde özetle şu yaklaşımlarda bulundu: "Seküler bir paradigma tarafından biçimlendirilmiş, yorumlanmış, modern aklın ve herşeyi belirleme iddiasındaki modern gerçekliğin ürünü olan bir dünyada ya-

şıyoruz. Müslümanlar da modernleşme adına bu aklı kullanıyorlar. Oysa modern akıl, İslam'ın kasdettiği 'akletme' ile aynı şey değildir. Sonuçta müslümanın zihni epistemolojik iç-vaya uğruyor ve hayatları bölünüyor. Modern akıl hayatı bölüyor; bugün her alanda bir tekasür söz konusu. Müslüman da modern aklı kullanarak; ibadetle muameleli, zahirle batin'ı, iman'la amel'i ayırıyor. Oysa Kamer/3'e göre her eylem kendi amacını da içinde taşır. Hadiste de "ameller niyetlere göredir" buyrulur."

Doç. Dr. Şahin Kocabaş ise "İslami epistemoloji" tamlamasını sorgulayarak konuşmasına başladı. Kocabaş, kavramları yerli yerinde ve doğru olarak kullanmak gerektiğini belirterek "Emr, hak, nizam, adl ve ilm" gibi temel Kur'anî kavramlar arasındaki semantik ilişkiyi ortaya koydu.

Prof. Dr. İbrahim Erol Kozak, ilginç bir öneride bulunarak "bilginin İslamileştirilmesi" yerine "İslam'ın bilgileştirilmesi" gerektiğini söyledi. Kozak, Mehmet Akif'in "asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı" dizesinden hareketle "İslam'ı asrımız insanının idrakine ve günümüzün paradigmasına, söylemine uygun seviyede ifade etmeliyiz." dedi. Kozak bu çerçevede, davette muhatap faktörüne dikkat çekerek "mesaj kadar muhatap da aktif olmalıdır" dedi. İslam'ın insana şahsiyet kazandırmayı amaçladığını hatırlatan Kozak, "günümüz İslamı"nın özneyi pasifleştirdiğini, ezdiğini ve kişinin

yücelmesini engellediğini iddia etti.

Daha sonra, Cezayir asıllı teorik fizikçi Yamine Mermer, Rasyonel bilimin "yorumlanmış" yanlış enformasyon üzerine kurulduğunu ve "müteal/aşkm" olanı akıldışı kabul ettiğini belirterek modern bilimin temel çıkmazının ilâhi boyutu reddetmek olduğunu söyledi.

Yard. Doç. Dr. Cafer Sadık Yaran ise İslam'ın ilk yıllarında bilim ile imanın homojen olduğunu, ancak modern zamanlarda, Hristiyan teolojisindeki Kiliise-bilim çatışmasının İslam'a taşındığını, bunun sonucu olarak da "bilginin İslamlaştırılması"nın gündeme geldiğini söyledi. Ancak bununla geniş anlamda bilimin İslamlaşması kastedildiğinden bunun mümkün olmadığını ve her şeyin bir birine karıştığını iddia eden Yaran, ayrışma temeline dayanan Hristiyanlığın aksine İslamiyet'in tevhid'e dayandığını ve dinle bilimi (ilmi) bağdaştırdığını söyledi.

Tartışma bölümünde Yard. Doç. Dr. Ali Durusoy, tebliğcilerden Prof. Ahmet Arslan'ın teklif ettiği "evrensel, doğal ahlak"ı doğal hukuk anlayışının bir uzantısı olarak değerlendirdi ve bu teklifi "ütopik" bulduğunu söyledi. Durusoy, gerek Ahmet Arslan'a, gerekse Abdurrahman Arslan'a yönelttiği eleştirilerinde "bilimin, geleneğin ve tarihin masum olmadığını" ve dolayısıyla referans kabul edilemeyeceğini ifade etti.

Doç. Dr. Hayri Kırbasoğlu dahil diğer müzakereciler, ge-

nellikle Abdurrahman Arslan'ın "geleneği total olarak savunduğuna, hatta yücelttiğine" dikkat çektiler. Ancak, Arslan, cevabi açıklamasında "tarihi ve geleneği yüceltmediğini", hatta "tarihe sığınmayı modernitenin paradoksal bir neticesi olarak gördüğünü" söyledi.

III. Oturum: Din, Demokrasi, Çokkültürlülük, Sivil Toplum

Bu bölümde Levent Köker, farklı grupların ve kimliklerin kamusal alandaki siyasal taleplerinin sistemi rahatsız ettiğini ve sistemin bu noktada tıkanmış olduğunu iddia etti. Batıda belirli bir kimliğe sahip birey demek olan "yurttaş" kavramının zenginleştirilmesine karşın, biz de tam tersine terkedilmek istendiğini, bunun da sistem krizine dönüştüğünü söyleyen Köker kamusal alanda "eşitlik, erişilebilirlik ve karşılık alma" ilkelelerinin baz alınması gerektiğini savundu.

Elisabeth Özdalga, Ernest Gellner'in "Sivil Toplum ve Düşmanları" kitabından yola çıkarak Doğu Avrupa'da sivil toplum kurulabileceğini, ancak İslam'da bunun mümkün olmadığını savundu. Çünkü Gellner'e göre "laiklik, sivil toplum için şart"tır. Türkiye'de devlet ve toplumun artık laikleştirdiğini; İslam'ın 1950'lerden sonra siyasal sisteme dahil olmuşsa da laik politikaları etkileyemediğini söyleyen Özdalga, sivil toplum düşmanı olan fundamentalistlerin pek taraf tar bulamadıklarını, hatta ba-

şörtüsü için okulu bırakmayı göze alan kız öğrencilerinin bile şeriate taraftar olmadığını iddia etti. Özdalga bu bağlamda "laikçilerin" de sivil topluma düşman olduklarını söyledi.

Abdülkerim Suruş'un Konferansı: "Dinden Beklediklerimiz"

İranlı düşünür Abdülkerim Suruş öncelikle "kozmetik bir ideoloji" ortaya koyduğunu, yani alemle aramızdaki dostluğu, uyumu sağladığını söyledi. Bu bağlamda "tanrısızlık" kavramına dikkat çeken Suruş, Marks'ın evreni adil bulmadığını, bir mimarının olduğuna da inanmadığını, buna karşılık dinin alemin adil yaratıldığını ve insanın da bu alemde "Allah'ın misafiri" olduğunu söylediğini ifade etti. Suruş ayrıca sanatın, modern sanatın dinin yerini almaya çalıştığını, bu yüzden de güzel olan tabiatı taklide değer bulan klasik sanatın yerine dünyayı kötü olarak gören bu yüzden de tabiatı taklidden çok yaratıcı olmaya çalışan bir anlayışın egemen olduğunu söyledi.

Suruş'un, ilginç görüş ve tesbitlerinden bir kısmı şunlar: "Modern dünyada insanın esas problemi insanın tanrılaşmasıdır. Bugün savaş kullar arasında değil, tanrılar arasında olmaktadır."

"Din bu dünya için değil, öbür dünya için bir yaşam programı getirmiştir. Peygamberler öbür dünyaya öncelik vermişlerdir." "Protestanlık,

toplumu değil, dini sekülerleştirmiştir. Dinin sekülerleşmesi, bu dünyaya hizmet eden din anlamına gelir. Öbür dünya saadeti, bu dünya saadetine bağlanmışsa din sekülerleşmiş demektir."

"Fıkhi hükümler bu dünyaya ait olmakla beraber öbür dünyaya yöneliktir. Zekat ve cihat Allah rızası içindir."

"Dinden iktisat sistemi çıkmaz, genel anlamda sistem de çıkmaz. Din sadece hüküm verir. İnsanlar düzenlemeler yapar ve bunların doğru olup olmadığını dine sorarlar. Uç alan vardır: Dini alan, din dışı alan ve din karşıtı alan. Din sadece karşıtını reddeder."

Diğer Oturumlar

Daha çok Aleviliğin tartışıldığı 4. oturumda Reha Çamuroğlu, "Aleviliğin teolojisinin olmadığını, ancak eklektik bir teosofi olarak adlandırılabilirliğini söyledi.

Cemal Şener ise, Aleviliğin temelinin Kur'an ve sünnet olduğunu ve İmam Cafer'in fıkhi ihtihadına dayandığını söyledi. Tarih Felsefesi'nin tartışıldığı 5. oturumda ise Prof.Dr. Ahmet Turan Alkan, Tarih düşüncesini tehdit eden popüler zaafılar üzerine bir tenkid yaptı. Alkan, Türk toplumunu Batı paradigması içinde bir yere yerleştiren "ilerlemeci" tarih anlayışı ile

tarihi Hz. Adem'den başlatıp muvahhid mümin esası üzerine oturtan tarih anlayışının ilmi zeminlerden ziyade halk arasında tartışıldığını ve tarih anlayışlarının gittikçe siyasallaştığını ifade etti. Alkan bu ortamda resmi tarih anlayışının "baskıcı" tavrına karşılık "itirazcı" bir tarih anlayışının geliştiğini bunun da bazı gerçekleri setretme ihtimalini gündeme getirdiğini söyledi.

Prof.Dr. Şahin Uçar ise "Tarih, Epistemoloji ve Sufi Mantığı" Başlıklı tebliğinde; Aristo mantığını eleştirerek, bu mantığın bizi materyalizme götürceğini söyledi. Mutezile'yle birlikte İslam düşüncesine giren Aristo mantığını Gazali'nin bile eleştirmedeğini iddia eden Uçar, bunun yerine Sufi metafiziğini kullanmak gerektiğini ifade etti. Uçar Ayet'el-Kürsî'den hareketle üç şuur kategorisinden söz etti: Hayvani şuur, insani şuur, üst şuur.

Değerlendirme

II. İslam Düşüncesi Sempozyumu basında farklı biçimlerde değerlendirildi yorumlandı. Bizce en ilginç yorumu A. Turan Alkan yaptı. Alkan zaman gazetesindeki köşesinde (30.10.1995), "sakah kucağında nur yüzlü bir ihtiyarın" tebliğcilerden birine söylediği "Allah senden razı olsun oğlum; en

çok şenin konuşmanı beğendim, çünkü diğerleri arasında en çok sen dinden, imandan, peygamberimiz ve ashabından bahsettin" sözünden hareketle şöyle diyor: "İhtiyar amcanın şu tesbiti, en azından 'okur yazar' iddiasında bulunan bizler için bir an tevakkuf etip, 'biz ne yapıyoruz. yahu?' dedirtecek ölçüde mühim ve muhtevalı bir ikaz olarak kabul edilmelidir... 'Sempozyum yararı olarak bizler, salonun yüksek tefekkür nişaneleri ile kesiflediğini farzettığımız atmosferinde, halka değil de kendi cinsimize ait bir mahluk olarak ancak bizimle değil de kendi cinsimize ait bir mahluk olarak ancak bizimle aynı cinsten olanların paylaşabileceği sentetik bir iklim inşa ediyoruz..."

Alkan'a katılmamak mümkün değil. Bu "sentetik iklim" okumuş kesimi sadece halktan koparmakla kalmıyor; "ilmiyet" ya da "akademisyenlik" adına asli referanslarımızdan özellikle Kur'an'dan kopuk, Batılı kavram ve söylemlerle tanımlanmaya çalışılan bir "İslam düşüncesi" inşa etme gayripliğine itiyor.

İnsan sormadan edemiyor: Konuşmasında bir-iki ayete bile gönderme yapamayan ehl-i sempozyumun "İslam düşüncesi" hakkında yüksek tefekkürlerinin ürünlerini serdetmeleri biraz "acıp" olmuyor mu?

Kitap dünyası...

Yaşayan İslam

Yaşayanlara Çağrısı'nda, kendisini tarihin gerçekleşmiş gayesi kabul eden Batı medeniyetinin, "büyüme" modeli ile vasıtaları "gaye" haline getirip, tanımladığını ve bir vasıtalar dini" icad ettiğini; böylece insani boyutun tamamen yitirilmesi sonucu insanlığın tam bir felakete doğru sürüklenildiğini iddia eden Roger Garaudy, bir başka eseri İnsanlığın Medeniyet Destanı'nda bütün değerlerin tek yaratıcısı ve bütün bir medeniyetin tek merkezinin "Batı" olmadığını ortaya koymuştu. O, Hind'den Çin'e, İslam'a, hatta Afrika'ya ve Kolomb öncesi Amerika'ya kadar kadim medeniyetlerden bugünkü uygarlığın öğreneceği çok şey olduğunu söylüyor ve gerçek bir "medeniyetler diyalogu" öneriyordu.

Garaudy, İslam Din'i'ni ve bu dinin tek kaynağı Kur'an'ı tanıdıkça, hayatta kalması tehlikeye girmiş insanlığa yalnızca İslam'ın yeniden umut verebileceğini, ona mutlak değerlerini ve aşkın boyutunu tekrar armağan edebileceğini keşfetti. İslam'ın Vaadettikleri, İslam ve İnsanlığın Geleceği gibi eserlerinde, İslam'ın bu göz kamaştırıcı medeniyet ve hikmet mirasına dikkat çekti. Ancak Garaudy, Jures'in "ataların ocağından küllü değil, ateşi taşımak esastır" sözünü hatırlatarak İslam'ın yeniden şahlanışının, öncelikle Kur'an'ın yeni bir gözle, organik ve canlı bütünlüğü içinde, günümüzün canlı sorularına canlı cevaplar arayan dinamik bir anla-

Roger Garaudy Yaşayan İslâm

yla okunmasına bağlı olduğunu hatırlatıyordu.

Entegrizm adlı nefis çalışmasında ise İslam'ın önündeki en büyük engelin "İslami entegrizmler", yani geleneği kutsayan ve tarihin belli bir döneminde takılıp kalan, adeta bugünde değil, o günlerde yaşayan İslami anlayışlar olduğunu vurguluyordu. Değerli düşünür Garaudy, Yaşayan İslam adını verdiği yeni kitabında ise -ki, bu kitap henüz Fransa'ya yayınlanmadan dosya olarak kendisinden alınmış ve ilk kez Türkiye'de yayımlanmış oluyor- önceki kitaplarında kısaca işaret ettiği bazı bölümleri daha da genişletip geliştirerek İslam'ın dün, bugün ve geleceği hakkında yepyeni bir perspektif çiziyor.

Yazarımız öncelikle, medeniyetler diyalogundan ve dinlerin birliğinden söz ediyor: Hind, Çin dinleriyle Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet arasındaki şaşırtıcı tev-

hidi benzerliklere dikkat çekiyor. O, bununla bir "eklektisizm" öngörmüyor; fakat, dinler ve medeniyetlerarası bir diyalog ve etkileşimle, müslümanı, kendini yeterli görmekten kaçınmaya, diğerleriyle sağlıklı iletişim kurmaya ve imanının derinliğinin şuuruna varmaya çağırıyor. Garaudy, "dinlerin birliği" derken, yer yer ifrata kaçmıyor da değil. Örneğin, Ekber Şah'ın oluşturduğu İslam, Hristiyanlık, Zerdüştlük, Budizm ve Hinduizm dinlerinin garip bir halitasından ibaret "Dini İlahi" sini hoş görebiliyor. Keza, bazı sufilerin, hristiyan akidesindeki İsa inancıyla örtüşen yaklaşımlarından övgüyle söz edebiliyor.

Yazar, İslam'ın çöküşünü üç evre halinde incelediği ikinci bölümde, bu çöküşün nedenleri olarak gördüğü ictihad'ı dondurma, entegrizm, kendi içine kapanma, liberalizm, formalizm ve kör taklitçiliği şiddetle eleştiriyor ve İslam'ın yeniden yaşanır hale gelmesi için, bir başka ifade eli "yaşayan İslam" için öncelikle bu hastalıklardan kurtulmayı, sonra da asli kaynağa, Kur'an'a dönme-yi öneriyor. Eğer İslam geçmişinde donup kalmaz, aksine zamamızın problemlerini Medine toplumunun ruhu içinde çözmeyi bilirse, işte o zaman sadece müslümanlar için değil, felakete sürüklenmekte olan tüm insanlık için umutlu geleceğin kapılarını açabilir.

Roger Garaudy,
Pınar Yayınları, 142 sayfa